

Viktige viltområder i Lillestrøm kommune

Anders Thylén / Ole Lønnve / Øivind Gammelmo / Madlaina Bichsel

Viktige viltområder i Lillestrøm kommune

Forfattere: Anders Thylén / Ole Lønnve / Øivind Gammelmo / Madlaina Bichsel

Publisert: 04.02.2025

Antall sider: 86 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Lillestrøm kommune

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Thylén, A., Lønnve, O.J., Gammelmo, Ø. og Bichsel, M. 2023. Viktige viltområder i Lillestrøm kommune. Biofokus-rapport 2023-134. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Kulturlandskap og våtmark ved Flaen / Flomskogsmark ved Skårersand / Spissnutfrosk / Bevergnag / Vipe. Foto: Anders Thylén / Kjell Magne Olsen / Kim Abel

Biofokus rapport 2023–134

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-304-6

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen Biofokus har på oppdrag fra Lillestrøm kommune kvalitetssikret og oppdatert viltdata for kommunen. Klima- og miljørådgiver Heidi Norun Nyland har vært kontaktperson hos oppdragsgiver. Anders Thylén har vært ansvarlig for prosjektet i Biofokus, og har utført arbeidet sammen med Ole Lønnve og Madlaina Bichsel. Øivind Gammelmo har stått for alle kartarbeider. Vi takker for godt samarbeid med kommunen. I tillegg til Nyland har både miljørådgiver Hilde Birkeland og rådgiver landbruk Jon Arne Kongtorp bidratt med informasjon og dialog. Vi vil også takke andre bidragsytere og informanter, bl.a. Thomas Sæther, Turid Brox Nilsen m.fl. fra Nordre Øyeren fuglestasjon, Knut Eie m.fl. fra Birdlife Norge, Svein Dale fra NMBU, Trude Starholm fra Besøkssenter våtmark Nordre Øyeren og Jeroen van der Kooij. Listen er ikke uttømmende, alle bidragsytere takkes varmt!

Oslo, 4. februar 2025

Anders Thylén

Figur 1: Nordre Øyeren med utsikt fra fugletårnet på Jørholmen. Foto: Anders Thylén.

Sammendrag

Tidligere viltkartlegging i de gamle kommunene Skedsmo, Fet og Sørumsund ble i hovedsak utført i 2002-2006. Alle eldre data fra de tre kommunene ble i 2022 sammenstilt i en rapport av Ecofact (Tysse, 2022). Stiftelsen Biofokus har nå på oppdrag fra Lillestrøm kommune kvalitetssikret og oppdatert viltdata for kommunen. Arbeidet omhandler viktige funksjonsområder for amfibier og reptiler, fugler og pattedyr.

Arbeidet i 2023 er gjort på tre måter:

- Ettersøk av nyere data i aktuelle databaser (i hovedsak Artsobservasjoner / Artskart) og nyere litteratur
- Intervjuer og dialog med ressurspersoner
- Eget feltarbeid

Hovedfokus har vært på de to første arbeidsmetodene, mens feltinnsatsen har vært relativt begrenset.

Gjeldende viltdata for kommunen omfatter mer enn hundre ulike avgrensninger og funksjoner for ulike arter og artsgrupper. Det har ikke vært mulig å fastsette sikre data for alle områder. Rødlistede arter og funksjonsområder av Stor og Svært stor verdi er prioritert i arbeidet.

Lillestrøm kommune har variert og rik natur med mange verdifulle leveområder for dyrelivet. Vann- og våtmarksnaturen med Øyeren og de store elvene i sentrum er tonegivende i kommunens naturmangfold, sammen med ravinelandskapet. Kunnskapen om dyrelivet er relativt god for de lavereliggende områdene under marin grense, nær tettstedene, kulturlandskapet og de store vassdragene. Kunnskapen er dårligere om dyrelivet i ås- og skoglandskapet øst og sørøst i kommunen.

Resultatene av kartleggingen innebærer mange nye verdifulle arealer i kommunens viltkart. Det er bl.a. satt betydelig mer fokus på flere av de truede artene i kulturlandskapet, som vipe (CR), åkerrikse (CR) og storspove. Det er også avgrenset betydelig flere viktige områder for bl.a. spettefugler og spurvefugler. En del av de tidligere registrerte områdene er også avkreftet og funnet å ikke ha viktig betydning i dag. For flere vanlig forekommende arter og grupper er det ikke vurdert som mulig eller forvaltningsrelevant å avgrense funksjonsområder. Det gjelder bl.a. for hjortevilt og de store rovdyrene. Både elg og rådyr er så pass vanlige og vidt forekommende i kommunen at det ikke er enkeltområder som peker seg ut. Store rovdyr som gaupe beveger seg over store arealer og yngleområder vil kunne variere fra år til år. Det er dermed ikke relevant å avgrense spesifikke funksjonsområder for arten.

Kunnskapen om dyrelivet i Lillestrøm kommune er styrket de siste årene, men det finnes fortsatt store kunnskapshull. Rapporten diskuterer kunnskapsgrunnlag og forvaltningsutfordringer og kommer med forslag til tiltak for å forbedre kunnskapsgrunnlaget.

Innhold

1	Innledning	6
1.1	Bakgrunn	6
1.2	Oppdrag	7
1.3	Tidligere registreringer	7
2	Metode	8
2.1	Generelt.....	8
2.2	Datainnsamling.....	8
2.3	Utvelgelse og verdisetting	9
2.4	Inndeling og presentasjon	10
2.5	Behandling av data og prosjektets produkter.....	10
3	Naturgrunnlaget i kommunen	11
4	Viktige viltområder i Lillestrøm kommune	12
4.1	Amfibier og reptiler	12
4.2	Fugler	22
4.3	Pattedyr	58
4.4	Generelt viktige viltområder	72
5	Viktige viltområder samlet.....	75
5.1	Viktige viltområder.....	75
5.2	Landskapsøkologiske sammenhenger.....	77
6	Diskusjon	79
6.1	Kunnskapsstatus	79
6.2	Anbefalinger for forvaltningen	79
6.3	Behov for ytterligere kunnskap.....	80
7	Referanser	81
	Vedlegg 1. Kategorier for rødlistearter	84
	Vedlegg 2. Kategorier for fremmede arter	85

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Lillestrøm kommune ble etablert som kommune i 2020 gjennom sammenslåing av de tidligere kommunene Fet, Sørum og Skedsmo, og er nå landets 9. største kommune i innbyggertall. I Lillestrøm finnes det områder med høy vekst og urban utvikling, men også store landbruksområder og flere mindre tettsteder og bygder. Lillestrøm kommune har som mål å drive en *kunnskapsbasert og varsom arealforvaltning*. Som del av arbeidet med klima og miljø har kommunen i 2023 utarbeidet en temaplan for naturmangfold, som er vedtatt våren 2024 (Lillestrøm kommune, 2024). Å forbedre kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold er en viktig del av temaplanen. Kartlegging av viktige viltlokaliteter utgjør en del av denne kunnskapsoppbyggingen, og er tenkt å være et viktig verktøy i kommunens arealforvaltning.

Det er tidligere gjennomført viltkartlegging i Skedsmo og Fet i 2002 og i Sørum i 2006. Disse eldre dataene er i 2022 samlet og sammenstilt av Ecofact (Tysse, 2022). I rapporten anbefaler Ecofact følgende om videre arbeid med viltdata:

«Materialet på vilt som er presentert i denne rapporten er stort sett fra perioden 2002-2009, dvs. 13-20 år gamle data. Med bakgrunn i overnevnte forhold, er datamaterialet som er presentert i denne rapporten modent for en kvalitetssikring. En full revisjon av kommunens viltkart (les denne rapporten) vil kreve både kvalitetssikring i felt og intervjuer med ressurspersoner. For mange viltgrupper, f.eks. hjortevilt, er det også viktig at lokalitetene vurderes i en helhetlig kommunal sammenheng. Dette betyr at datainnsamlingen bør spille på ressurspersoner som kjenner store arealer av kommunen. Kun på denne måten vil en kunne «skille klinten fra hveten», dvs. identifisere de viktigste viltområdene i kommunen. For noen grupper, som truede og sensitive arter, er det ikke like viktig at en har dette perspektivet. Funksjonsområder for disse gruppene vil være viktige i seg selv, uten å se forekomstene i en større sammenheng.

Det foreliggende materialet på viktige viltlokaliteter er både gammelt og ikke vurdert i en helhetlig kommunal sammenheng. Flere av funksjonsområdene som er presentert i denne rapporten er trolig ikke lenger representative som kommunalt (sett hele kommunen i sammenheng) viktige viltområder. Hvilke lokaliteter dette gjelder, er imidlertid ikke mulig å identifisere uten en omfattende ny datainnsamling og kvalitetssikring. Dersom det ikke er mulig å få kvalitetssikret lokalitetene i denne rapporten gjennom ressurspersoner, bør alle lokalitetene i denne rapporten sjekkes ut i felt.

Et annet poeng er at det har vært flere revisjoner av Norsk rødliste for arter (2010, 2015 og 2021) siden kartleggingene ble gjennomført. Da en viltkartlegging til enhver tid må forholde seg til gjeldende rødliste, vil fokuset på hva som er viktige arter til en viss grad forandre seg i takt med revisjoner av rødlista.»

1.2 Oppdrag

Biofokus har fått i oppdrag av Lillestrøm kommune å kvalitetssikre og oppdatere viltkartleggingen for kommunen. Kommunen har laget følgende kravspesifikasjon for oppdraget:

- Det skal utføres en kvalitetssikring av eksisterende viltdata og en supplering av nye viltlokaliteter, ref. anbefalingene i Ecofacts rapport «Viktige viltlokaliteter i Lillestrøm kommune- en sammenstilling basert på tilgjengelige kilder» (Ecofact 2022).
 - Det skal benyttes ressurspersoner for å kvalitetssikre eksisterende viltlokaliteter og supplere med nye viltlokaliteter. Befaring skal inngå når det er behov for å kvalitetssikre.
- Det skal gjøres en helhetlig vurdering av viltdataene som ser hele Lillestrøm kommune i sammenheng
 - Når det gjelder hjortevilt skal det være fokus på viltkorridorer og spesielt områder som er under utbyggingspress.
 - Det skal ikke gjøres en kvalitetssikring av de eksisterende tiurleikene i dette oppdraget, dette skal gjøres i et eget prosjekt.

1.3 Tidligere registreringer

Viltkartlegging i de tre tidligere kommunene Skedsmo, Fet og Sørum ble utført i perioden 2002-2006 (Abel, 2002; Blindheim & Abel, 2002; Larsen, 2006) med en del kompletterende kartlegginger i 2008-2009 (Fylkesmannen i Oslo og Akershus, 2009; Gjerde, 2008a, 2008b). De tidlige viltkartleggingene ble gjort i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i kommunene. Det er også gjort enkelte nyere kartlegginger, bl.a. fuglekartlegging i utvalgte raviner i Skedsmo (Starholm, 2018).

Ecofact utførte i 2022 et arbeid med å sammenstille alle data fra eldre rapporter og kilder. Datasettet besto bl.a. av shapefiler fra de tidligste kartleggingene, men deler av datasettet måtte hentes fra Naturbase.

Det er gjort en del nyere naturtypekartlegginger i ravinelandskapet, men generelt med lite fokus på vilt. Unntaket er Jølsenravinen hvor det i tillegg til naturtypekartlegging ble gjort en felles kartleggingsøkt med Sabima, Birdlife m.fl. (Høitomt, 2022). Det foreligger også en del data fra kartlegginger i forbindelse med reguleringsplaner og konsekvensutredninger.

Det foreligger store mengder artsdata fra Lillestrøm kommune i Artsobservasjoner og Artskart. Svært mye av dette er knyttet til fuglelivet i Nordre Øyeren og rapportert av aktive knyttet til BirdLife Norge (tidligere Norsk Ornitologisk forening), Besøkssenter våtmark Nordre Øyeren og Nordre Øyeren Fuglestasjon via Artsobservasjoner (Artsdatabanken 2023) til dels også via BirdLife avd. Oslo og Akershus sitt eget rapporteringssystem. Det er også en del rapporter fra overvåking av fuglelivet fra bl.a. Nordre Øyeren Fuglestasjon.

2 Metode

2.1 Generelt

Arbeidet har omfattet kartlegging av viktige viltområder og viktige landskapsøkologiske funksjoner i Lillestrøm kommune. Med vilt menes her landlevende virveldyr, altså pattedyr, fugler, amfibier og reptiler.

Viltkartleggingen tar utgangspunkt i DN-håndbok 11 (Direktoratet for Naturforvaltning, 2000) og prinsippene brukt der. Både utvalget av artsgrupper og arter og ikke minst metodikken for verdisetting er oppdatert etter nyere prinsipper.

2.2 Datainnsamling

Viktige datakilder

Shapefilene og rapporten som er sammenstilt av Ecofact (Tysse, 2022) utgjør basisen i datagrunnlaget. Tilgjengelige naturdatabaser og litteratur er gjennomgått for å samle eksisterende kunnskap om området, først og fremst Artskart og Artsobservasjoner, men også Naturbase og nyere rapporter og litteratur.

Det er videre innhentet opplysninger fra diverse fagressurser og lokalkjente informanter, se referanseliste. Det er laget et spørreskjema som enten er sendt over til aktuelle informanter som har besvart skriftlig, eller spørsmålene er stilt muntlig i et intervju over telefon. Med flere informanter er det gjort begge deler. Intervjuene har hatt fokus på å fange opp de viktigste områdene og artene, samt å dekke informasjon som ikke automatisk framgår av Artskart / Artsobservasjoner. Intervjurunden ble i hovedsak gjennomført i mai-juni, men med enkelte personer er det gjennomført senere. Det er i etterkant gjort diverse henvendelser til flere av informantene med mer konkrete spørsmål knyttet til enkeltarter og enkeltlokaliteter.

Feltkartlegging

Det ble utført noe kompletterende feltarbeid. Feltbesøk ble gjort av Anders Thylén 2. juni, 20. juni og 12. september, og av Ole Lønnve og Thylén 10. oktober. Været var godt ved begge junibesøkene, med mye fuglesang. Ved høstbefaringene var det ganske høy vannstand i Øyeren, spesielt i oktober. Det var mye vannfugl i september, men lite i oktober.

I juni ble flere av ravinene med forholdsvis lite fugledata i tidligere Fet befart, i tillegg til en del områder inntil Øyeren og Glomma, bl.a. Skårersand og Flaen. Det ble også besøkt en del potensielle hekkesteder for vipe i områdene rundt Sørumsand - Blaker – Sørum kirke, men med dårlig resultat. I september ble bl.a. Nitelva og Nebbursvollen befart. Oktoberbefaringen tok for seg områder / lokaliteter ganske spredt i kommunen, inkludert noen dammer.

2.3 Utvelgelse og verdisetting

Viltkartleggingen tar utgangspunkt i DN-håndbok 11 (Direktoratet for Naturforvaltning, 2000) og prinsippene brukt der. Selv om håndboka er gammel er mye av faggrunnlaget relevant også i dag. På en del områder er den likevel utdatert, bl.a. hva gjelder bestandsutvikling for ulike arter og rødlisting av arter og verdisetting av natur. Det er også mindre endringer i systematikk for noen grupper.

Prinsipper og grunnleggende prosess og metoder følger dermed i grove trekk føringene i DN-håndbok 11. Kartleggingen fokuserer på funksjonsområder for enkeltarter eller artsgrupper.

Utvalget av arter tar utgangspunkt i DN-håndbok 11. Bestandsendringer gjennom de siste 25 årene, ny kunnskap, endrede rødlistor m.m. gjør imidlertid at både utvalget av arter og artsgrupper som prioriteres for kartlegging, og verdisetting av artenes funksjonsområder, er endret og tilpasset dagens forhold. Vi har dermed lagt til en del arter som ikke tidligere har vært med, og gjort litt andre prioriteringer. Rødlistearter i de fleste grupper er prøvd å ta med i utvalget. For bakkehekkende fugler i kulturlandskapet har trusselnivået endret seg vesentlig den siste 20-årsperioden. Arter som vipe og åkerrikse er nå begge rødlistet som kritisk truet (CR). Problemet med disse er at hekkelokalitetene ikke nødvendigvis er stabile. Vi har likevel sett det som viktig å prioritere disse artene, og har derfor valgt å utfigurere de mest stabile leveområdene for åkerrikse, vipe og storspove. Enkelte rødlistearter egner seg dårlig for å avgrense viktige leveområder. Det gjelder f.eks. tårnseiler (NT) og taksvale (VU), som begge hekker i bygninger i tettsteder. Slike arter er kommentert under respektive gruppe, men det er ikke avgrenset konkrete funksjonsområder for disse. For noen grupper som det tidligere har vært avgrenset funksjonsområder for, mener vi at det ikke finnes grunnlag for å gjøre det og at det ikke er relevant. Det gjelder bl.a. vinterbeiter for hjortevilt.

Verdisettingen av lokaliteter følger Miljødirektorats veileder for konsekvensutredninger (Miljødirektoratet, 2023a). I veilederen er det framfor alt verdikriteriet «Arter og økologiske funksjonsområder» som er relevant for vilt i Lillestrøm. I noen grad kan også kriteriet «Landskapsøkologiske sammenhenger» være relevant. Verdisetting etter disse kriteriene i M-1941 vises i tabell 1.

Tabell 1. Kriterier for verdisetting, etter M-1941. Relevante kriterier for viltlokaliteter i Lillestrøm kommune.

Verdikriterier	Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Arter og økologiske funksjonsområder	Liten eller begrenset funksjon for arter.	Alminnelige og vidt utbrede arter og deres funksjonsområder	Nær trua (NT) arter og deres funksjonsområde	Sårbare (VU) arter og deres funksjonsområde Spesielt hensynskrevende arter og deres funksjonsområde	Fredede arter og deres funksjonsområde Prioriterte arter og deres funksjonsområde Sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR) arter og

					deres funksjonsområde
Landskaps- økologiske sammen- henger	-	Naturområder og naturstrukturer som binder sammen funksjons-områder for vanlig fore- kommende arter	Lokalt viktige vilt- og fugletrekk	Regionalt/nasjonalt viktige områder for vilt- og fugletrekk	Særlig store og nasjonalt/ internasjonalt viktige trekkruiter.

Verdisettingen i M-1941 er i stor grad basert på rødlisting av arter. Vi har fulgt dette, men har også gjort en tilpasset vurdering av spesielt de arter som ikke er rødlistet. Enkelte arter som er mer kravfulle hva gjelder habitatkvalitet enn arter flest, har vi vektet opp. Det gjelder f.eks. dvergspett, som trenger løvskoger av en viss størrelse og eldre skog med god forekomst av gamle løvtrær og død ved i sine hekkeområder.

2.4 Inndeling og presentasjon

Inndeling i artsgrupper og arter har tatt utgangspunkt i Ecofactrapporten. For fugler er både gruppene og rekkefølgen de er presentert i justert iht. ny taksonomisk og systematisk inndeling (Olsen & Kvam, 2021). Nyere data som ikke var med i 2022-rapporten og til dels en mer grundig gjennomgang av enkelte grupper har også medført behov for å tilføye en del arter og artsgrupper som ikke var med i 2022-rapporten.

Tabellene og kartene for hver artsgruppe viser alle lokaliteter og funksjonsområder som er vurdert i prosjektet, også de tidligere kartlagte lokalitetene som nå er blitt vurdert til ikke å ha noen spesiell verdi eller funksjon. For grupper som det tidligere er avgrenset funksjonsområder for, men hvor vi mener det ikke er relevant å gjøre det i dag er det ikke laget kart. Disse er kun omtalt i tekst. I kartene er områdene fargekodet etter verdi iht. tabell 1. Kilder er ikke angitt i tabellene, men refereres i teksten for hver gruppe.

I samlekartet i kapittel 5 er alle enkeltfigurer og lag samlet til et lag. Dette kartet utgjør det samlede viltkartet for Lillestrøm kommune, og viser de viltområder som det må tas hensyn til i forbindelse med arealplanlegging og andre tiltak i kommunen.

2.5 Behandling av data og prosjektets produkter

Rapporten lages i to versjoner. Den offentlige rapporten publiseres i Biofokus publikasjonsserie på vår nettside. Stedsspesifikke data om hekkelokaliteter for en del arter, hovedsakelig rovfugler, er unntatt offentlighet. Disse dataene er dermed ikke med i den offentlige rapporten. Det lages en separat rapport, som er unntatt offentlighet, hvor disse dataene er inkludert. Den blir gjort tilgjengelig for kommuneadministrasjonen.

Alle nye artsdata fra eget feltarbeid er rapportert i Artsobservasjoner eller direkte til Artskart via Biofokus ArtsfunnBase (BAB). Shapefiler for alle viltområder er levert kommunen.

3 Naturgrunnlaget i kommunen

Lillestrøm kommune har variert natur knyttet til våtmarksområder, elvesletter, ravedaler og skogsnatur. På land består kommunen av 56% skog, 29% jordbruksareal, 8% annet markslag og 7% bebyggelse.

Berggrunnen består av prekambrisk grunnfjell (NGU, 2023a). Mye av kommunens areal er lavereliggende områder under marin grense hvor berggrunnen er mer eller mindre dekket av løsmasser med leire, grus og sand, avsatt på havbunnen ved slutten av siste istid (NGU, 2023b). De rike løsmassene gir grunnlag for gode vekstforhold. Tettsteder, jordbruksområder og de store vassdragene befinner seg her. I tiden etter siste istid har bekker og elver gravd seg ned gjennom leirlagene og dannet elvesletter og et karakteristisk ravinelandskap. Over marin grense på åser og koller består arealet av fattige berggrunnstyper med i hovedsak tynt jorddekke og med torvmyrer i forsenkninger.

Mye av kommunen ligger i boreonemoral vegetasjonssone og overgangsseksjon. Spesielt de sørøstre delene er i sørboreal og svakt oseanisk seksjon.

Vassdragsnaturen, med de tre store vassdragene Leira, Glomma og Nitelva, som renner gjennom Lillestrøm kommune og drenerer ut til Øyeren, preger kommunen. Dette vassdragssystemet har naturverdier av nasjonal betydning med svært rike artssamfunn og naturtyper som flommarkskoger, evjer, helofyttsumper og åpen flomfastmark / mudderbanker. I tillegg til disse finnes mange andre mindre åer og bekker. Innsjøene Svellet og Øyeren er delvis i Lillestrøm og er en av Norges mest artsrike innsjøer med unike elvedeltamiljøer vernet som naturreservat. Reservatet ligger i den grunne delen av innsjøen og er Nord-Europas største innlandsdelta. Reservatet har status som Ramsarområde og inngår i et nettverk av internasjonalt viktige våtmarksområder for trekkfugler.

4 Viktige viltområder i Lillestrøm kommune

4.1 Amfibier og reptiler

Amfibier

Amfibier er, som navnet sier, avhengig av både vann og land. Amfibier bruker dammer og tjern til reproduksjon og oppvekst for rumpetroll og larver, mens unge og voksne individer oppholder seg i stor grad på land utenom parringstiden. Enkelte arter overvintrer på land, mens frosk også kan overvintrer nedgravd på bunn av dammer. I Norge er det kjent fem amfibiarter; nordpadde (*Bufo bufo*), buttsnutfrosk (*Rana temporaria*), spissnutfrosk (*R. arvalis*), damfrosk (*Pelophylax lessonae*), storsalamander (*Triturus cristatus*) og småsalamander (*Lissotriton vulgaris*).

To amfibier er oppført på Rødlista for 2021 (Artsdatabanken, 2021) (Figur 2): Spissnutfrosk er vurdert til sårbar (VU) (Dervo et al., 2021b). mens storsalamander er vurdert til nær truet (NT) (Dervo et al., 2021c).

Salamandere, og spesielt storsalamander, må regnes som krevende arter. Det vil si arter som stiller forholdsvis store krav til leveområde og habitatkvalitet. Storsalamander foretrekker oksygenrike dammer som både har godt med akvatisk vegetasjon, forholdsvis høy pH, ikke er for kalde og uten forekomst av fisk. I tillegg må omgivelsene rundt dammen tilby gode betingelser for overvintring og matsøk. Denne type dammer vil også være optimale for andre arter amfibier, spesielt frosk.

Figur 2: Spissnutfrosk (VU) og storsalamander (NT) er begge utbredt i Lillestrøm kommune. Foto: Kjell M. Olsen og Kim Abel.

Forekomst i Lillestrøm kommune

Lillestrøm kommune ligger i en viktig region for amfibier i Norge. Med unntak av damfrosk, er samtlige amfibiearter som forekommer i Norge kjent fra kommunen.

Kunnskapen om amfibier i Lillestrøm kommune er i sin helhet mangelfull, spesielt gjelder dette i tidligere Sørum kommune og til dels Fet kommune, hvor det er lite data om de ulike amfibieartenes forekomster. Det har vært kartlegginger av amfibier i utvalgte dammer i forskjellige kommuner på Romerike, men mye av dette ligger mange år tilbake i tid (Strand, 2001). Kartlegging har vært ulikt prioritert i ulike kommuner og enkelte dammer har også vært kartlagt i forbindelse med andre prosjekter, se bl.a. (Gjerde, 2008a; Lønnve & Olsen, 2022; Multiconsult, 2017; Norconsult, 2022; van der Kooij et al., 2011;

van der Kooij & Redford, 2014). Metodikken som har vært benyttet ved kartlegging av amfibier, har også variert, og det er grunn til å tro at ikke alle arter har vært fanget like godt opp ved en gitt lokalitet eller i ulike prosjekter.

Mange dammer i kommunen er kartlagt og avgrenset som naturtype. I Naturbase ligger 64 lokaliteter inne som naturtypen dam. Ni av disse er vurdert til svært viktige (A), 31 er vurdert til viktige (B) og 24 er vurdert til lokalt viktige (C) lokaliteter. Mange av lokalitetene er kartlagt ganske mange år tilbake i tid, og tilstanden til mange av dammene er derfor per 2023 uklar. Hvor mange av lokalitetene som faktisk er viktige for amfibier er også uklar. Sannsynligvis har de fleste av dammene en viktig funksjon for én eller flere amfibiearter lokalt, og enkelte inngår også i viktige damnettverk. Ved studier av kart og flybilder fremkommer det dessuten at mange dammer i kommunen ikke er fanget opp i naturtypekartlegginger, og sannsynligvis er flere av disse også viktige for amfibier (Figur 4).

Av amfibiearter med stor forvaltningsmessig relevans i kommunen, er særlig forekomstene av spissnutfrosk. Øyeren-deltaet har sannsynligvis en stor bestand med spissnutfrosk, og dette deltaet regnes som et svært viktig kjerneområde for arten i Norge (Dervo m.fl. 2021a). Spissnutfrosk er også registrert en rekke andre steder i kommunen, og den er kjent fra flere lokaliteter i både tidligere Sørums og Skedsmo kommuner. Spissnutfrosken er mer knyttet til vannforekomstene enn buttsnutfrosk, og spredningsevnen er antatt å være dårligere (Dervo m.fl. 2021a).

Storsalamander er også registrert flere steder i kommunen, men her er kunnskapsgrunnlaget dårligere enn for spissnutfrosk. Registreringene er spredte, og omfatter enkelte dammer i alle de tidligere kommunene som i dag utgjør Lillestrøm kommune. Flere av registreringene er relativt gamle, rundt 20 år gamle eller eldre. Storsalamanderen lever i kulturlandskap med kunstige dammer og gammelskog med myrer rik på små og relativt grunne og permanente fisketomme dammer (under 650 moh.) (Dervo m.fl. 2021b). Storsalamander overvintrer på land i hulrom i skog, under bark på morkne stubber og stokker, steinur og sprekker i bygninger. De landlege omgivelsene rundt ynglelokalitetene er derfor viktige.

Figur 3 og Tabell 2 angir lokaliteter i kommunen der amfibier er registrert, ofte i forbindelse med ulike prosjekter. I tillegg til dammene, vurderes store deler av Øyeren-deltaet som et svært viktig (S) område for spesielt spissnutfrosk. Dette er et dynamisk system, der egnede ynglelokaliteter kan både oppstå eller forsvinne (Figur 5). Mye av dette området ligger innenfor Nordre Øyeren naturreservat.

I verdivurderingene av de enkelte dammer, er det tatt hensyn til både kunnskap om den aktuelle lokalitetens antatte tilstand og funn av ulike amfibier, der salamandere tildeles stor vekt, siden forekomst av spesielt storsalamander indikerer gode forhold for amfibier generelt. Det må presiseres at kunnskapen om amfibier i mange av dammene baseres på forholdsvis gamle registreringer, og at mye kan ha endret seg i løpet av årene. Derne må man anta at enkelte arter ikke har blitt fanget opp under registreringene, selv om det er temmelig sannsynlig at de forekommer i en gitt damlokalitet. En lokalitet der det er funnet storsalamander vil ofte også ha potensial for småsalamander og frosk, mens en lokalitet der det kun er registrert padde, ikke nødvendigvis vil ha betingelser for andre amfibier. I tabellen fremgår det også hvilke amfibier som er registrert i hver enkelt dam. Kommentarene baseres i all hovedsak på studier av flyfotos, men enkelte dammer er også nylig sjekket. Noen dammer er vanskelige å verdisette, da disse må sjekkes i felt. Det kan også være uklart om enkelte dammer faktisk eksisterer. Figur 3 gir en oversikt over beliggenheten til ynglelokaliteter for amfibier i Lillestrøm kommune.

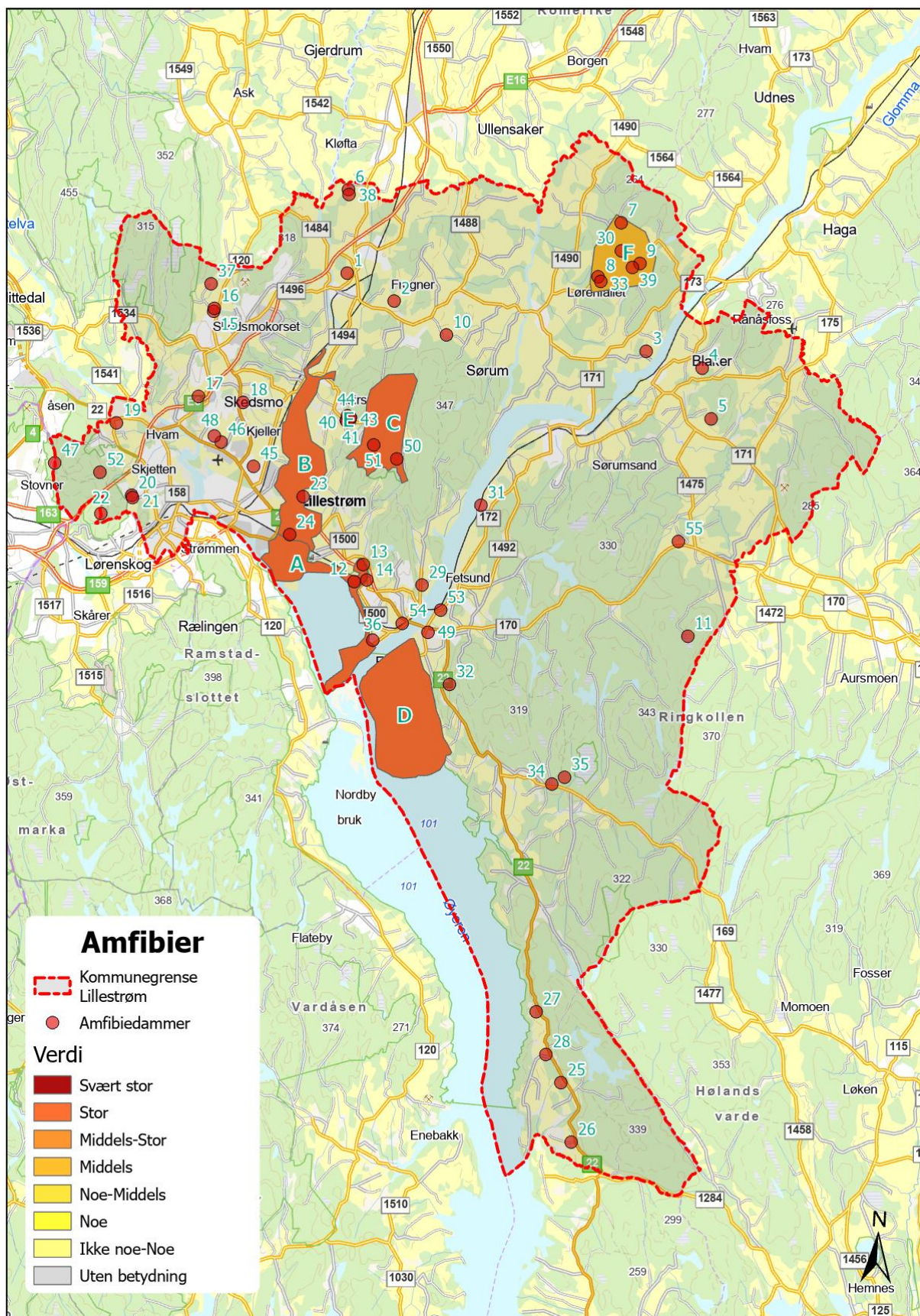
Damnettverk og viktige leveområder

Som nevnt, trenger amfibier både vann for yngling og egnede landlige omgivelser hvor de oppholder seg når de ikke er i vannet. Der avstanden mellom dammene er relativt liten, gir dette et nettverk av dammer, noe som gir grunnlag for en mer stabil og robust populasjon av ulike amfibier. Kombinasjonen flere egnede ynglelokaliteter og noenlunde sammenhengende varierte landlige omgivelser rundt, gir i sum viktige leveområde for amfibier. Imidlertid stiller ulike amfibiearter litt ulike krav til omgivelsene, og et område som er spesielt viktig for salamandere, behøver ikke å ha samme funksjon for frosk, selv om disse artene ofte opptrer i samme område.

Med bakgrunn i eksisterende data, har vi definert og avgrenset ulike områder innenfor kommunen som sannsynligvis har en spesielt viktig funksjon for amfibier (figur 3, Tabell 3). Imidlertid kan det godt være flere slike områder, men datagrunnlaget er ikke godt nok per i dag til å vurdere dette.

Kunnskapsstatus og behov

Generelt er kunnskapsgrunnlaget for amfibier forholdsvis dårlig. Spesielt er det nødvendig med nyere og mer oppdaterte data på både forekomst og bestandssituasjon for flere arter. Mange gamle lokaliteter der spissnutfrosk og storsalamander er registrert, bør rekartlegges. Som nevnt ovenfor baseres kommentarene i tabell 2 i all hovedsak på studier av flyfotos, men enkelte dammer er også nylig sjekket. Når dammer i tabellen er angitt som intakte betyr det dermed at de eksisterer og er synlige i flyfoto, mens tilstanden for øvrig kan være mer usikker. Dagens tilstand til mange av ynglelokalitetene er uklar (Figur 6). Det er behov for en bedre kartlegging av dammer generelt i kommunen, da det sannsynligvis finnes flere dammer som kan ha en viktig funksjon for amfibier, men som ikke er fanget opp og registrert i Naturbase. I tillegg er det viktig at kommunen skaffer seg oversikt over spesielle strekninger langs veiene i kommunen der det er særlig stor krysning av amfibier, spesielt under vandringene til yngledammene om våren (Figur 7). På den måten kan kommunen iverksette tiltak som reduserer påkjørsel av amfibier. Påkjørsler er en signifikant dødsårsak for amfibier der de må krysse veier.

Figur 3: Figur som viser beliggenhet til lokaliteter (vesentlig dammer) der det er registrert amfibier i Lillestrøm kommune. Oransje polygoner viser antatt viktige leveområder på landskapsnivå. Plasseringen av dam nr. 42 er ikke synlig i kartet.

Tabell 2. Oversikt over dammer som er vurdert for amfibier i Lillestrøm kommune. Tabellen tar utgangspunkt i dammene angitt i Ecofact-rapport (Tysse 2022), For dammer som er avgrenset som naturtyper eller som ligger innenfor et verneområde, er ID i Naturbase (BN- eller VV-nummer) angitt. For dammer der det hersker stor usikkerhet, er dette angitt i egen kolonne. Kommentarene baseres på sjekk av lokalitetene ved hjelp av flyfoto, feltsjekk eller andre kilder. bf=buttsnutefrosk, sf=spissnutefrosk, st=storsalamander, sm=småsalamander og pa=padde. Verdi: N=noe, M=middels, S=stor, U = uten betydning.

Nr	Sted	Art oppdatert (artskart)	Verdi 2023	Usikkerhet	BN- og VV-nummer	Kommentar
1	Melvoll vestre	sf, sm, pa	M		BN00024811	Dammen er intakt, men bør sjekkes mht. gjengroing. Omgivelsene marginale. Fulldyrket mark.
2	Yssi	sf, st, pa	M	Ja	BN00024810	Tilstand uklar. Må sjekkes i felt
3	Blakersundet	bf, sf, st, sm, pa	S	Ja	BN00024803	Dammen synes ikke på kart. Tilstand uklar. Må sjekkes i felt. Potensielt en lokalitet med stor verdi.
4	Tømte	bf, sf, sm, pa	M		BN00024762	Dammen er intakt, men den er omgitt av fulldyrket mark. Tilsier noe begrensede betingelser for amfibier.
5	Skukstad	bf, sm, pa	M		BN00024797	Dammen er omgitt av skog og ser intakt ut.
6	Fløgstad	bf, sm	M		BN00024823	Dam intakt, men kan være noe gjengrodd. Enkelte kvaliteter i omgivelsene rundt, men også mye fulldyrket mark.
7	Bognerud	sf, bf	M		BN00024806	Dammen antas å være intakt.
8	Åsgård (åkerkantdam)	sf	M	Ja	BN00024773	Uklart om dammen er intakt. Kan være svært gjengrodd. Må sjekkes i felt.
9	Stua	bf, sf, st, sm	S	Ja	BN00024804	Uklart om dammen eksisterer. Må sjekkes. Korrekt navn er Sylta.
10	Størsrud	bf, st, sm	S		BN00024809	Dammen intakt. Omgitt av skog. Kan være behov for noe skjøtsel, bl.a. åpne opp litt for å tilføre mer lys.
11	Kanamåstjernet	sm	M		BN00024839	Lite myrtjern omgitt av skog og myr.
12	Nordre Øyeren	bf, sf	S		BN00071121, VV00000506	Lokalitet intakt.
13	Nordre Øyeren	bf, sf	S		VV00000506	Lokalitet intakt.
14	Nordre Øyeren	bf, sf	S		BN00071121, VV00000506	Lokalitet intakt.
15	Myrer søndre	bf, sf	M	Ja	BN00016146	Må sjekkes. Kan være gjengrodd eller borte.
16	Myrer S	bf, sf	N	Ja		Lokaliteten utgjør et punkt på et jorde. Må sjekkes. Høyst sannsynlig ingen dam. Kanskje en grøft.

17	Branås gård	sm	M	Ja	BN00016085	Trolig intakt, men bør sjekkes. Kan være noe gjengrodd.
18	Løken	bf, sf, st, sm	S	Ja	BN00016088	Høyst uklart om dammen eksisterer. Må sjekkes.
19	Norges Vel	bf, sm	M		BN00016167	Korrekt navn er Hellerud I. Dammen er mangelfullt beskrevet, og dette bør oppdateres.
20	Gullhaug øst	bf, sm, st	M		BN00016149	Lokaliteten sjekket oktober 2023. Dammen er skyggefull, og det bør vurderes å åpne opp litt rundt den.
21	Gamle Skjetten, skytebanedam	st	U			Lokaliteten sjekket oktober 2023. Lokaliteten eksisterer ikke lenger.
22	Svarttjern	sm, pa	M		BN00011181	Lokaliteten er intakt. Også en uidentifisert froskeart er registrert.
23	Borgen bro	sf	S		BN00016132	Lokaliteten er intakt.
24	Jernbanebroa N (Isabekken)	sf	S		BN00016130	Lokaliteten er intakt. I naturbase heter lokaliteten Isabekken.
25	Lybæk	st	M			Dam intakt. Dammen ikke avgrenset som naturtype
26	Vesle Teig (Teig Øst)	st	M		BN00025068	Dam inntak. Mangelfull beskrivelse i Naturbase. Må oppdateres.
27	Kreppa	st	M			Dam intakt. Ikke beskrevet i Naturbase.
28	Ulsrud	st	M			Dam intakt. Ikke beskrevet i Naturbase.
29	Grandammen (Holsevja)	sm	M		BN00083465	Lokaliteten er intakt. Beskrivelse i Naturbase er god.
30	Bognerud	bf, sf	S			Dam intakt. Ikke beskrevet i Naturbase.
31	Guttarsrud, dam ved jernbanen	bf, sf, pa	S			Lokaliteten virker intakt. Lokaliteten er ikke beskrevet i Naturbase.
32	Hellerud, vannmagasin	bf, sm	M			Lokaliteten virker intakt, men der nylig hogd rundt den. Lokaliteten er heller ikke beskrevet i Naturbase.
33	Åsgård (åkerdam)	bf, sf	S		BN00024818	Dammen intakt.
34	Steinsrud, grustakdam I	sm	N	Ja		Muligens bare en enkel observasjon av småsalamander, men kan også være en liten dam. Bør sjekkes.
35	Rødbkn., skogsdam	bf, sm	M			Intakt skogstjern.
36	Øyaveien, Fetsund	sm	M			To dammer inntil hverandre. Mangler beskrivelse i Naturbase. Bør kartlegges.
37	Nordli	sm, st	N	Ja		Bør sjekkes ut. Kan ha utgått, eller det en svært liten dam.
38	Fløkstad, åkerdam	sm	N	Ja		Ingen dam synlig på kart. Naturtypelokalitet Fløgstad (BN00024823) ligger ikke langt unna, i tilknytning til gården.

39	Stua	sf	N	Ja		Uklart om denne lokaliteten eksisterer. Det går en liten bekk i området. Det kan være et dike i jordekanten der spissutefrosk er registrert.
40	Asakmoen	sm, st	M	Ja	BN00016129	Må sjekkes. Kan være gjengrodd eller veldig skygget ut av trær.
41	Asakmoen, V.dam	st	M	Ja		Må sjekkes. Kan være gjengrodd eller veldig skygget ut av trær. Mangler beskrivelse i Naturbase.
42	Asakmoen dam i grustak	st	M	Ja		Må sjekkes. Kan være behov for skjøtsel. Mangler beskrivelse i Naturbase.
43	Asakmoen, SØ. dam i grustak	st	M	Ja		Må sjekkes. Kan være behov for skjøtsel. Mangler beskrivelse i Naturbase.
44	Asakmoen	sm, st	M	Ja		Uklart om det eksisterer en dam her. Må sjekkes.
45	Sørum gård	sm	M		BN00016137	Dam intakt.
46	Kjeller	bf, sf, sm, st, pa	S		BN00016069	Dam intakt.
47	Vestli, dam v. Liabakken	bf, sm, st	S		BN00064702	Dam intakt. Lokaliteten ligger på grensen mellom Lillestrøm og Oslo kommuner (vesentlig i Oslo kommune). Sjekket september 2023. Mange individer med både stor- og småsalamander ble da observert.
48	Lundbydam	bf, sf,sm, st	S			Dam intakt.
49	Sundevja	bf, sf, sm	S		BN00117843	Tidligere evje i ravinedal, nå oppdemmet nedkant Fetveien. Undersøkt i 2022. Mange individer av småsalamander og rumpetroll av spissnutefrosk ble funnet. Også buttsnutefrosk. Gode omgivelser rundt dammen. Store mengder småsalamanderlarver i august 2022.
50	Kongsrudtjern	bf, sf, sm, st, pa	S		VV00001992, BN00016141	Dokumentert som en svært viktig amfibielokalitet. Samtlige amfibiearter registrert.
51	Breimåsan og Breimåsatjern	bf, sm, st	S		VV00001992, BN00016162	Sannsynligvis en svært viktig amfibielokalitet. Område ligger nær Kongsrudtjern.
52	Lukedammen	bf, sf, sm	M			Flott intakt dam. Ikke registrert i Naturbase. Sannsynligvis en viktig amfibielokalitet, men det er nødvendig å fremskaffe bedre data om dammen.
53	Stintevja	bf, sf, sm	S		BN00083467	Dammen er intakt. Mange eggklaser av spissnutefrosk observert i 2008
54	Herredshuset	sm	M		BN00025069	Dammen er en tidligere evje i Holendalen. Dammen ble kartlagt i august 2022, og larver av småsalamander ble da funnet.

						Dammen vurderes til en potensiell yngledam for spissnutfrosk. Undersøkelsen i 2022 ble gjort for sent til å fange opp denne arten.
55	Mork åkerdam	sm, pa	M		BN00024764	Dam med småsalamander. Rumpetroll av padde og frosk sp. registrert. Sannsynligvis både spissnute- og buttsnutfrosk. Dammen er intakt.

Tabell 3. Oversikt og beskrivelse over antatt viktige amfibieområder på landskapsnivå.

Nr	Sted	Arter	Verdi	Kommentar Biofokus
A	Svellet	Spissnutfrosk	Svært viktig	Området er en del av Øyeren-deltaet, og er et dynamisk område der små dammer og vannansamlinger kan oppstå eller forsvinne. Dette er et viktig leveområde for spesielt spissnutfrosk.
B	Leiravassdraget	Spissnutfrosk	Svært viktig	Området utgjør et stort dynamisk sammenhengende meanderende område langs Leira der små dammer og vannansamlinger kan oppstå eller forsvinne. Dette er et viktig leveområde for spesielt spissnutfrosk.
C	Kongsrudtjernet	Samtlige amfibier	Svært viktig	I dette området finnes flere mindre tjern og dammer. I tillegg til skog i mellom. Samtlige amfibier som er registrert i Lillestrøm kommune har forekomster i dette området.
D	Øyeren-deltaet	Spissnutfrosk	Svært viktig	Området utgjør et stort dynamisk sammenhengende område langs Leira der små dammer og vannansamlinger kan oppstå eller forsvinne. Dette er et viktig leveområde for spesielt spissnutfrosk.
E	Asak	Salamandere	Viktig	Et lite nettverk av små dammer omgitt av skog. Antatt viktig område for salamandere.
F	Bøler	Spissnutfrosk og salamandere	Viktig	Flere dammer relativt nær hverandre omgitt av skog og kulturlandskap. Her er et nettverk av dammer og landlige miljøer egnet for amfibier.

Figur 4: Lukedammen i Gjelleråsen er et eksempel på en tidligere ikke kartlagt dam. Både spissnutefrosk og småsalamander er registrert i tilknytning til dammen i de senere år. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 5: Diker som dette i Øyeren-deltaet, er viktige yngelokaliteter for spesielt spissnutefrosk. Jushaugsand 2011. Foto: Ole J. Lønnve.

Figur 6: Enkelte lokaliteter der amfibier er registrert, eksisterer ikke lenger eller er sterkt endret. Bildet viser skytebanen ved Gamle Skjetten i 2023. Ut fra tilgjengelige opplysninger, har det vært en liten dam her for rundt 20 år siden. I dag er hele arealet plen kun et lite fuktparti. Storsalamander ble registrert i dammen i 2002. Foto: Ole J. Lønnve.

Reptiler (øgler og slanger)

Reptiler er en stor gruppe virveldyr, og mer enn 6000 nålevende arter er kjent, men bare fem arter er kjent fra Norge: Nordfirsle (*Zootoca vivipara*), stålorm (*Anguis fragilis*), hoggorm (*Vipera berus*), buorm (*Natrix natrix*) og slettsnok (*Coronella austriaca*). I motsetning til amfibier, er krypdyr helt og holdent landdyr. De puster med lunger, og legger egg på land. Imidlertid er mange arter knyttet til vann og våtmark. Noen arter føder også levende unger. Nordfirsle er den reptilarten som går lengst mot nord av samtlige nålevende reptiler, og i Norge forekommer den nord til Finnmark. De andre reptilartene har en mer sørlig utbredelse hos oss. Alle reptilarter som forekommer i Norge forekommer i Lillestrøm kommune.

Én reptilart er oppført på Rødlista for 2021: Slettsnok er vurdert til nær truet (NT) (Dervo et al., 2021a). Det foreligger kun to registreringer i Artskart av slettsnok i kommunen per 19. oktober 2023.

Lukedammen ved Gjelleråsen den 15. juli 2019

Ett individ ble observert ved lokaliteten. Under opplysningene om observasjonen, er blant annet angitt: «Den lå på stia, men forsvant raskt inn i krattet da jeg kom for nær.». Det er liten grunn til å tvile på denne observasjonen.

Akershus Energipark den 23. august 2023

Ett individ ble observert langs en grusvei. Det foreligger et bilde av individet i Artsobservasjoner (Artsdatabanken 2023), og ifølge Kjell M. Olsen (Biofokus) er det ingen tvil om at bildet er av en slettsnok. Imidlertid finnes en kommentar i Artsobservasjoner som trekker i tvil at dette er slettsnok, men snarere at det dreier seg om en hoggorm. Lokaliteten ligger nær elva Leira, og store arealer med fulldyrket mark preger dette området. Lokaliteten må sies å være litt atypisk for arten, da slettsnok først og fremst foretrekker tørre og varme områder som solrike bakker, rasmarker og strandsoner. Imidlertid kan dette være annerledes på Romeriket.

Ut over disse to registreringene, foreligger det ikke andre opplysninger om slettsnok i Lillestrøm kommune eller på Romerike nordøst for Øyeren i Artskart. De nærmeste registreringene er gjort i Lørenskog. Om dette skyldes at slettsnok ikke er særlig utbredt i regionen, eller om det skyldes at arten er svært mangelfullt kartlagt eller rapportert, er uklart. Den er heller ikke i særlig grad rapportert øst for Øyeren.

Kunnskapsstatus og behov

Kunnskapsgrunnlaget for reptiler er generelt lavt for samtlige arter i Lillestrøm kommune. Slettsnok kan potensielt forekomme flere steder. Det finnes mange steder med tilsynelatende egnet habitat for arten. Det trengs derfor bedre kartlegging av slettsnok og andre reptiler i kommunen for å fastslå bedre status og eventuelt avdekke viktige leveområder for reptiler, spesielt slettsnok. Det vurderes som rimelig sannsynlig at det i Gjellerås-området finnes en bestand med slettsnok.

4.2 Fugler

Andefugler

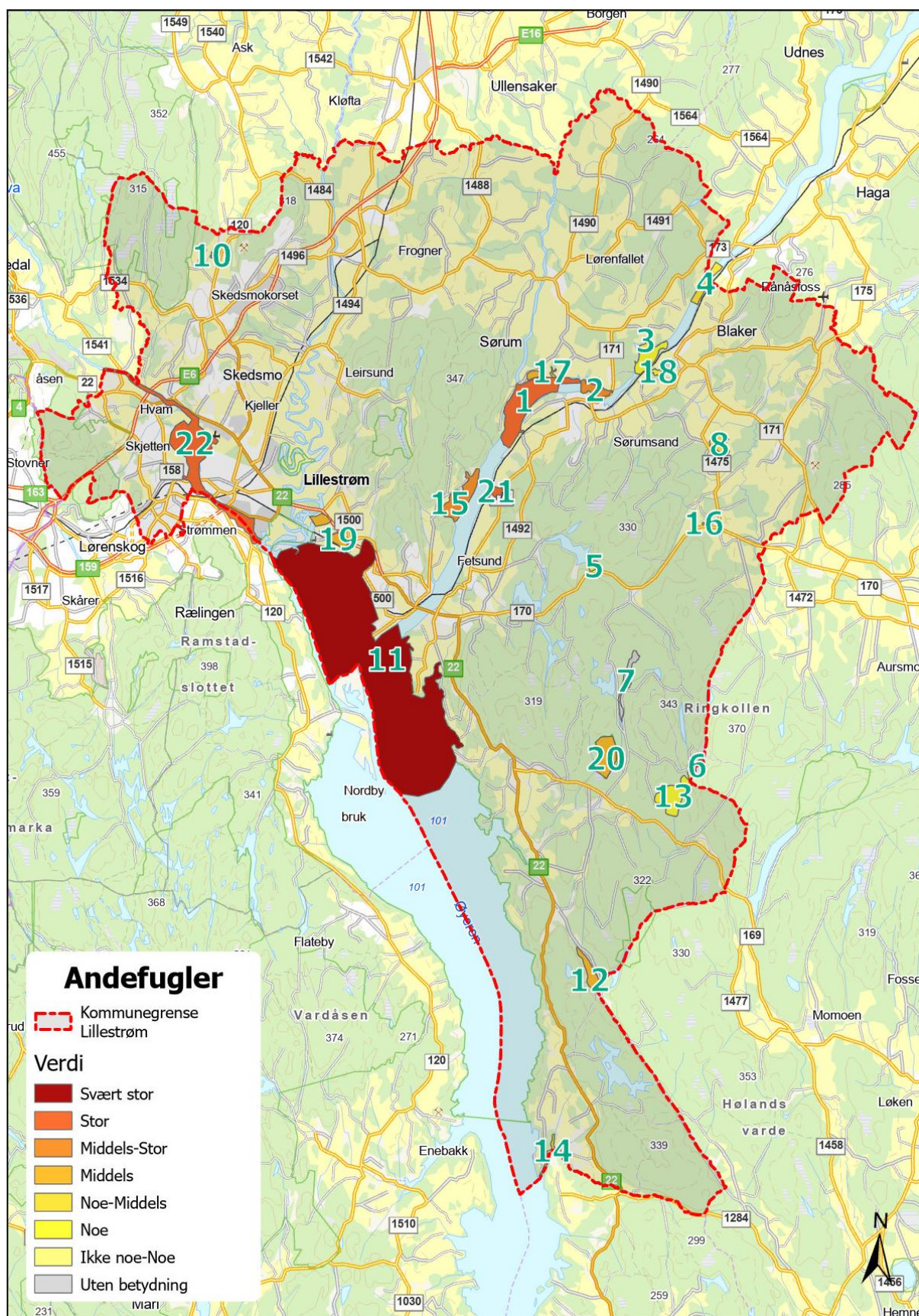
Forekomst

Ramsar-området i Nordre Øyeren er opplagt det viktigste området i kommunen for andefugler, og da spesielt som rasteområde på trekket vår og høst. Her raster store mengder ender, gjess og svaner. Glomma og Nitelva har også viktige områder for andefugler på trekket. Spesielt Glomma er også viktig vinterstid med isfrie partier hvor bl.a. sangsvane og en del ender kan overvintre (Dale et al., 2001).

Grågås, kanadagås, brunnakke og krikand er blant de artene som forekommer i størst antall på trekket. Kanadagås er en fremmed art, som vurderes å ha svært høy økologisk risiko (SE). Det er også mange mer sjeldne og til dels rødlistede arter som raster her på trekket, som knekkand (EN), snadderand (NT⁰), skjeand (VU⁰), lappfiskand (VU⁰) og taiga- og tundrasædgås (EN / VU) (Artsdatabanken og GBIF Norge, 2023). Når rødlistekategorien er angitt med NT⁰/VU⁰ betyr det at vurderingen isolert sett, basert på rødlistekriteriene, egentlig skulle vært strengere. Men at gode bestander i naboland (stort sett Sverige) og gode muligheter for tilførsel av individer derfra, har ført til at rødlistekategorien er nedjustert.

Mange av de vanligere endene hekker i kommunen. Krikand, stokkand, knoppsvane og grågås hekker flere steder i de rike kulturlandskapssjøene, mens arter som kvinand og kanadagås hekker i mer næringsfattige vann i skoglandskapet over marin grense. Sangsvane hekker også flere steder.

Tabell 4 og figur 7 viser de viktigste områdene for andefugler i kommunen. Her vises både viktige trekk- og rastelokaliteter, overvintringslokaliteter og hekkelokaliteter.

Figur 7. Viktige funksjonsområder for andefugler i Lillestrøm kommune. Plasseringen av område 9 er ikke synlig i kartet.

Tabell 4. Viktige funksjonsområder for andefugler i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Glomma v/Rømuas utløp	Raste- og beiteområde	Stor	Overvintring og trekk. Overvintringsområde for svaner, gjess og ender, rasteplass for våtmarksfugl vår og høst. Mange arter, også rødlista.
2	Bingsfossen	Raste- og beiteområde	Middels-Stor	Overvintring og trekk. Sangsvane m.fl.
3	Sundfossen	Beite- og rastekområde	Noe	Slått sammen 3 områder. Kun vanlige arter nevnt
4	Rånåsfossen	Overvintring	Noe-Middels	Overvintring ender, sangsvane. Til stor del i Nes kommune.
5	Varsjøen Ø	Hekke- og myteområde	Noe	Kvinand, stokkand, ev krikand.
6	Slordammen	Hekkeplass	Noe-Middels	Få obser, vanlige arter. Sangsvane, mulig hekking 2023.
7	Mjøsjuene	Hekke- og myteområde	-	Kun kanadagås (SE) registrert her, senest 2022. Ingen dokumenterte verdier.
8	Kevli	Beiteområde	Noe-Middels	Beite på trekk. Sangsvane, grågås, kanadagås
9	Solberg V	Raste- og beiteområde	Middels	Jorde som oversvømmes. Få eldre obser, men rasteplass med god potensial og obser av bl.a. sædgås.
10	Myrer nord	Rasteområde	Ikke noe - Noe	Løvskog langs bekk i ravine. Trolig liten funksjon for andefugl. Ev. betydning for andre grupper.
11	Øyeren NR Total	Beite- og rastekområde	Svært stor	Ramsarområde, internasjonal verdi - ender, gjess, svaner.
12	Vindlandstjernet	Hekkeområde	Middels	Flere arter, rast på trekk og ev hekking. Sangsvane, krikand, grågås m.fl. Avgrensning ok.
13	Slordammen Sør	Hekkeområde	Noe	Ingen obser. Trolig begrenset verdi for andefugler. Et par myrer kan ha funksjon for andre grupper.
14	Teigsåa	Hekkeområde	Noe-Middels	Svært lite data. Nedre deler har potensial, avgrensning justert.
15	Skårersand	Rasteområde	Middels-Stor	Variert område, åkere, våtmarker, gråorskoger - viktig for flere grupper.
16	Mork (åkerdam)	Hekkeområde	Noe	Ingen nyere data, usikker. Uansett liten verdi.
17	Elverhøy V	Rasteområde	Noe-Middels	Evje. Ingen obser, men et visst potensial.
18	Åas utløp	Rasteområde	Noe	Hovedsakelig eldre obser, vanlige arter.

Nr	Sted	Funksjon	Verdi	Kommentar
19	Åkrane	Rasteområde	Middels	Sædgås, sangsvane, gjess. Regelmessig rasteplass, til dels store antall.
20	Breimosan	Hekke- og rasteområde	Middels	Myr. Sangsvanehekkning. Krikkand m.fl.
21	Flaen	Hekke- og beiteområde	Stor	Sangsvanehekkning 2023. Knekkand, krikkand m.fl.
22	Nitelva	Hekke- og rasteområde	Stor	Svaner, gjess, ender

Kunnskapsstatus

Kunnskapsstatus for andefugler er forholdsvis god, spesielt for områdene rundt Øyeren og de store elvene. Hekkestatus for andefugler i de mer høyereliggende og avsidesliggende vannene i kommunen er nok dårligere kjent. Disse vannene har hovedsakelig funksjon for vanlige arter, så kunnskapen er ikke like kritisk.

Hønsefugler

Forekomst

Av hønsefugler forekommer skogshønsene storfugl, orrfugl og jerpe samt vaktel (VU) og fasan (LO) i Lillestrøm kommune.

Storfugl har ikke vært en del av dette oppdraget, men kommunen har data om spillplasser for storfugl. Det som ellers har vært kartlagt i tidligere viltkartlegging er spillplasser for orrfugl og leveområder for jerpe. Begge disse artene har trolig ganske gode bestander i skogsområdene i kommunen. Jerpe lever gjerne i fuktige løv- og blandingsskoger langs bekker, men kan også forekomme i frisk skog i lisdier. Arten har ikke tydelige spillområder som de andre skogshønsene, men yngler i leveområdene. Leveområdene er relativt stabile, men kan skifte avhengig av skogtilstanden.

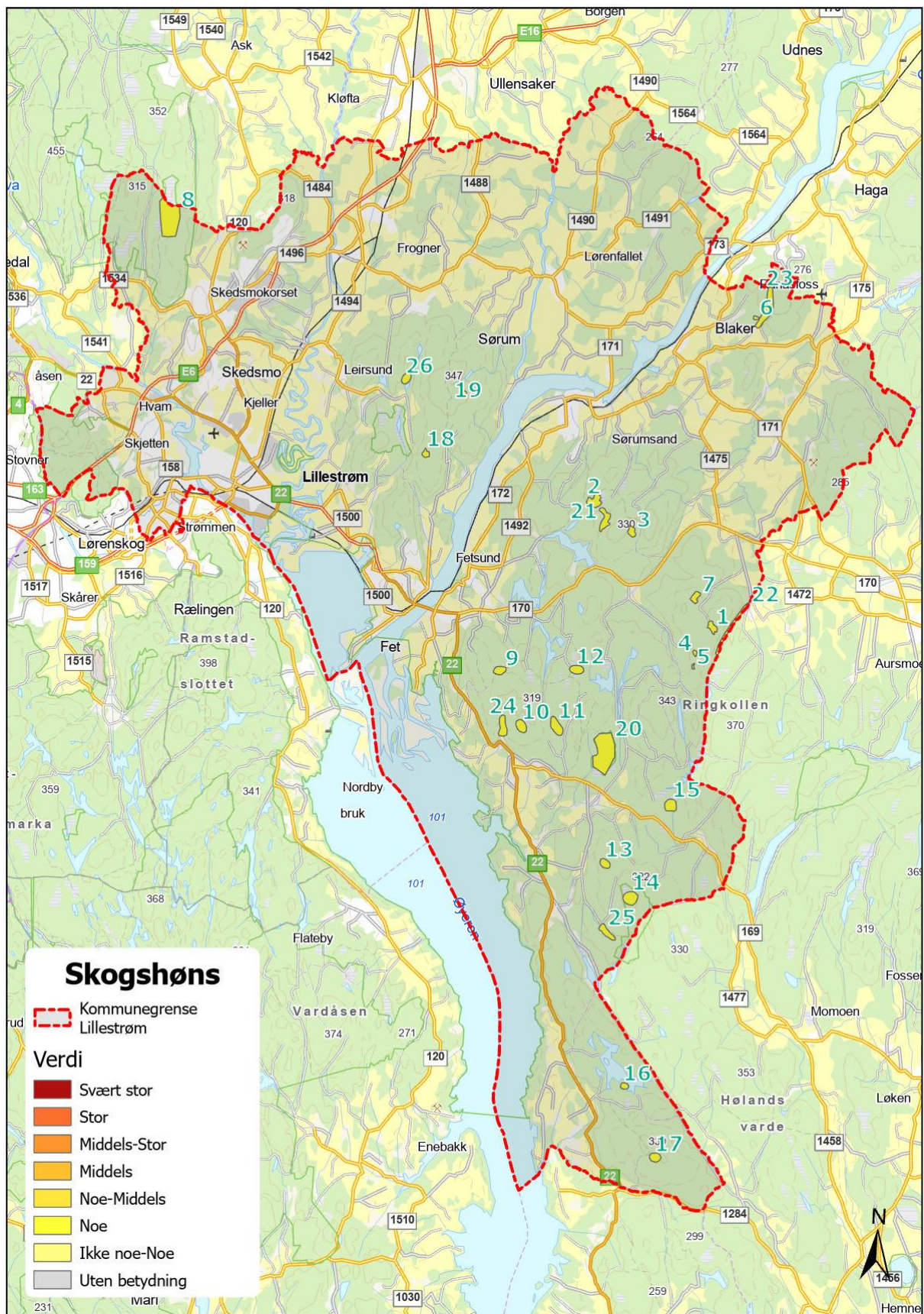
Orrfugl har gjerne spillplasser på åpne myrer, men kan også spille på hogstflater og andre åpne områder i skogslandskapet. Disse spillplassene er trolig ganske dynamiske, og er ikke nødvendigvis samme sted over tid. Det gjelder for øvrig også storfugl. For både storfugl og orrfugl er det trolig at oppvekstområdene for ungene er minst like viktige for bestanden som spillplassene. Ungene lever i stor grad på insekter i starten, og oppvekstområdene er gjerne i fuktige skogområder som sumpskoger, myrkanter og lignende.

Vaktel forekommer og hekker flere steder i kulturlandskapet i kommunen. Det er usikkert hvor stabile disse hekkeområdene er. Forekomst av arten svinger mye fra år til år, trolig grunnet vær og forhold utenfor Norge m.m. Det er dermed vanskelig å fastsette leveområder og forvaltningsområder for arten. Hekkeområder for vaktel sammenfaller i stor grad med potensielle hekkeområder for andre sårbare arter i kulturlandskapet, som storspove, åkerrikse og vipe. For disse artene er det gjort en forholdsvis grundig gjennomgang og avgrensning av viktige funksjonsområder i kommunen. Det er derfor ikke prioritert å avgrense egne hekkeområder for vaktel.

Kunnskapsstatus

Alle lokaliteter fra tidligere viltkartlegging for orrfugl og jerpe er gjennomgått, men er ikke besøkt i felt. For mange av lokalitetene er dataene gamle, uten at det foreligger nyere opplysninger. Mange av lokalitetene har intakt habitat, f.eks. myrer for orrfuglleiker og eldre skoger langs fuktsøkk for jerpe, og kan trolig fortsatt være i bruk. Samtidig kan det være at spesielt spillplassene har en mer dynamisk posisjon i landskapet. Det er også sannsynlig at det finnes vesentlig flere leveområder for disse artene enn det som framgår av kartene. For enkelte av lokalitetene foreligger nyere observasjoner og til dels indikasjoner på spill/reproduksjon (Artsdatabanken og GBIF Norge, 2023).

Status for de registrerte funksjonsområdene er kommentert i figur 8 og tabell 5. Verdien for de registrerte funksjonsområdene er satt til *Noe*, da begge artene regnes som vanlige i skoglandskapet i kommunen, og de heller ikke er veldig sårbare for f.eks. skogbruk. Fuktskoger som utgjør stabile jerpehabitat er kanskje mest sårbare. Både myrene og fuktskogsområdene har ofte flere viktige funksjoner både for flere dyregrupper og for økosystemtjenester.

Figur 8. Viktige funksjonsområder for orrfugl og jerpe i Lillestrøm kommune.

Tabell 5. Viktige funksjonsområder for orrfugl og jerpe i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Kanamaåsen	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Intakt og relativt stor myr.
2	Breimåsan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Obs av flere hanner i 2023, mulig spill.
3	Fossumosan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Flere obser i nærområdene 2011-2023 gir en god indikasjon.
4	Sætermosan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Liten myr, intakt.
5	Orremosan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Relativt tett tresjikt, andre myrer i området ser bedre ut.
6	Skullerudmosan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Skogbevokst myr intakt. Grøftet på 1960-70-tallet.
7	Høgmosan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Myr intakt
8	Høgmosan NR	Orrfugl	Spillområde	Noe	Flere obser 2013 og 2021. Flere hanner, også par. God indikasjon. Naturreservat
9	Knappentjernet Øst	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Småmyrer intakte, til dels skogbevokst.
10	Kinnsmosan Sør	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Myr intakt.
11	Fuglemosan V/Kinnåsen	Orrfugl	Spillområde	-	Ingen nyere data. Steinbrudd tett inntil. Ny vei og dumping av masser ut i myra. Er trolig gått tapt som spillområde
12	Breimåsan Sør	Orrfugl	Spillområde	Noe	Obser fra 2024. Myr intakt.
13	Karimosa	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Liten myr, intakt.
14	Heirmåsan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. En obs i nærområdet i 2012, et individ. Myr intakt, innenfor Mjøsådalen naturreservat.
15	Fuglemosan v/Stordammen	Orrfugl	Spillområde	Noe	Flere fugler observert i spilltid 2010, bekrefter området.
16	Lintjernet Øst	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Myr intakt.
17	Søndre Gravtjern	Orrfugl	Spillområde	Noe	3 individer observert i 2022. Skogbevokst myr, trolig intakt.
18	Rakkemosan	Orrfugl	Spillområde	Noe	Obs av hanner 2009 og 2017 gir en viss indikasjon.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
19	Ruserud	Orrfugl	Spillområde	Noe	Ingen nyere data. Liten myr intakt. Ny flatehogst inntil.
20	Breimosan NR	Orrfugl	Spillområde	Noe	Regelmessige obser. Naturreservat.
21	Svarttjern-Breidmosan	Jerpe	Leveområde	Noe	Deler av skogen ble hogd ca 2015, men fuktdråget er i stor grad intakt. Ingen nyere obser.
22	Sjødalen	Jerpe	Leveområde	Noe	Ingen nyere obser. Intakt fuktskog i dal langs bekk. Potent leveområde.
23	Myrimellom	Jerpe	Leveområde	Noe	Ingen nyere obser. Ingen nyere skogbrukstiltak, så trolig intakt.
24	Svendalen	Jerpe	Leveområde	Noe	Ingen nyere obser. Intakt eldre skog med mye løv. Potent.
25	Fuglemosan v/Kaståsen	Jerpe	Leveområde	Noe	Ingen nyere obser her, men flere i nærliggende Mjøsødalen naturreservat. Habitat intakt.
26	Stampetjern nordvest	Jerpe	Leveområde	Noe	Funn flere år 2008 og 2014, bl.a. hunn med kyllinger.

Nattravn

Forekomst

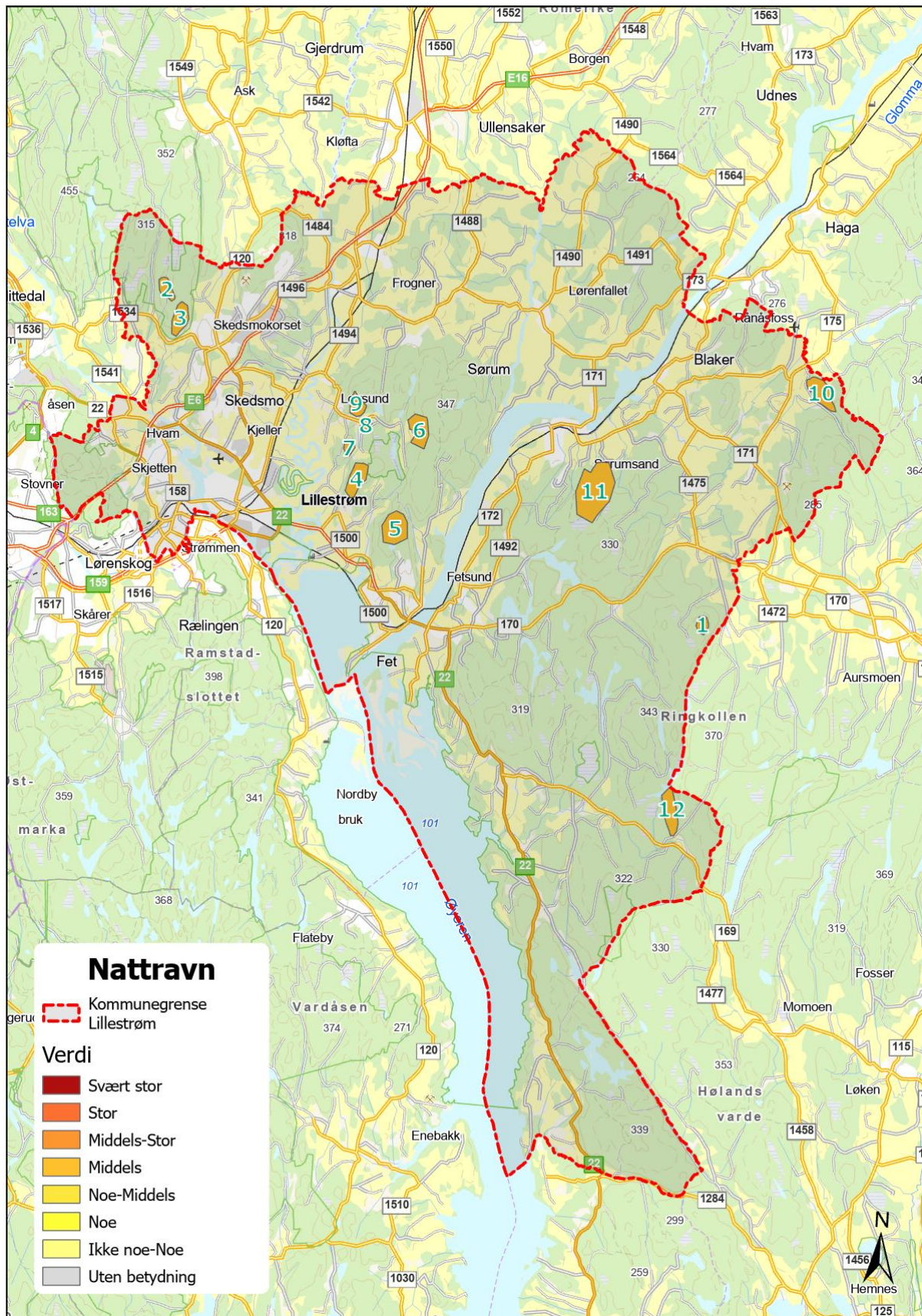
Nattravn forekommer relativt vanlig i Lillestrøm kommune i åser og på koller med skrinns furuskog, og på furumoer. Nattravn er i rødlisten vurdert til LC⁰, det vil si nedgradert fra nær truet til livskraftig grunnet god og økende bestand i naboland (Sverige). I 2010 var arten vurdert som sårbar.

I tidligere viltkartlegginger er det registrert én lokalitet (Larsen, 2006; Tysse, 2022). Det ble samtidig nevnt i Ecofact-rapporten at det finnes flere lokaliteter i kommunen.

Det er registrert mange enkeltobservasjoner og lokaliteter med spillende fugler fra de siste 10-15 årene (Artsdatabanken, 2024). Det er her gjort et utvalg ved at det er søkt på spillende fugler angitt med sikker, sannsynlig eller mulig reproduksjon i Artsobservasjoner. Det er kun tatt med lokaliteter med observasjoner fra minimum to ulike år i den siste tiårsperioden og hvor det vurderes å være gode habitatforhold. Det er avgrenset tolv spillområder, men det er som sagt betydelig flere lokaliteter hvor det er gjort enkeltobservasjoner av spillende fugler.

Kunnskapsstatus

Sangen i spilleperioden høres godt over store avstander og er lett å kjenne igjen. Forekomster nær bebyggelse er dermed trolig godt fanget opp, men presisjonen på hekkehabitatet er ikke nødvendigvis like god. Det kan være vanskelig å høre hvor lang avstanden er til den spillende fuglen. I tillegg blir trolig en del registreringer i Artsobservasjoner plassert der observatøren står, f.eks. langs en vei, og ikke der fuglen synger fra. Skogene i tidligere Fet og Sørumsund er lite besøkt på riktig tid av døgnet i spilleperioden, og arten er sannsynligvis sterkt underrepresentert i disse områdene.

Figur 9. Viktige funksjonsområder for nattravn i Lillestrøm kommune.

Tabell 6. Viktige funksjonsområder for nattravn i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Liaåsen	Spillområde	Middels	En syngende hann både i 2020 og 2021.
2	Geitåsen	Spillområde	Middels	En syngende hann årlig i 2019-2023
3	Tærudkampen	Spillområde	Middels	1 syngende hann både 2022 og 2023
5	Bergeråsen	Spillområde	Middels	1 syng hann 2020-2023, i 2014 6 syng.
4	Jølsenåsen	Spillområde	Middels	1-2 syngende hann 2019-2023
6	Kopperud	Spillområde	Middels	1 syngende hann 2020-2021
7	Korpåsen	Spillområde	Middels	1 syngende hann 2018 og 2022
8	Asakmoen	Spillområde	Middels	1-2 syngende hann 2015, 2021-2023
9	Asakbråten-Hauglifjellet	Spillområde	Middels	1 syngende hann 2016, 2020, 2022-2023
10	Staurhaugen-Stagrumsåsen	Spillområde3	Middels	1 syngende hann 2018-2019, 2022-2023. Flere obser i kulturlandskapet. Noe usikkerhet hvor hekkeområdet er.
11	Gullsmedåsen	Spillområde	Middels	1 spillende hann 2020 og 2023
12	Midtskog-Rundtjern	Spillområde	Middels	1-2 sy hanner 2017-2020 og 2023. Muligens flere lok.

Seilerfugler

Tårnseiler er rødlistet som nær truet (NT). Arten var ikke anbefalt for kartlegging i DN-håndbok 11, men den var heller ikke rødlistet den gang.

Tårnseiler lever av insekter som fanges i luften og jakter over store arealer, overalt hvor det insektrike områder, som over vann, våtmarker og kulturlandskap. Den er i hekketiden i hovedsak knyttet til bebygde områder og har reir i hulrom i bygninger, men den kan også hekke i hulrom i trær. Den er dermed lite egnet for kartlegging og avgrensning av viktige leveområder på kommunalt nivå. Mangel på reirplasser er trolig en av grunnene til tilbakegangen (Artsdatabanken, 2021), og det kan dermed være mulig å iverksette tiltak lokalt for å forbedre hekkemulighetene for arten.

Gjøkfugler

Gjøk er rødlistet som nær truet (NT). Arten var ikke anbefalt for kartlegging i DN-håndbok 11, men den var heller ikke rødlistet den gang.

Gjøk spiller spredt over kommunen, men hekkeområder er vanskelige å kartlegge og vurdere. Den parasitterer andre fuglearter ved å legge egg i reirene deres og lar dem fostre opp gjøkungen. I lavlandet i Sørøst-Norge vil vertsfuglene kunne variere. Artsens leveområder er både i skog og kulturlandskap. Den hekker trolig over det meste av kommunen, foruten i de mest tettstedsnære områdene.

Duefugler

Forekomst

Skogdue, tyrkerdue (NT) og ringdue har leveområder i kommunen. Ringdue er svært vanlig, også i tettbebyggelsen.

Skogdue hekker framfor alt i eldre løvskog, gjerne med grove osper. Den bruker først og fremst gamle svartspetthull som reirhull. Branderud fremstår som et permanent revir (Artsobservasjoner, Starholm pers.medd), med årlig spill. Her er det også regelmessige hekkeindikasjoner på svartspett. Det er trolig hekking til og fra nord i kommunen ved Egneråsen / Jultonåsen, men status er noe usikker. Øvrige eldre hekkelokaliteter er også usikre. Det finnes trolig flere lokaliteter i kommunen, men ikke mange. De eldre dataene er fra Naturbase og de første viltkartleggingene, mens nyere data er hentet fra Artsobservasjoner.

Tyrkerdue har en del leveområder i parker og lignende i eller nær byggesonen i Nerdrum/Fetsund, Sagdalen og Lillestrøm sentrum. Det er usikkert om funnområdene er tilstrekkelig permanente for å kartlegge som hekkeområder, og de er valgt å ikke avgrense.

Kunnskapsstatus

Skogdue er lett å identifisere når den spiller på våren, og bør i liten grad være oversett i områder hvor folk ferdes. Det kan imidlertid være deler av kommunen, f.eks. i øst og nord, hvor hekkehabitater er oversett. Den er avhengig av habitater med forekomst av eldre løvtrær med hull, primært fra svartspett, og er dermed trolig reelt sjelden som hekefugl i kommunen.

Figur 10. Viktige funksjonsområder for skogdue i Lillestrøm kommune.

Tabell 7. Viktige funksjonsområder for skogdue i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Egneråsen	Hekkeområde	Middels	Fra 2005. Lokalitet intakt. Ingen nyere obser.
2	Gullhaug	Hekkeområde	Middels	Fra 2002. Lokalitet intakt. Ingen nyere obser.
3	Leirud	Hekkeområde	Middels	Fra 2003. Produksjonsskog av gran er hogd. En obs i 2016, men ikke ideell biotop
4	Asakbekken	Hekkeområde	Middels	2 individer, revirmarkering og mulig hekking i 2023. Noe skog hogd i 2015-2016, så lokaliteten var potensielt større før det.
5	Branderud	Hekkeområde	Middels	Hekkeindikasjoner mer eller mindre årlig.

Tranefugler

Forekomst

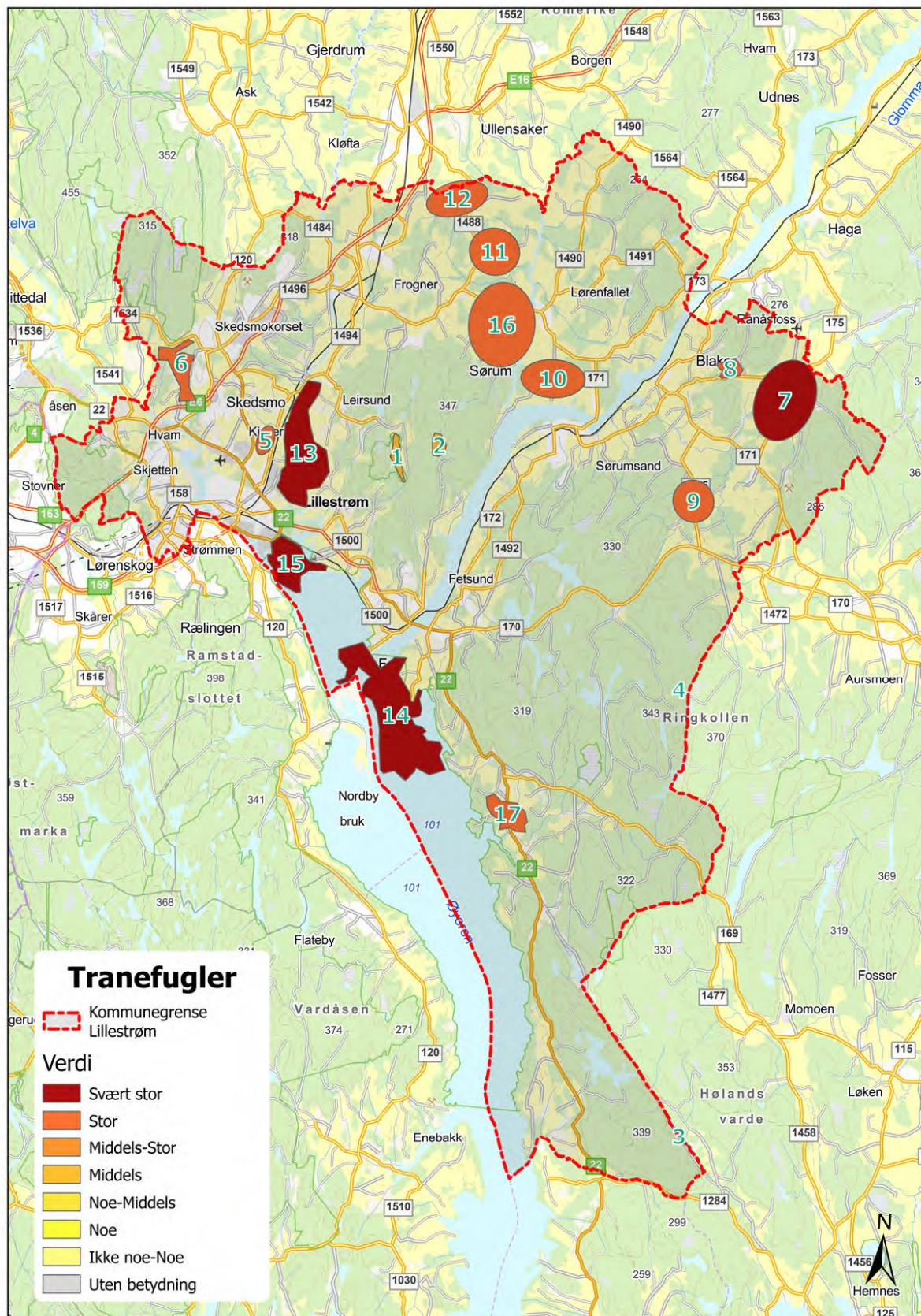
Tranefugler er en orden som omfatter både trane og rikser (inkludert siv- og sothøne). I Lillestrøm kommune hekker trane på enkelte myrer i skoglandskapet. Vannrikse (EN) og myrrikse (EN) forekommer i takrørskogene og våtmarkene ved Nordre Øyeren, Sørumsneset og Leira (Stilla). Det samme gjelder sivhøne og sothøne (begge VU). Sivhøne har dokumentert hekking i 2023 i Sogna på Nebbursvollen, mens sothøne også har mange observasjoner fra samme område, uten at det er dokumentert hekking. Det er ikke tegnet et eget funksjonsområde for denne lokaliteten, men den inngår i område Nitelva/Nebbursvollen under generelt viktige viltområder i kap 4.4.

Åkerrikse (CR) har en egen handlingsplan, oppdatert i 2016 (Heggøy & Øien, 2016). Arten har hatt gode forekomster i Lillestrøm kommune, både i kulturlandskapet (spesielt i tidligere Sørumsneset) og i områdene langs Leira og rundt Nordre Øyeren. Senest i 2017 hadde åkerrikse et forholdsvis godt år i regionen (Heggøy, 2017). Arten er vurdert som en ansvarsart for kommunen i et regionalt perspektiv (Gammelmo et al., 2016). Åkerrikse hekker i høy vegetasjon, særlig knyttet til grasenger i kulturlandskap (Heggøy & Eggen, 2020). På Østlandet hekker åkerrikse oftere i kornåkre. I grasenger fører flere og tidligere høstinger til at åkerrikse sjeldent får gjennomført vellykkede hekkinger (Heggøy & Øien, 2016).

Syngende hanner av åkerrikse har vært registrert mange steder i kommunen de siste tjue årene. Det er derimot i liten grad dokumentert vellykkede hekkinger det siste tiåret. Spillende hanner kan bevege seg en del rundt i kulturlandskapet og spiller ikke nødvendigvis samme sted gjennom sesongen, spesielt hvis de er alene. De spiller også lenger ut på sommeren om de ikke har etablert et par. I kartleggingen er det valgt å avgrense de områder som har hatt mest kontinuitet som revir de siste 10-15 årene. Utvalget er basert både på registreringer i Artsobservasjoner og på innspill fra Knut Eie (Eie, pers. medd.), som er regionkoordinator for åkerrikse-prosjektet i Oslo og Akershus.

Kunnskapsstatus

Birdlife har et åkerrikseprosjekt som er støttet av bl.a. Miljødirektoratet. Akershus er et av områdene hvor det har vært en relativt god populasjon av åkerrikse, og hvor det gjøres kontinuerlig overvåking av bestanden. Det blir gjort årlige takseringer i de mest aktuelle kommunene, herunder Lillestrøm og Aurskog-Høland (Eie, pers. medd.). Status for arten er dermed ganske godt kjent.

Figur 11. Viktige funksjonsområder for trane og rikser i Lillestrøm kommune. Utstrekningen til funksjonsområdene for åkerrikse er usikker og er derfor kun grovt avgrenset (tegnet som ellipse).

Tabell 8. Viktige funksjonsområder for trane og rikser i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Kongsrudtjernet	Trane	Hekkeområde	Middels	Dokumentert hekking de siste ti årene. 1 til 2 par.
2	Skaarermarka	Trane	Hekkeområde	Middels	2 små unger med foreldrene NV i myra 18.5.2021. Omtrentlig avgrensning av området
3	Sloretjern-Dalselva	Trane	Rasteområde	-	Trane raster mange steder i kommunen, lite sannsynlig at denne er viktigere enn andre. Ikke funksjonsområde.
4	Svartputten	Trane	Hekkeområde	Middels	Fra 2002. Området intakt. Ingen tydelige data
5	Brauter-Berg	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revir flere år 2014-2020
6	Skolsegg	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Syngende hanner flere av årene 2014-2021.
7	Fjuk-Staurhaugen	Åkerrikse	Hekkeområde	Svært stor	2 mulige hekkinger 2017. Revirmarkerende fugler 2013-2020, flere steder i området.
8	Toreid	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkerende fugler 2019
9	Jødal-Ingjer	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkerende fugler 2010 og 2019
10	Bingen - Sørums kirke	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkerende fugler flere steder 2020
11	Asak	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkerende fugler flere steder 2015, 2016 og 2022.
12	Arteid-Refsum	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkerende fugler flere steder 2014, 2020 og 2021.
13	Leiravassdraget	Åkerrikse, vannrikse, myrrikse, sivhøne	Hekkeområde	Svært stor	Revirmarkerende fugler flere steder stort sett årlig 2014-2021.
14	Nordre Øyeren	Åkerrikse, vannrikse, myrrikse	Hekkeområde, rasteområde	Svært stor	Revirmarkerende fugler flere steder stort sett årlig, senest i 2023.
15	Sørumsneset-Tuentangen	Åkerrikse, vannrikse, myrrikse	Hekkeområde	Svært stor	Revirmarkering 2022
16	Meli-Vestenga	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkering flere plasser

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
17	Blesa-Gansdalen	Åkerrikse	Hekkeområde	Stor	Revirmarkering flere steder fram til 2010, igjen i 2020.

Lommer og dykkere

Forekomst

Det er registrert forholdsvis få sikre hekkefunn for storlom i Lillestrøm kommune, og det er kun disse som er tatt med i utvalget. Arten hekker trolig i flere store og mellomstore vann i skoglandskapet, spesielt øst og sørøst i kommunen. Det er i 2023 også indikasjoner på hekking i Øyeren, sør for deltaområdet (Artsdatabanken, 2024). Både storlom og smålom raster i Øyeren vår og høst, og kan mer sjeldent ses vinterstid i Glomma.

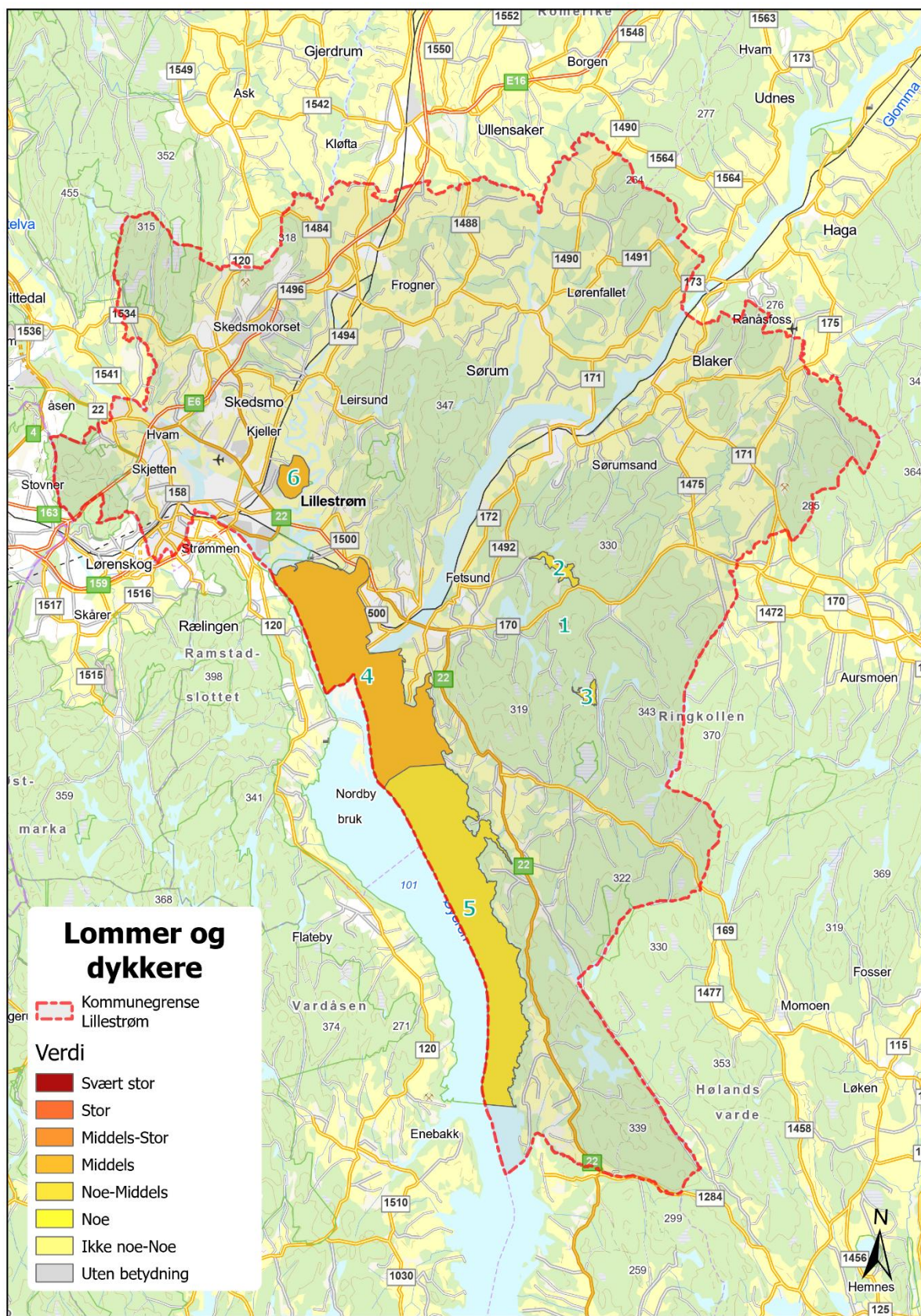
Av dykkere har toppdykker et fåtall sikre hekkeplasser, i Nordre Øyeren og ved Ringstilla. Det er også mulige hekkeindikasjoner i Nitelva. Dvergdykker observeres sjeldent i Nordre Øyeren, men hovedsakelig om høsten.

Kunnskapsstatus

Data er hentet fra Artsobservasjoner og fra eldre rapporter (Larsen, 2006).

Toppdykker er stasjonær i hekkeperioden og lett å oppdage. Den forekommer helst i forholdsvis næringsrike vann i lavlandet, altså i nærheten av hvor folk ferdes. Den bør dermed være lite oversett.

For storlom kan selve hekkeplassen være skjult, men på fødesøk er arten lett å oppdage. Den lager også mye lyd. Fødesøk kan gjerne foregå i flere vann hvor den fanger fisk og returnerer til hekkeplassen. Når ungene er flyvedyktige er de også med rundt på fiske i fiskerike vann. Observasjoner er dermed ikke alltid knyttet til hekkelokaliteten. Arten hekker også i vann som ikke nødvendigvis blir besøkt veldig ofte. Det er forholdsvis god oversikt over bestanden som helhet, men status for de enkelte hekkelokalitetene er ikke oppdatert.

Figur 12. Viktige funksjonsområder for lommer og dykkere i Lillestrøm kommune.

Tabell 9. Viktige funksjonsområder for lommer og dykkere i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Abbotjern	Storlom	Hekkeplass	Noe-Middels	Konstatert hekking 2021-2023
2	Varsjøen	Storlom	Hekkeplass	Noe-Middels	Par med unge i 2018. Kun en juli-observasjon, men trolig hekkeområde.
3	Breidsjøen	Storlom	Hekkeplass	Noe-Middels	Hekkeplass 2002-2005. Ingen nyere obser.
4a	Øyern NR	Storlom og smålom	Beite- og rasteområde	Middels	Beiter her hovedsakelig vår og høst
5	Øyeren sør	Storlom	Hekkeområde	Noe-Middels	Mulig hekking storlom i 2023, matting av unge.
4b	Øyeren NRI	Toppdykker	Hekkeområde	Middels	Det er overaskende få hekkeobservasjoner i Øyeren, men det er likevel et viktig område. Dvergdykker observeres også her sporadisk, mest om høsten.
6	Ringstilla	Toppdykker	Hekkeområde	Middels	Mer eller mindre årlig hekking.

Vade- og måkefugler

Forekomst

Nordre Øyeren og framfor alt Svellet er et svært viktig område som rasteplass for vadefugler under trekket. Det er spesielt ved lavvann og tilgjengelige mudderbanker, hvor fuglene kan søke føde, som disse områdene er attraktive for vadefugler (Bjørkøyli et al., 2013; Sæther et al., 2018). Mange arter og store antall raster ved gode forhold. Her kan nevnes bl.a. svarthalespove (CR), brushane (VU) og store antall av vanligere arter som heilo (NT), gluttsnipe og grønnstilk. Flere andre lokaliteter med mudderflater langs de store elvene, evjer og overflommende jorder brukes også som rastesteder på trekket.

Arter som strandsnipe, skogsnipe, enkeltbekkasin og rugde hekker på egnede steder i kommunen.

Vipe (CR) hekker spredt i jordbrukslandskapet i kommunen. Arten har hatt en bratt nedgang i senere år. Hekkelokaliteter kan skifte en del mellom år, avhengig av vær, driften av jordene m.m. Hekkingen skjer ofte ute på jorder, og blir ikke alltid oppdaget i forbindelse med ulike jordbruksaktiviteter. Ved mislykkede hekkforsøk prøver fuglene ofte igjen og lager nye kull. Det er fortsatt flere forholdsvis stabile hekkelokaliteter i kommunen, bl.a. et par steder i Blaker-Sørum-Lørenfallet-området, ved Sørumneset /Tuentangen og på jordene mellom Kjeller og Leira (Artsdatabanken, 2024) (Starholm pers.medd.). De antatt mest stabile hekkeområdene er avgrenset.

Storspove (CR) har også viktige hekkeområder i Lillestrøm kommune, framfor alt i tidligere Sørumsand og ved Nordre Øyeren. Arten hekker både på torvmyrer og i jordbrukslandskapet. I Lillestrøm kommune er de fleste hekkelokalitene i jordbrukslandskapet (Dale & Montheuël, 2018). Dale og Montheuël undersøkte status for storspove i Akershus i 2017. De konstaterte bl.a. at spovene tidlig på våren foretrakk stubbåkere men at de senere på våren brukte kornåkere eller dyrka enger med grasvegetasjon på 10-20 cm (Dale & Montheuël, 2018). Dette er altså lokaliteter som er svært utsatt for tidlig slått (Heggøy & Eggen, 2020). Dale vurderer kulturlandskapet øst for Sørumsand-Blaker som et mulig ansvarsområde for storspove i Akershus (Dale, pers. medd.).

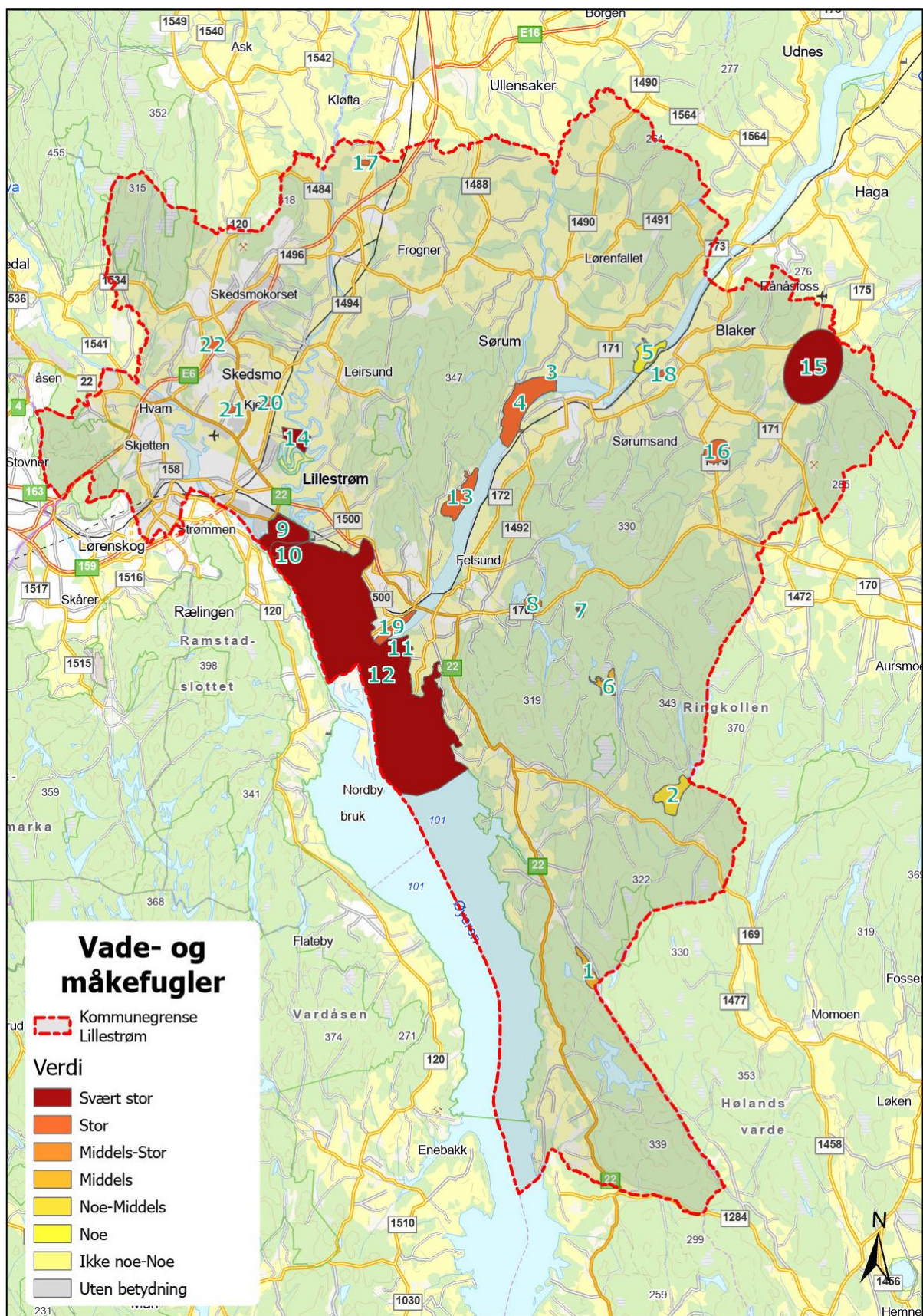
Fiskemåke (VU) hekker flere steder i kommunen, både ved Øyeren/Glomma og i tilknytning til en del andre vann, også over marin grense. Makrellterne (EN) hekker et par steder ved Nordre Øyeren, bl.a. på hekkeplattformer ved Fetsund lenser (Starholm, pers. medd.). Hettemåke (CR) hekker også et par steder ved Nordre Øyeren. Framfor alt fiskemåke hekker også flere steder i bebyggelsen i sentrale Lillestrøm. Det er ikke gjort forsøk på å lage funksjonsområder her, men slik hekking vil opplagt også ha betydning for bestandsstatus til arten(e).

Kunnskapsstatus

Kunnskapen om hekkende vipe og storspove er forholdsvis god. For vipe vil hekkelokalitene kunne veksle en del, og er ikke alltid lette å oppdage. Når arten går til hekking er den mye mer diskret i oppførselen enn tidlig på våren. Det er dermed ikke sikkert at alle hekkelokaliteter blir oppdaget. De avgrensede lokalitetene er en god indikasjon på hvor arten ofte hekker. For å bidra til vellykkede vipehekkinger vil det ofte være nødvendig å kartlegge tidlig på våren hvert år, og deretter ha dialog med den enkelte grunneier.

Kunnskapen om viktige rastelokaliteter for vadefugler er god. Derimot mangler det nok kunnskap om hvilke faktorer som er utløsende for om fuglene velger å raste eller ikke. I tillegg til vannstand kan det f.eks. være andre faktorer som styrer tilgangen på mat.

Kunnskapen om måkefugler ved Øyeren er god. Hekkestatus for fiskemåke ved andre mer avsidesliggende vann er ikke like oppdatert.

Figur 13. Viktige funksjonsområder for vade- og måkefugler i Lillestrøm kommune. Utstrekningen til enkelte av funksjonsområdene for vipe og storspove er usikker og er derfor kun grovt avgrenset (tegnet som ellipse).

Tabell 10. Viktige funksjonsområder for vade- og måkefugler i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Vindlandstjernet	Vadefugler	Hekke- rasteområde og	Middels	Enkeltebekkasin og skogsnipe, data 2008-2023
2	Slordammen Sør og Fuglemåsan	Vadefugler	Hekkeområde	Noe- Middels	Skogsnipe 2023. Myrene har et visst potensial.
3	Elverhøy V	Vade- og måkefugler	Rasteområde	Noe	Ikke en eneste obs. Noe potensial, men usikker verdi.
4	Glomma v/Rømuas utløp	Vade- og måkefugler	Raste- hekkeområde og	Stor	Fiskemåkehekking, data 2003-2007 og 2021. Data 2006-2023 rasteområde for vadere, inkludert vipe.
5	Sundfossen	Vade- og måkefugler	Raste- hekkeområde og	Noe	Ingen nyere data. Hekking fiskemåke 2002, rastende vadere.
6	Breidsjøen	Fiskemåke	Hekkeområde	Middels	Eldre hekkedata, i tillegg skogsnipe og strandsnipe. Ikke nyere data om fiskemåke.
7	Aborrtjern	Fiskemåke	Hekkeområde	Middels- Stor	Hekking 2021-2022, 4-5 par
8	Heiavannet øst	Vade- og måkefugler	Hekke- rasteområde og	Middels- Stor	Mulig hekking fiskemåke og dverglo 2016, obser av gluttsnipe, grønnsilk m.m.
9	Sørumsneset	Vipe, vadefugler	Hekke- rasteområde og	Svært stor	Hekking vipe 2018-2022. Rasteområde vadere
10	Tuentangen	Vipe, vadefugler	Hekke- rasteområde og	Svært stor	Hekking vipe 2018-2022. Rasteområde vadere.
11	Hovsevja og Hovsand	Vipe	Hekke- rasteområde og	Svært stor	Viperevir, trolig hekking 2022
12	Øyeren NR Total	Vade- og måkefugler	Hekke- rasteområde og	Svært stor	Ramsarområde - rasteområde vadere. Hekking vipe, storspove, hettemåke, makrellterne m.fl.
13	Skårersand	Vade- og måkefugler	Hekke- rasteområde og	Stor	Variert område, åkere, våtmarker, gråorskoger - viktig for flere grupper. Vipehekking, rasteområde vadefugler.
14	Ringstilla	Vipe	Hekkeområde	Svært stor	Hekking 2021 og 2023
15	Fjuk-Staurhaugen	Storspove	Hekkeområde	Svært stor	2 mulige hekkinger 2017. Revirmarkerende flere par 2023.
16	Skukstad-Kjevli	Storspove	Hekkeområde	Stor	Revirmarkerende 2017-2021

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
17	Bjørke	Vipe	Hekkeområde	Stor	Hekking 2023
18	Fossåa	Vipe	Hekkeområde	Stor	På reir, 2021.
19	Fetsund lenser	Makrellterne, fiskemåke	Hekkeområde	Stor	Årlig hekking, fiskemåke (VU) 20-22 par, makrellterne (EN) 6- 7 par på hekkeplattform.
20	Berg gård	Vipe	Hekkeområde	Stor	Hekking 2022
21	Berg gård vest	Vipe	Hekkeområde	Stor	Hekking 2022-2023
22	Lundsjordet	Vipe	Hekkeområde	Stor	Hekking 2023

Hegrefugler

Forekomst

Gråhegre har gode forhold for å finne mat i våtmarkene, evjene og vannkantene i kommunen. Det finnes flere kjente hekkelokalteter i kommunen. Den primære hekkolonien angitt i tidligere viltkartlegging ved Borgen/Bergerveien har mistet sin verdi som hekkelokaltet etter hogst i 2022. Det er per i dag to kjente kolonier, en ved Nerdrum / Fetsund lenser og en vest på Leirasletta (Starholm, NØF pers.medd.). Den ved Nerdrum har vært stabil over flere år, men har fått økt antall fugler de siste årene. Muligens kan det være individer som har flyttet seg fra Borgen.

Kunnskapsstatus

De kjente koloniene er godt dokumentert. Det kan finnes ytterligere kolonier i kommunen, men det foreligger ikke dokumentasjon på dette.

Figur 14. Viktige funksjonsområder for gråhegre i Lillestrøm kommune.

Tabell 11. Viktige funksjonsområder for gråhegre i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Borgen Nord	Hekkeområde	-	Lokaliteten hogd i 2022, ikke aktuell for hekking nå.
2	Sundfossen SØ	Beiteområde	-	En enkeltobservasjon, august 2002. Ikke relevant å kartlegge som funksjonsområde for gråhegre. Lokaliteten har noe potensial for andre grupper, og inngår i andefugllokalitet.
3	Nerdrum	Hekkeområde	Middels	Hekkekoloni siden i hvert fall 2019. Inntil 14 par i 2023
4	Skåvål	Hekkeområde	Middels	Hekking i granplantasje. 1-2 par 2022-2023

Rovfugler (hauke- og falkefugler)

Gruppene haukefugler og falkefugler dekker alle de norske artene av rovfugler.

Data om lokalisering av reirplasser er for de fleste artene unntatt offentlighet. Det er derfor i den offentlige rapporten ikke vist kart eller angitt sted i tabellen.

For de vanligere artene, som spurvehauk og musvåk, er data ikke unntatt offentlighet.

Forekomst

Data om rovfugler er hentet fra Artskart / Artsobs, Sensitive Artsdata (Miljødirektoratet, 2023b) og fra opplysninger fra kjentfolk. Musvåk og spurvehauk er forholdsvis vanlige i kommunen. For musvåk har det i tidligere viltkartlegging vært registrert fire lokaliteter som hekkeområder for arten. Det er svært lite data om disse lokalitetene, i tillegg til at det stort sett er eldre data fra 2001-2005. Det er mange observasjoner av arten rundt om i kommunen, og de fleste er fra fødesøk og til dels trekk/forflytting. Musvåk hekker trolig en god del steder i kommunen, samtidig som de nevnte lokalitetene har usikker status i dag.

Vepsevåk (NT) hekker i kommunen med et eller flere par. Foruten et intakt område er det imidlertid svært lite data.

Det er anslagsvis 6-9 par fiskeørn (VU) som jakter i Nordre Øyeren (NØF, pers.medd.). 1-2 par hekker i deltaet. De øvrige hekker enten i Rælingen eller i åsene øst for Øyeren.

Hønsehauk (VU) hekker spredt i skogområdene i kommunen (Miljødirektoratet, 2023b). Hekkelokalitetene er sårbare for skogbruk og forstyrrelser i hekketida.

Vandrefalk (LC⁰) har en kjent og intakt hekkeplass i kommunen (Miljødirektoratet, 2023b)..

Lerkefalk (NT) raster ofte i tilknytning til Leira og Øyeren under høsttrekket. Arten hekker trolig med et-to par i kommunen (NØF, pers.medd.). Sivhauk (NT) hadde årlige hekkinger fram til 2014, men har ikke hekket på denne lokaliteten etter det. Hekkestatus for arten er dermed usikker, men den sees regelmessig i tilknytning til Øyeren under trekket.

Kunnskapsstatus

Når det gjelder fødesøkområder, og spesielt i lavlandet rundt Øyeren, er kunnskapen god. Hva gjelder hekkelokalteter er det en del forekomster som det er god og oppdatert kunnskap om. For mange tidligere registrerte hekkeplasser er data gamle og usikre. Hekkeområder for rovfugler kan ofte være forholdsvis stabile. Men parene kan ha alternative hekkeplasser innenfor et større område, eller at selve hekkeplassen flyttes noen hundre meter etter noen år. For bl.a. fiskeørn som jakter i tilknytning til Øyeren finnes det trolig hekkeplasser i skogene på østsiden, uten at man vet så mye om hvor. Spesielt i skogområdene øst og sørøst i kommunen er det potensial for flere hekkeområder for flere av artene.

Tabell 12. Viktige funksjonsområder for rovfugler i Lillestrøm kommune

Nr	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Fiskeørn	Reirplass	Stor	2005. Ingen nyere data.
2	Fiskeørn	Reirplass	Stor	2005. Ingen nyere data.
3	Hønsehauk	Reirområde	Stor	2002-2005. Ingen nyere data. Potent område med eldre barskog.
4	Hønsehauk	Reirplass	Stor	2005. Ingen nyere data.
5	Vepsevåk	Reirområde	Middels	2002-2005. Ingen nyere data
6	Hønsehauk	Reirplass	Stor	2006. Ingen nyere data.
7	Fiskeørn	Reirplass	Stor	2001. Ingen nyere data.
8	Hønsehauk	Reirplass	Stor	2001. Ingen nyere data.
9	Hønsehauk	Reirplass	Stor	1998. Ingen nyere data.
10	Fiskeørn	Reirplass	Stor	2001. Ingen nyere data
11	Hønsehauk	Fødesøkområde	-	2019. Dette er ikke en aktuell reirplass, kun del av større fødesøkområde.
12	Fiskeørn	Reirplass	Stor	2004. Ingen nyere data
13	Fiskeørn	Reirplass	Stor	2001. Ingen nyere data
14	Fiskeørn	Reirplass	Stor	Hekking 2016. Ikke nyere hekkedata, men mange obser, stasjonære fugler.
15	Fiskeørn	Reirhabitat	-	Ingen data som indikerer hekking og lite sannsynlig hekkeplass. NØF.
16	Fiskeørn	Reirhabitat	-	Kun enkeltobservasjon, ikke sannsynlig hekkeplass. NØF.
17	Fiskeørn	Reirplass	Stor	Hekking 2020 og 2023.
18 (punkt)	Vandrefalk	Reirområde	Middels	Mange obser, også 2022-2023. Bekreftet av Starholm.
18 (flate)	Hauke- og falkefugler	Hekkeområde	Svært stor	Mange obser av hønsehauk. Hekking vepsevåk 2015. Mulig hekking lerkfalk 2022. Sivhauk hekket fram til 2014, enkeltfunn senere.

Nr	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
19	Musvåk	Reirområde	Noe-Middels	2005. Ingen nyere data. Potensielt hekkehabitat.
20	Musvåk	Reirområde	Noe-Middels	2005. Intakt område. Ingen nyere data.
21	Musvåk	Reirområde	Noe-Middels	Ingen nyere hekkedata. En observasjon 2010.
22	Musvåk	Reirområde	Noe-Middels	2001. Ingen nyere hekkedata. Flere observasjoner jaktende i nærområdene. Hekkelokalisering usikker.
23	Fiskeørn	Reirområde	Stor	Hekking 2022
24	Fiskeørn	Reirområde	Stor	Brukt reir 2022
25	Hønsehauk	Reirområde	Stor	Mange observasjoner, men ingen reirfunn. Større leveområde.
26	Fiskeørn	Reirhabitat	Stor	2 adult. Mulig reirbesøk?
27	Fiskeørn	Reirhabitat	Stor	Observasjoner i hekketid, angitt som permanent revir. 2018-2023.
28	Lerkefalk	Hekke- og fødesøkområde	Middels	Antatt 1-2 par. Mer eller mindre årlige obser og hekkeindikasjoner

Ugler

Hornugle, kattugle og spurveugle har flere påviste hekkeområder i kommunen, de to førstnevnte mest tallrike. Spillende perleugle registreres sporadisk i hekketid, men det er ingen tydelige hekkeindikasjoner. I følge DN-håndbok 11 kartlegges hekkelokalteter for disse uglene kun om det er noenlunde stabile leveområder.

Det er i tidligere viltkartlegging avgrenset et hekkeområde for hornugle. Det er ganske mange hekkeforekomster av hornugle i kommunen. Noen er muligens ganske permanente, mens andre nok er mer midlertidige. Arten hekker hovedsakelig i gamle kråkereir. Vår vurdering er at avgrensning av dette ene området er nokså tilfeldig i forhold til andre hekkeforekomster.

Lappugle og hubro er observert i kommunen ved et fåtall tilfeller, men kun om høsten.

Isfugl

Isfugl (*Alcedo atthis*) tilhører ordenen råkefugler, og den hekker ved stilleflytende elver og bekker hvor den stupdykker etter fisk. Den er avhengig av loddrette elvebredder hvor den graver ut reirhull. Arten er observert reproduserende i Norge, men er ikke betraktet å ha "etablert reproduserende" bestand (Artsdatabanken, 2021) og er dermed ikke vurdert for rødlisten.

Isfugl sees relativt regelmessig i Nordre Øyeren, mest om høsten. Den har hekket i området ved flere tilfeller på 1970- og 1990-tallet og senest i 2021.

Spettefugler

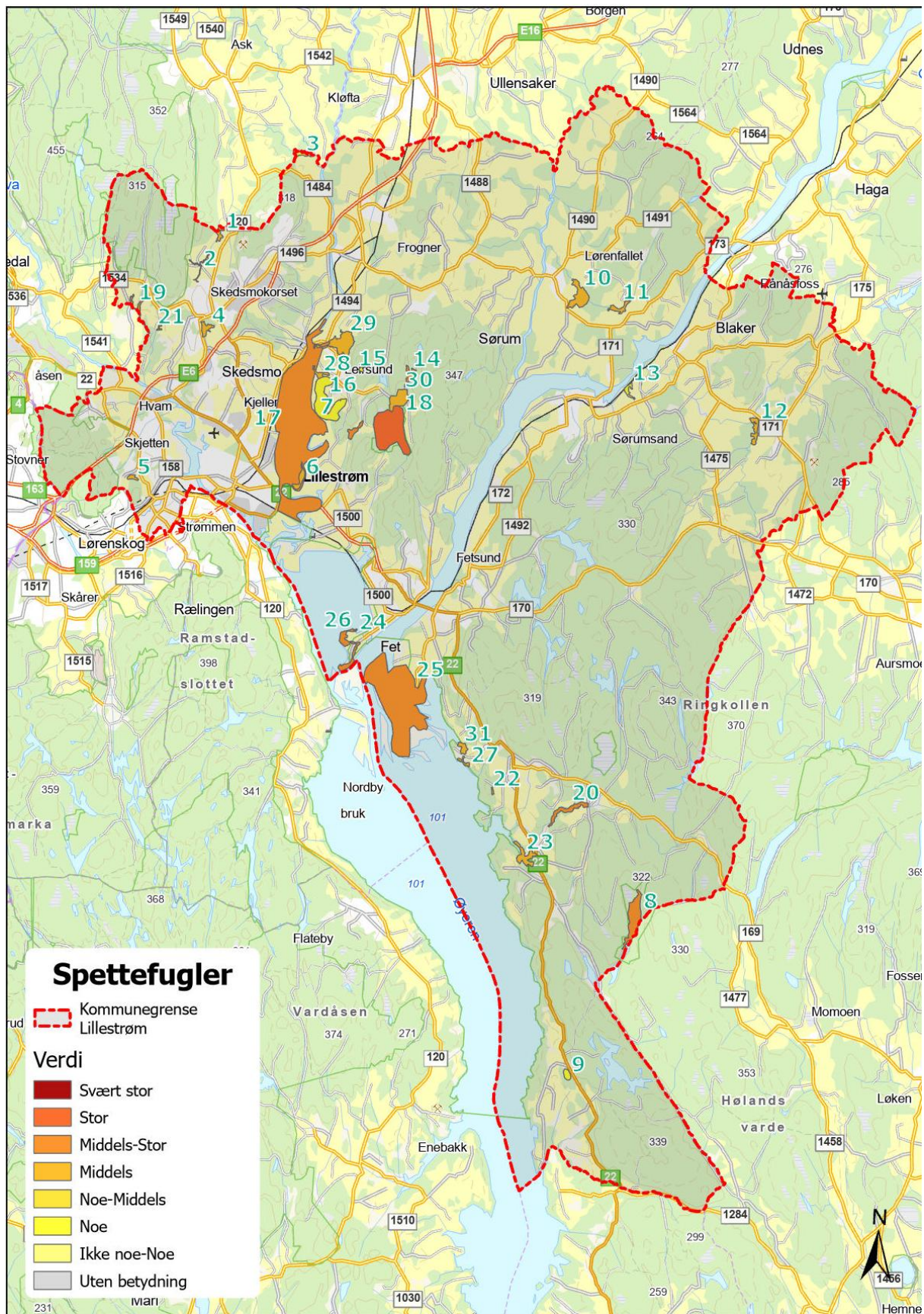
De fleste norske hakkespette (med unntak for hvitryggspett) forekommer i kommunen. Flaggspett, grønnspekk og svartspett er forholdsvis vanlige arter og er ikke prioritert i kartleggingen.

Av lokalitetene fra den gamle kartleggingen er en del lokaliteter med liten størrelse, begrenset kvalitet eller ødelagte habitater og kun observasjoner av vanlige spettearter gitt redusert verdi, og vil ikke bli prioritert som viktige viltområder.

Tretåspett er for tiden den eneste rødlistede hakkespetten (nær truet - NT). Arten er knyttet til gammel barskog, spesielt granskog, med eldre trær og død ved. Tretåspett blir observert litt her og der i kommunen til ulike årstider, men det er få områder med hekkeindikasjoner. Skogene rundt Kongsrudtjern naturreservat er viktigste kjente hekkeområde, og den er også kjent fra Mjøsjudalen naturreservat. Flere områder har egnede habitatkvaliteter og dermed potensial for arten. Det gjelder bl.a. Gansdalen, med svært mye dødved av gran, og hvor det for øvrig ble konstatert hekking av dvergspett i 2023 (egen observasjon).

Dvergspett har forholdsvis gode forutsetninger i kommunen. Arten er knyttet til gammel løvskog med gamle trær og død ved. Ravineskogene og kantskogene med mye gråor langs elvene er gode levesteder. Løvsuksesjoner med gammel osp er også spesielt viktige. Det er mange observasjoner av arten i kommunen, og alle viser ikke til aktuelle hekkeområder. Det er her valgt ut lokaliteter med hekkeindikasjoner og naturtyper med god habitatkvalitet og stort nok areal. Det er valgt ut relativt mange områder, men noen har få funn og er mer usikre, mens andre er gode hekkehabitater over tid. Sistnevnte bør prioriteres i forvaltningen.

Gråspett hekker trolig sporadisk i de store og litt avsidesliggende skogområdene i kommunen, knyttet til bar- og blandingsskoger med innslag av gamle løvtrær. Observasjoner av arten foreligger kun fra høst og vinter, når arten trekker inn mot kulturlandskapet og bebyggelsen for å søke føde. Det er dermed ingen kjente hekkeområder i kommunen.

Figur 15. Viktige funksjonsområder for spettefugler i Lillestrøm kommune.

Tabell 13. Viktige funksjonsområder for spettefugler i Lillestrøm kommune

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Leikvoll vest	Spettefugler	Leveområde	Middels	Fra 2002 (BA00046980). Intakt gråor- og blandingsskog, DN13 (BN00016026). Ikke obser i AO, men grei potensial. Avgrensning justert.
2	Leikvoll	Spettefugler	Leveområde	Noe	Intakt, men smal kantskog langs bekk. Flaggspett, grønnspekk og svartspett omtalt 1994, ingen nyere obser.
3	Tangeelva	Spettefugler	Hekkeområde	Noe	Dvergspett og grønnspekk 2003. Mer enn halve lokaliteten hogd, trolig redusert funksjon. Ingen nyere obser. Verdi satt ned.
4	Skedsmotun sykehjem	Dvergspett	Leveområde	Middels	Fra 1994. Intakt løvskog. Ingen nyere obser her, men i nærområdet.
5	Steinbekk	Dvergspett	Leveområde	Middels	Fra 2000. Skog intakt. Ingen nyere obser. Usikker status.
6	Borgen bro	Dvergspett	Hekkeområde	-	Fra 1991. Del av større leveområde, ingen nyere funn peker spesifikt på denne lokaliteten.
7	Leiravass- draget	Spettefugler	Leveområde	Middels- Stor	Fra 1991. Dvergspett, nær årlige observasjoner ulike steder. Avgrensning endret. Påvist hekking 2007. Hvitryggspett ikke observert de siste 25 årene.
8	Kaståsen Sørøst	Spettefugler	Hekkeområde	Middels- Stor	Fra 2001. Tretåspett, par i 2021. I Mjøsøydalen NR
9	Linderud Vest	Grønnspekk	Leveområde	Noe	Fra 2001. Ingen nyere obs. Furuås. Lite relevant.
10	Prestegårds- skogen	Spettefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2003. Ravine, intakt skog. DN13 (BN00109341) gammel gråorskog. Ingen nyere obser, men grei potensial for spetter.
11	Vall /gråorheggesk og)	Spettefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2003. Dvergspett, grønnspekk. Ravine, intakt gråorskog, DN13 (BN00024830). Ingen nyere obser, men grei potensial for spetter.
12	Åa sør for Bruvollen	Dvergspett	Hekkeområde	Middels	Fra 2003. Ravine, gråorskog. DN13 (BN00024763). Ingen nyere obser, men god potensial for spetter.
13	Haug	Grønnspekk	Hekkeområde	Noe	Fra 2003. Ravine, gråorskog intakt. DN13 (BN00024796). Ingen nyere

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
					obser, men grei potensial for spetter. Verdi basert på grønnspett.
14	Farshatten	Spettefugler	Leveområde	Middels-Stor	Fra 2002. Svartspett, gråspett, dvergspett. Blandingsskog DN13 (BN00112277), stort sett intakt, men dalsøkket nord vannet hogd i 2009. Få nyere obser.
15	Hauglifjellet sørøst	Spettefugler	Leveområde	Noe	Fra 2000. Gammelt ospeholt, DN13 (BN00016035). Svartspett 2015. Halve lokaliteten hogd i 2009, usikkert hvor mye osp som er igjen. Usikker verdi.
16	Asak løvskog	Grønnspett	Hekkeområde	Noe	Fra 1991. Mange nyere obs av grønnspett. Grønnspett ikke prioritert som viktig.
17	Brauter	Spettefugler	Leveområde	Noe	Fra 2002. Ospeholt DN13 (BN00016044), intakt. Ingen obser. Mulig del av leveområde, men for lite isolert sett.
18	Kongsrudtjern et	Tretåspett, spettefugler	Hekkeområde	Stor	Tretåspett, permanent leveområde, konstaterte hekkinger 2018 og 2020. Trolig også gråspett.
19	Tveitabekken Fossum	Dvergspett	Hekkeområde	Middels-Stor	Hekking 2019, par hekketid 2021. Gråorskog, gammel løvskog (BN00016055, BN00045771, BN00016089)
20	Gansdalen	Spettefugler	Hekkeområde	Middels-Stor	Konstatert hekking dvergspett. Potent område for tretåspett. Flomskog gran (BN00025039)
21	Nedre Skolsegg	Spettefugler	Hekkeområde	Middels-Stor	Dvergspett observert i hekketida 2023, også grønnspett. Gråor-heggeskog (BN
22	Blesahagan	Dvergspett	Hekkeområde	Middels	Reir 2015. Usikkert om permanent hekkeområde.
23	Østanesåa	Dvergspett	Hekkeområde	Middels	Hekking 2011. Usikkert om permanent hekkeområde.
24	Øya	Dvergspett	Hekkeområde	Middels-Stor	Stort sett årlige obser i hekketida, til dels i par. Gråorskog, flomskog (BN00071111 m.fl)
25	Nordre Øyeren	Dvergspett	Hekkeområde	Middels-Stor	Hekking flere steder. Regelmessige obser. Flere naturtypelokaliteter, Gråor- og flomskoger.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
26	Jølsen-Steindalen	Dvergspett	Hekkeområde	Middels-Stor	Hekking 2021. Boreal løvskog, edelløvskog m.m. (BN00016158, BN00025073 m.fl.)
27	Svindal	Dvergspett	Hekkeområde	Middels	Revirmarkering i hekketida, regelmessige observasjoner.
28	Asak Mellem	Spettefugler	Hekkeområder	Middels	Dvergspett og grønnspett dokumentert i 2018
29	Haugli Ø	Dvergspett	Hekkeområder	Middels	I par, trolig hekking 2018
30	Branderud	Vendehals	Hekkeområde	Middels	Hekking 2011, hekkeindikasjoner flere år.
31	Kvernhammer	Dvergspett	Hekkeområde	Middels	Revirmarkering i hekketida, regelmessige obser. Gråorskog (BN00083065)

Spurvefugler

Spurvefugler er en stor og variert gruppe. Den dekker bl.a. sangere, spurver, finker, lerker, svaler, meiser, fluesnappere, troster og kråkefugler. Lillestrøm har et variert landskap, og mange ulike habitater som er viktige for spurvefugler.

Forekomst

Gråorskoger og andre løvskoger i ravinene og langs vassdragene har en stor næringsproduksjon og kan dermed ha svært individrike fuglesamfunn. Her hekker mange sangere, troster, finker og fluesnappere. Langs bekkene hekker også vintererle. Generelt vil raviner med mye løvskog / blandingsskog, naturbeitemark og med vekslinger mellom kulturmark og skog ha betydning for spurvefugler og andre fuglegrupper.

Våtmark og evjer med åpne flommarker og vierkratt er viktige for bl.a. rosenfink (NT), nattergal (NT), sangere og sivspurv. Ofte vil gråorskoger forekomme langs kantene av evjer og tilføre kvaliteter.

Kulturlandskapet er variert, med store oppdyrkede sletter og med naturbeitemarker og kantsoner i en del av ravinene. På og inntil de større jordbruksarealene hekker bl.a. sanglerke (NT) og gulspurv. Mange arter raster også på jordene under trekket. Grønnfink (VU) er fortsatt ganske vanlig i kulturlandskapet og skogkanter. I det mer småskala kulturlandskapet forekommer bl.a. buskskvett, tornirisk og tornskate. Stær (NT) hekker gjerne i hule trær i skogkanter i kulturlandskapet.

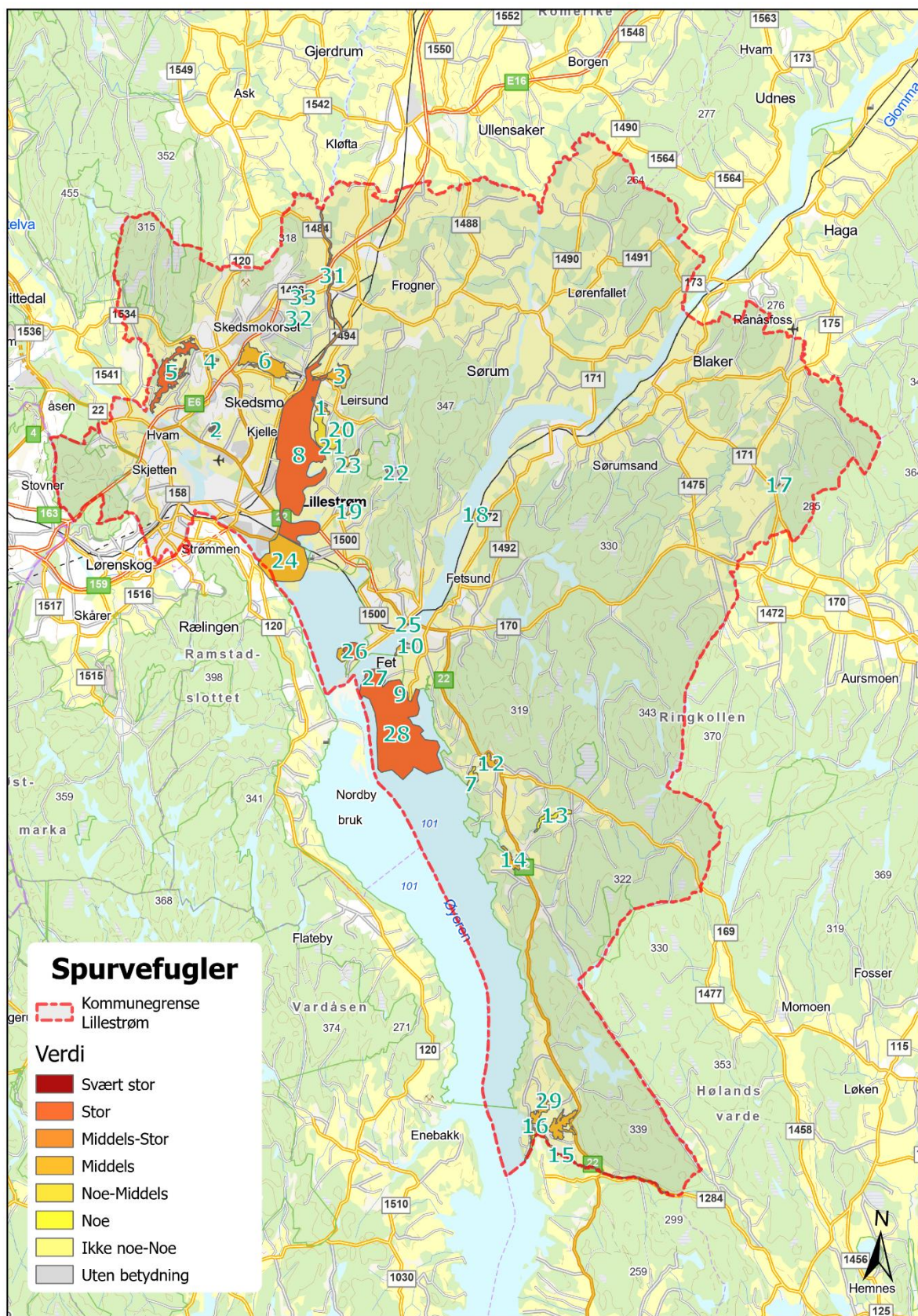
De store bar- og blandingsskogene i kommunen er leveområder for granmeis (VU) og andre meiser, nøttekråke m.fl.

Det er tidligere registrert noen kolonier med sandsvale (VU). Disse gamle avgrensningene er i liten grad korrekte i dag. Koloniene flytter seg litt rundt i landskapet i egnede områder. De viktigste områdene er i Øyerendeltaet, hvor det er en til to årlige kolonier i oftest nordvendte sandskrenter (NØF, pers. medd).

Kunnskapsstatus

En del av ravinene i Skedsmo er kartlagt av Starholm (Starholm, 2018), mens Jølsenravinen er kartlagt av Birdlife i 2022 (Artsdatabanken, 2024; Høitomt, 2022), og ytterligere et par raviner er besøkt i dette prosjektet. Det foreligger også en god del data i Artskart som er brukt for å avgrense nye områder og for å bekrefte eller/ avkrefte tidligere registrerte lokaliteter. En del data fra tidligere kartlegging er svært gamle og med tynne data (f.eks. kun angitt som spurvefugler) og til dels med ulogisk avgrensning. En del av disse områdene er fjernet eller har fått endret verdi eller avgrensning. En del habitater er generelt viktige, men vanskelige å avgrense som funksjonsområder. Det gjelder bl.a. for en del av artene i kulturlandskapet, som sanglerke (NT) som hekker i kantsoner til jorder mange steder i kommunen.

Spesielt ravine- og våtmarkslandskapet under marin grense er fullt av småbiotoper og vekslinger mellom løvskoger, våtmarker og kulturlandskap, og det vil opplagt finnes flere lokaliteter med lokal betydning.

Figur 16. Viktige funksjonsområder for spurvefugler i Lillestrøm kommune. Område 11 og 30 er ikke synlige i kartet.

Tabell 14. Viktige funksjonsområder for spurvefugler i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Asak Mellem	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Ravine, gråor-heggeskog (BN00101300, BN00101296). Gulspurv, løvmeis m.fl. 20 arter dokumentert hekkende i 2018
2	Kjellerravinen	Spurvefugler	Hekkeområder	Stor	Ravine, hagemark. Stær, gulspurv, sanglerke, myrsanger, sangere. 25 arter dokumentert hekkende i 2018
3	Haugli Ø	Spurvefugler	Hekkeområder	Middels	Ravine, gråor-heggeskog, boreal løvskog. Vintererle, gulspurv, stær, strandsnipe, granmeis m.fl. 26 arter dokumentert hekkende i 2018
4	Huseby-ravinen	Spurvefugler	Hekkeområder	Middels	Ravine, gråor-heggeskog. Stær, gulsanger m.fl. 21 arter dokumentert hekkende i 2018
5	Nedre Skolsegg SV og Møyen ravinen	Spurvefugler	Hekkeområder	Stor	Ravine, skog, kulturlandskap. Rosenfink, myrsanger, sangere, gulspurv, sanglerke, buskskvett, løvmeis m.fl. 35 arter dokumentert hekkende i 2018
6	Farseggen, østre del	Spurvefugler	Hekkeområder	Middels	Ravine, skog, kulturlandskap. Sanglerke, stær, gulspurv, gjøk, tornirisk m.fl. 35 arter dokumentert hekkende i 2018
7	Svindalravinen nedre	Spurvefugler	Hekkeområde	Noe-Middels	Ravine, løvskog, barskog. Gulspurv, bøksanger, vintererle m.fl.
8	Leiravassdrag et	Spurvefugler	Hekkeområde	Stor	Nattergal - flere par, årlig hekking. Gulspurv, sanglerke, rosenfink, sangere m.fl.
9	Feta	Sandsvale	Hekkeområde	Uten betydning	Fra 2001. Feilplassert, ingen nyere hekkinger her
10	Prestestranda	Sandsvale	Hekkeområde	Uten betydning	Fra 2001. Feilplassert, ingen nyere hekkinger her
11	Prestestranda	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2001. Flomskogsmark, gråor (BN00025057). Ingen obser i dette området.
12	Fjellsrud Vest	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2001. Avgrensning endret. Ravine - løvskoger, naturbeitemarker. Løvmeis, sanglerke, sangere, gulspurv
13	Gansbekken Øvre	Spurvefugler	Hekkeområde	Noe	Fra 2001. Granskog. Lite data. Potensial granmeis, vintererle m.fl.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
14	Østanesåa	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2001. Avgrensning endret. Blandingsskog, gråorskog, gjengrodd kulturmark. Løvmeis, tornskate, gulspurv, mest vanlige arter
15	Teigsåa	Spurvefugler	Hekkeområde	Noe	Fra 2001. Ikke funn i AO som støtter å ta med hele elva. Korridorfunksjon.
16	Melnesåa	Spurvefugler	Hekkeområde	-	Fra 2001. Ingen funn i AO som støtter denne. Slettes!
17	Armoen	Sandsvale	Hekkeområde	Middels	Fra 2005. Pukkverk. Ingen nyere data om sandsvale. Usikker.
18	Hareholmen	Spurvefugler	Hekkeområde	Noe-Middels	Fra 2001. Gråorskog, evje med et visst potensial. Ingen obser.
19	Hotvet Øst	Spurvefugler	Hekkeområde	Noe-Middels	Løvskog i ravine, grense justert. Ingen obser, ok potensial.
20	Flaen vest	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Naturreservat. Sump- og kildeskog med gråor. En del obser.
21	Asak løvskog	Spurvefugler	Hekkeområde	Noe-Middels	Fra 1991-1994. Feltbefart. Småskala kulturlandskap. Gjengroende hagemarker. Lite data, ok potensial.
22	Kongsrudtjern Sør	Spurvefugler	Hekkeområde	-	2001. Ingen data underbygger denne rare avgrensningen. Vil uansett inngå i generelt viktig viltområde. Er fjernet fra datasettet.
23	Jølsen skog	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2001. Ravine, løv- og blandingsskog. Granmeis m.fl.
24	Sørumsneset	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Nattergal - årlig hekking, ev to par. Gulspurv, sanglerke
25	Fetsund lenser	Sandsvale	Hekkeområde	Middels	Hekkekoloni 2020 og 2022, ca. 15 par
26	Øya (Rudsholmen)	Sandsvale	Hekkeområde	Stor	10-25 par koloni. 2016-2023
27	Gjushaugsand	Sandsvale	Hekkeområde	Stor	Koloni 2022-2023, 3-15 par. Større koloni 2000-2006.
28	Nordre Øyeren	Spurvefugler	Hekkeområde, rasteområde	Stor	Flomskoger, åpne flommarker, kratt, åker. Gulspurv, sanglerke, rosenfink, sivspurv, sangere m.fl.
29	Enebakkeset	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2001. Avgrensning endret. Ravine - gråorskoger, naturbeitemarker. Myrsanger, gulspurv, løvmeis, tornirisk

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
30	Leikvoll vest	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Fra 2002 (BA00046980). Intakt gråor- og blandingsskog (DN13, BN00016026). Mindre åpen mark idag. Ikke konkrete obser i Artskart/AO, men grei potensial. Avgrensning justert.
31	Leira nord	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels-Stor	Flomskogsmark DN13 BN00076927 m.fl. Rosenfink, løvmeis, sangere m.fl.
32	Svennerud	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels-stor	Gråorskog DN13 BN00076925 m.fl. naturtyper. Rosenfink, generelt mye spurvefugler.
33	Dyreheimen	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Naturtype NINFP2110042980. Gråorskog. Ingen artsdata, men god potensial.
34	Øya vest	Spurvefugler	Hekkeområde	Middels	Flommarksskog DN13 BN00071111. Sivspurv, løvmeis m.fl.

4.3 Pattedyr

Flaggermus

Flaggermus (Chiroptera) er artsrik gruppe flygende pattedyr. Globalt finnes det mer enn 1400 kjente arter, og de er dermed den nest største ordenen av pattedyr etter gnagerne. I Norge er det registrert 13 ulike arter flaggermus (Bjørnstad et al., 2019; Hogstad, 2006). I Europa er flaggermus overveiende nattaktive dyr, som spiser ulike insekter de fanger i flukt. Om dagen holder de seg skjult i sprekker, hule trær, under bark eller i bygninger. I tropiske strøk finnes imidlertid arter som er aktive om dagen og spiser frukt.

De norske flaggermusartene er alle små dyr (Figur 17). Vår største flaggermus, storflaggermus, kan veie opp mot 40 gram og ha et vingespenn på rundt 40 cm.

Om sommeren samler hunnene seg i kolonier, som kan omfatte flere hundrede individer, for å føde unger. De fleste flaggermus føder kun en unge, og ungene er i stand til å følge mora etter bare noen få uker. Hannene til de fleste artene holder seg stort sett for seg selv.

Når høsten kommer, trekker enkelte arter sørover, mens andre overvintrer hos oss. Flaggermusene går da inn i en slags vintersøvn eller dvaletilstand (Solheim, 1990) (Hogstad, 2006). Overvintringen kan skje i gamle gruveganger eller andre beskyttede steder. Imidlertid er kunnskapen om hvor flaggermusene oppholder seg om vinteren mangelfull. Både hunner og hanner kan overvintre på samme sted.

Forekomst i Lillestrøm kommune

Totalt åtte flaggermusarter er påvist i Lillestrøm kommune. Imidlertid er flaggermus vanskelig å kartlegge. Bruk av ultralyd er den mest effektive metoden. Dette krever spesialutstyr. Registrering av flaggermus har derfor vært gjort med ulik intensitet gjennom mange år, og flere områder er dårlig undersøkt med hensyn på denne dyregruppen. Figur 18 og Tabell 15 gir en oversikt over antatt viktige leveområder for flaggermus i Lillestrøm kommune.

Tre rødlistede flaggermus er påvist i Lillestrøm kommune:

Storflaggermus *Nyctalus noctula* EN

Storflaggermus er den største flaggermusarten i Norge. I følge Artskart, er storflaggermus registrert syv ganger i kommunen mellom 1990 og 2019. Alle registreringene er gjort av enkeltindivider. Med et mulig unntak av registreringen i 1990, er samtlige registreringer gjort i tilknytning til Øyeren-deltaet, nedre deler av Glomma og nedre deler av Leira.

Nordflaggermus *Eptesicus nilssonii* VU

Nordflaggermus er Norges vanligste flaggermusart, og den er utbredt i store deler av Norge. Arten har imidlertid vist en markant nedgang de senere år, og det er bakgrunnen for at den er vurdert som sårbar (VU). Nordflaggermus er registrert en rekke steder i kommunen gjennom mange år, og mellom 1978 og 2023 er arten ifølge Artskart registrert 102 ganger.

Skimmelflaggermus *Vespertilio murinus* NT

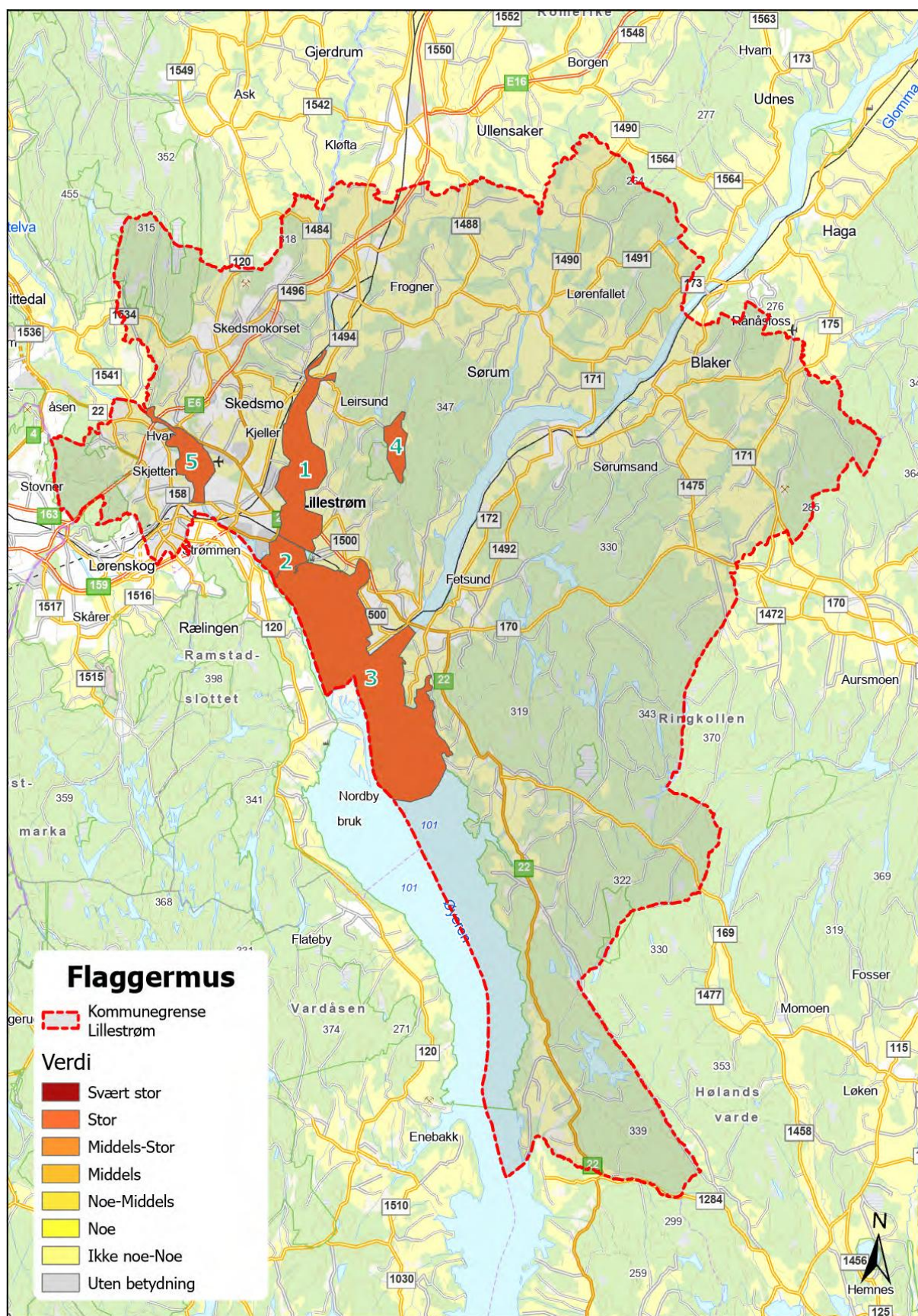
Skimmelflaggermus er en middels stor flaggermus med hovedutbredelse i Sør-Norge. Arten regnes som fåtallig. Skimmelflaggermus er ifølge Artskart kun registrert et par ganger i kommunen.

Kunnskapsstatus og behov

Kunnskapsgrunnlaget for flaggermus i kommunen samlet vurderes som mangelfull. Spesielt har man lite kunnskap om hvor viktige ynglekolonier og overvintringssteder er (Starholm pers.medd, van der Kooij, pers.medd.). Kirkebygg har vist seg på generell basis i Norge å være viktige yngleplasser for flaggermus, særlig for brunlangøre - så sjansen for at flere av de eldre kirkene i Lillestrøm er viktige for flaggermus er stor. Derneft er deler av kommunen svært dårlig undersøkt. Spesielt tidligere Sørums kommun, hvor det knapt er registrert flaggermus. Det anses derfor nødvendig med mer kunnskap om denne gruppen for å kunne konkludere bedre, både om hvilke arter som har tilhold i kommunen, og ikke minst hvor viktige ynglekolonier og overvintringssteder befinner seg.

Figur 17: Dvergflaggermus *Pipistrellus pygmaeus* er en av våre minste flaggermusarter. Det er gjort flere registreringer av denne arten i Lillestrøm kommune. Foto: Kjell M. Olsen.

Figur 18. Viktige funksjonsområder for flaggermus i Lillestrøm kommune.

Tabell 15. Viktige funksjonsområder for flaggermus i Lillestrøm kommune.

Nr.	Sted	Funksjon	Verdi	Kilde	Kommentar
1	Leiravassdraget	Fødesøkområde	Stor	AO	Storflaggermus (EN), Nordflaggermus (VU), m.fl.
2	Sørumsneset	Fødesøkområde	Stor	AO	Storflaggermus (EN), Nordflaggermus (VU), m.fl.
3	Øyeren NR Total	Fødesøkområde	Stor	AO	Storflaggermus (EN), Nordflaggermus (VU), m.fl.
4	Kongsrudtjern-Branderud	Fødesøkområde	Stor	AO	Nordflaggermus (VU), m.fl.
5	Nitelva	Fødesøkområde	Stor	AO	Nordflaggermus (VU), skimmelflaggermus (NT) m.fl.

Pinnsvin

Pinnsvin eller piggsvin (*Erinaceus europaeus*), som den også kalles, tilhører pattedyrordenen insektetere (Eulipotyphla). Pinnsvinet forekommer i løvskog og i kulturlandskapet, samt i tilknytning til villahager. Pinnsvinet er i Norge særlig utbredt i lavlandet i Sør-Norge, men utbredelsen omfatter også Nordland.

Pinnsvinet er vurdert til nær truet (NT) på Rødlista for 2021 (Eldegard m.fl. 2021). Bakgrunnen ligger i en antatt reduksjon av populasjonsstørrelse. Truslene mot pinnsvinet ligger særlig i veier og trafikk, men også andre faktorer som robotgressklippere, kantslått, drukning i svømmebassenger og miljøgifter, samt flere andre faktorer.

Pinnsvin er særlig registrert i tilknytning til boligområder rundt Lillestrøm by, samt andre mer utbygde deler av kommunen i tidligere Skedsmo og Fet. Enkelte registreringer er også gjort i kulturlandskapet og i tilknytning til Øyeren-deltaet. Mange av registreringene dreier seg om døde individer som sannsynligvis er påkjørt.

Det er vanskelig å si noe sikkert om statusen til pinnsvinbestanden i Lillestrøm kommune. Registreringene i Artskart har hatt en viss økning i de senere år, men dette kan likegodt skyldes økt oppmerksomhet fra folk om arten. Man kan derfor ikke ut fra dette konkludere at det har blitt flere pinnsvin. Generelt bedre data og overvåkning er nødvendig for å konkludere rundt pinnsvin i kommunen. Store veiutbygginger og generelt økt befolkning i regionen i de senere år, har neppe positive effekter på pinnsvinbestanden. Det er grunn til å tro at flere dyr risikerer å bli påkjørt eller omkomme på annet vis som følge av dette.

Bever

Bever (*Castor fiber*) til hører pattedyrordenen gnagere (Rodentia), som er den mest artsrike gruppen av nålevende pattedyr. Beveren er en stor art som kan veie over 20 kg, og av gnagerne er det bare Søramerikanske flodsvin som blir større. Beveren er utelukkende knyttet til vann og vassdrag. Beveren

er et av få pattedyr, i tillegg til mennesket, som bedriver ingeniørkunst. Den konstruerer hytter hvor den bor. I innsjøer vil slike hytter bli konstruert langs land, mens i mindre elvesystemer bygger den ofte hytter på en slik måte at det skapes en demning (beverdemning). På den måten dannes dammer, og beveren får lett tilgang på mat. Hyttene består av stokker fra trær som beveren har felt med de store og skarpe fortennene sine, samt kvister og greiner som er flettet i hverandre. Beverhyttene er sterke konstruksjoner som er vanskelige å trenge inn i, og beveren er da godt beskyttet mot rovdyr så lenge den befinner seg i hytta. Bever er i rødlisten vurdert som livskraftig (LC).

Beveren er for det meste nattaktiv. Der det er bever, vil man imidlertid lett se spor etter den, ved at den feller ulike løvtrær. Beveren er utbredt i mesteparten av Norge, men den ser ut til å mangle i store deler av Vestlandet og i Nord-Norge. I Finnmark er den dog registrert i enkelte vassdrag.

Forekomst i Lillestrøm kommune

Bever er særlig kjent fra Øyeren-deltaet, hvor den må regnes som tallrik, men også i Glomma, samt i Leira og Nitelva. Ut fra observasjoner publisert i Artskart er det relativt få registreringer av bever utenfor disse områdene, til tross for at det finnes flere innsjøer og mindre elvesystemer i kommunen, spesielt i skogstraktene øst for Glomma og Øyeren. Det er imidlertid sannsynlig at bever er godt etablert i tilknytning til flere av disse vassdragene. Beveren er også utbredt i vassdragssystemer i alle kommuner som grenser mot Lillestrøm.

Kunnskapsstatus og behov

Generelt vil alle større vassdrag i kommunen være viktige leveområder for bever, inkludert enkelte ravinesystemer og større vann i øst. Det er derfor lite hensiktsmessig å avgrense områder som er spesielt viktige for arten. Avgrensningen av generelt viktige viltområder i kommunen vil i noen grad også fange opp viktige leveområder for bever.

Kunnskapen om forekomst av bever i Lillestrøm kommune vurderes som forholdsvis god, men data fra mindre vassdrag i kommunens østlige deler er mangelfulle.

Hare

Hare (*Lepus timidus*) tilhører pattedyrordenen haredyr (Lagomorpha), og er utbredt i hele Skandinavia. Den forekommer i ulike naturmiljøer, og den går også opp i fjellet. Haren er vurdert til nær truet (NT) på Rødlista for 2021 (Eldegard m.fl. 2021). Bakgrunnen ligger i en antatt reduksjon av populasjonsstørrelse. Effekter av klimaendringer samt konkurranse og mulig hybridisering med den introduserte arten sørhare (*L. europaeus*) (SE) er nevnt som trusler mot haren.

Det finnes ikke systematiske registreringer av hare fra Lillestrøm kommune. I Artskart ligger 62 registreringer av hare inne per desember 2023. Registreringene er imidlertid ikke spredt over hele kommunen, men snarere klumpet sammen i enkelte områder, for eksempel i Øyeren-deltaet og i skogstraktene rundt Kongsrudtjernet. Høyst sannsynlig reflekterer dette folks registreringsinnsats mer enn den faktiske utbredelsen og viktigheten slike områder har for hare i kommunen. For jaktåret 2021/2022 ble det ifølge Statistisk sentralbyrå (2023) felt 20 harer i kommunen.

I den grad en ønsker å fastslå hvilke områder av Lillestrøm kommune som er spesielt viktige for hare er det nødvendig med bedre data, for eksempel ved registrering av avføring og spor på snø. Sannsynligvis utgjør skogstraktene øst for Glomma og Øyeren og andre skogsområder, viktige leveområder for hare.

Sørhare, som er en fremmed art (svært høy risiko – SE), er i de senere år registrert forholdsvis nær grenseområdene til kommunen i sør og øst, og både i Aurskog-Høland og Indre Østfold kommuner er det gjort mange observasjoner av arten, og det er derfor rimelig å anta at den allerede kan være til stede i Lillestrøm kommune.

Ulv

Ulv (*Canis lupus*) tilhører hundedyrene (Canidae). Ulv i Norge veier i gjennomsnitt rundt 40 kg. Hannene blir noe større enn hunnene. Ulver er sosiale rovpattedyr som hevder revir og danner større flokker eller mindre familiegrupper. Ulven er i stand til å nedlegge store byttedyr som elg og hjort, men også villsvin og andre dyr står på menyen. Således har ulven en viktig funksjon for reguleringen til bestandene av andre dyrearter. Deler av den felles skandinaviske ulvebestanden lever i Norge. Ulvestammen i Norge og Sverige blir registrert og kartlagt kontinuerlig. Dyrene spores på snøen om vinteren, og gjennom hele året samles og analyseres DNA fra hår og ekskrementer.

Ulven er vurdert til kritisk truet (CR) for Norsk rødliste for arter 2021 (Eldegard et al., 2021b). Kategorien kommer av svært liten populasjonsstørrelse.

Forekomst i Lillestrøm kommune

Stortinget har fastsatt en ulvesone hvor det er mål om at revirene produserer et visst antall ungekull, i forvaltningen kalt ynglinger. Utenfor ulvesonen er det ikke mål om at ulvene etablerer seg. Mye av Lillestrøm kommune ligger innenfor ulvesonen. For detaljert informasjon om ulvesonen, se Miljødirektoratets nettside <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/vilt/rovvilt/ulv/>

Fra tid til annen registreres det ulv i Lillestrøm kommune. De fleste registreringer er gjort i skogstraktene øst for Glomma og Øyeren. I følge Artskart, er det per desember 2023 tilsammen gjort 56 registreringer av ulv i kommunen mellom 2004 og 2023 (Figur 20). Samtlige registreringer er enten gjort av enkeltindivider eller par. Hvor mange ulv som blir registrert hvert år, har variert fra ett individ til tolv.

Observasjoner av ulv, skaper ofte overskrifter i media. Den 13. november 2023 kunne man lese i ulike medier at en ulv var påkjørt ved Blaker i Lillestrøm kommune (Figur 19).

Kunnskapsstatus og behov

Siden mye av Lillestrøm kommune ligger innenfor ulvesonen, kan man anta at ulv fra tid til annet etablerer revir i områder av kommunen som særlig ligger øst for Glomma og Øyeren. Forekomst av ulv i Lillestrøm kommune må dessuten sees i sammenheng med utviklingen av ulvestammen videre østover, spesielt i nabokommunen Aurskog-Høland, hvor det gjennom flere år har vært ynglinger.

Rovdata (Rovdata 2023) leverer overvåkingsdata og bestandstall på gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn i Norge til publikum, media og forvaltning. Ulvebestanden i Norge overvåkes gjennom å registrere antall familiegrupper hvert år, som består av mordyr i følge med årsunger. For opplysninger knyttet til bestandssituasjon for gaupe, se Rovdata. I tillegg har Miljødirektoratets rovbaser (Rovbase 2023) kontinuerlig oppdatering av observasjoner av ulv, bjørn, gaupe og jerv. Her er det mulig å få oppdatert informasjon om spesifikke registrerte observasjoner av hvert enkelt rovdyr.

13. november 2023 kl. 11:07 **Ulv påkjørt og avlivet** - I dag tidlig ble politiet varslet om en vilt påkjørsel i Blaker i Lillestrøm kommune. En ulv var påkjørt.

Ulven hadde så store skader at den ble avlivet på stedet.

Statens naturoppsyn skal nå undersøke ulven videre på ulykkesstedet.

Miljøkoordinatoren i Øst politidistrikt følger opp saken videre, opplyser [Romerikes Blad](#).

Ingen personer ble skadd i ulykken.

FOTO: LILLESTRØM KOMMUNE/FALLVILT

Figur 19: Skjermdump av NRK-innslag av en ulv som ble påkjørt ved Blaker i Lillestrøm den 13. november 2023.

Gaupe

Gaupe (*Lynx lynx*) tilhører kattedyrfamilien (Felidae) og er eneste villevende kattedyr i Norge. Gaupa har vid utbredelse, og finnes i store deler av Nord-Europa, men Skandinavia har de største bestandene av den. Gaupa er i utgangspunktet et skogsdyr i Norge, men i de senere år har arten også ekspandert til fjellnære områder. Gaupas viktigste byttedyr er rådyr, i tillegg til småvilt som hare. Som kattedyr generelt, er også gaupa territoriell. Territoriestørrelsen varierer imidlertid mye, og avhenger av tettheten til byttedyrene og kjønn. Hannene har som regel langt større territorier enn hunnene (Andersen m.fl. 2005). Ungene fødes i slutten av mai og begynnelsen av juni. Ungene er blinde ved fødsel. De får morsmelk fram til de er mellom fem og seks måneder gamle, selv om de spiser fast føde allerede fra de er cirka åtte uker gamle. Ungene blir som regel plassert på vanskelig tilgjengelige steder. Steinrøyser, hulrom under trær og liknende blir tatt i bruk som «hi». Hiet fungerer bare som beskyttelse for ungene, og plasseringen av disse varierer gjerne fra år til år. Når ungene er store nok, følger de mora på jakt (Andersen et al., 2005).

Gaupa er vurdert til sterkt truet (EN) for Norsk rødliste for arter 2021 (Eldegard et al., 2021a). Kategorien kommer av svært liten populasjonsstørrelse eller svært begrenset areal.

Forekomst i Lillestrøm kommune

I Artskart (per 31.10 2023) ligger det 31 observasjoner inne av gaupe i kommunen (Figur 20). Siden 1999 er arten i gjennomsnitt registrert om lag 1,3 ganger årlig. De fleste registreringene er gjort øst for Øyeren og Glomma, men det er også gjort enkelte registreringer vest for Glomma i tidligere Sørums kommuner. Noen av registreringene i Artskart dreier seg åpenbart om samme individ eller individer, men registrert av flere personer.

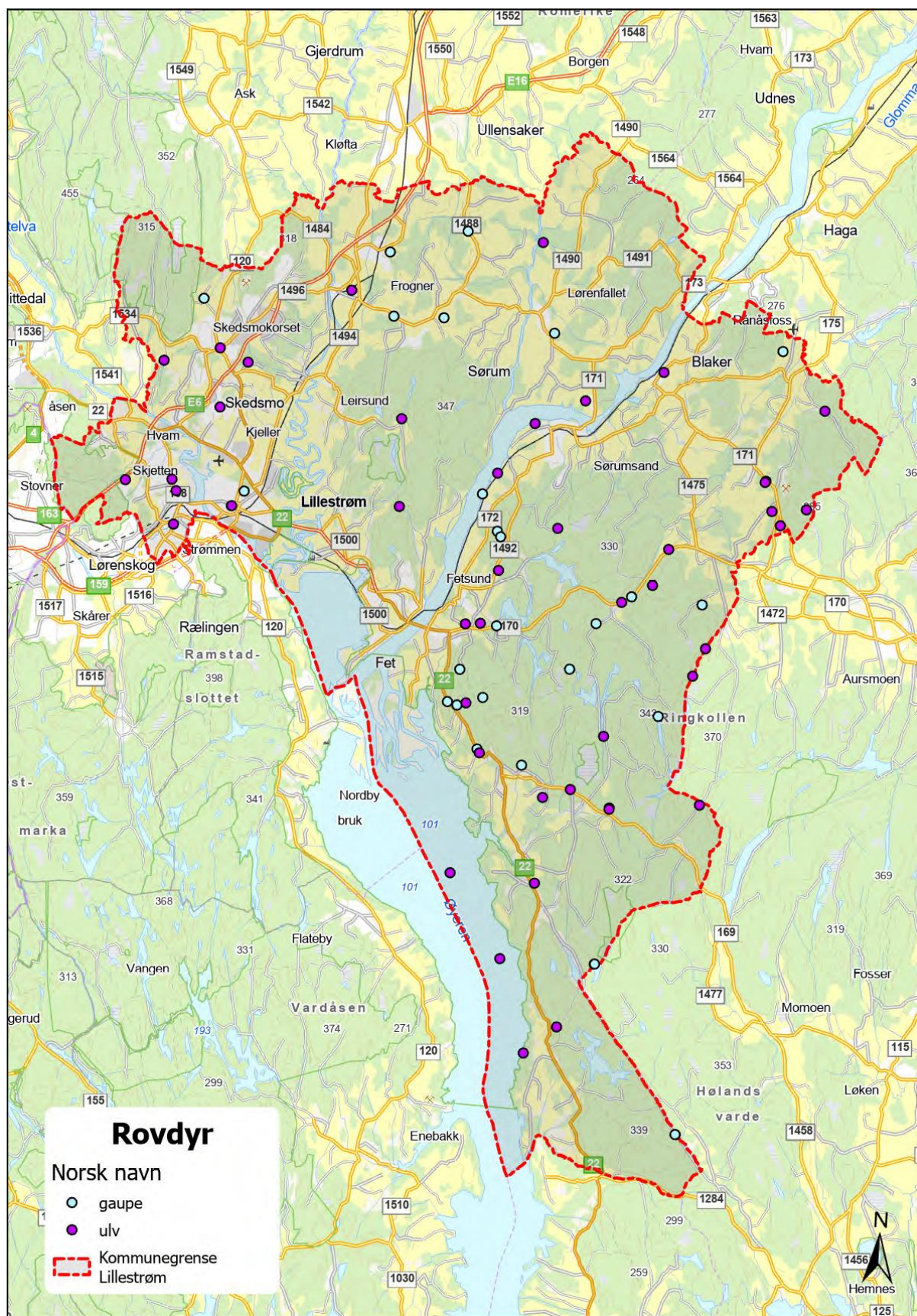
Ut fra registreringer av gaupe i Artskart, tyder mye på at spesielt de mer sammenhengende og store skogområdene øst for Øyeren og Glomma utgjør de viktigste leveområdene for gaupe i kommunen. Disse områdene fortsetter også innover i Aurskog-Høland, og gaupe observert i Lillestrøm kommune må også sees i sammenheng med gaupebestanden videre østover. Gaupa har store territorier, og områder i Lillestrøm hvor gaupe av og til observeres, kan derfor være en del av større områder som strekker seg utenfor kommunegrensen og som er en del av territoriet til individuelle gauper. De østlige skogsområdene i Lillestrøm kommune utgjøres av topografisk ganske varierte natur. Her finnes et kupert terreng med dels bratte åspartier som er forholdsvis utilgjengelige (Figur 21). Det er derfor sannsynlig at det finnes mange mulige steder der hunngauper kan gjemme ungene sine i de første ukene av deres liv uten at de vil bli oppdaget eller forstyrret av menneskelige aktiviteter. Yngling år om annet i disse områdene er derfor svært sannsynlig.

Kunnskapsstatus og behov

Siden rådyr er det viktigste byttedyret til gaupa, må man anta at utviklingen av rådyrbestanden i kommunen vil påvirke gaupebestanden. Stor tetthet av rådyr vil potensielt begunste gaupa.

Basert på kunnskapen som foreligger om gaupe i kommunen, er det ikke mulig å utpeke områder som er spesielt viktige for yngling. Snarere må man regne med at yngling kan skje i store deler av kommunen både vest og øst for Glomma og Øyeren, men at dette vil variere fra år til år avhengig av den generelle bestandssituasjonen til gaupe i regionen. Tidligere registrerte områder for gaupe vurderes dermed ikke å ha relevans i dag.

Rovdata (Rovdata, 2023) leverer overvåkingsdata og bestandstall på gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn i Norge til publikum, media og forvaltning. Gaupebestanden i Norge overvåkes gjennom å registrere antall familiegrupper hvert år, som består av mordyr i følge med årsunger. For opplysninger knyttet til bestandssituasjon for gaupe, se Rovdata.

Figur 20. Observasjoner av gaupe og ulv i Lillestrøm kommune. Fra Artskart, hentet 31.10.2023.

Figur 21: Utilgjengelige områder med ur og blokkmark kan være potensielle steder der hunngaupa kan gjemme ungene den første tiden. Bildet fra et bratt og ulent parti i tidligere Sørums kommuner. Foto: Ole J. Lønnve.

Ilder

Ilder (*Mustela putorius*) tilhører mårfamilien (Mustelidae). Ilder er et langstrakt dyr med en kroppslengde på mellom 40 og 50 cm. Hannene er større enn hunnene. Føden varierer mellom ulike årstider og består hovedsakelig av amfibier, smågnagere, fugler og egg. Ilderen klarer seg i et bredt spekter av naturtyper. Den er også observert i bystrøk. Dette har trolig sammenheng med tilgangen på blant annet matavfall. Imidlertid holder den hovedsakelig til i fuktige habitater om våren, når amfibier er hovedføde. Ellers utgjør kulturlandskapet viktige leveområder, spesielt landskap med finskala mosaikk av slåtteeenger, beite, skog og fuktige områder. Ilder kan bruke så å si hvilket som helst hulrom i passende størrelse som hi. Den kan grave hi selv ved hjelp av framføttene, men gjenbraker gjerne gamle reve- eller grevlinghi.

Ilder er vurdert til sårbar (VU) på Rødlista for 2021 (Eldegard m.fl. 2021a) på grunn av svært liten antatt populasjonsstørrelse.

Forekomst i Lillestrøm kommune

I Artskart (2023) ligger seks registreringer inne fra Lillestrøm kommune (Tabell 16). Tre av registreringene dreier seg om døde individer funnet langs Fetveien (Rv22) og Kompveien (Rv170), trolig påkjørte individer. Et individ er registrert ved hjelp av viltkamera i en liten ravinedal, og samme individ ble sannsynligvis fanget opp ved to anledninger, mens en registrering dreier seg om et eldre funn fra

Fet kommune. Fire av registreringene er gjort etter år 2000 og to er av nyere dato (2019 og 2020). Registreringene indikerer at det finnes en bestand av ilder i kommunen, men datagrunnlaget er tynt og det er vanskelig å trekke slutninger om bestandsstørrelse eller hvor de viktigste leveområdene er. Imidlertid er landskapet i store deler av kommunen sannsynligvis velegnet for ilderen; her finnes varierte kulturlandskap med ravinesystemer og våtmark. I tillegg er det godt med amfibier, spesielt frosk og padde i disse landskapene, spesielt i tilknytning til Øyerendeltaet. Det er derfor sannsynlig at det innenfor kommunens grenser finnes en levedyktig bestand med ilder. Det foreligger også en del registreringer av ilder i nabokommunene til Lillestrøm.

Kunnskapsstatus

Kunnskapsgrunnlaget for ilder i kommunen samlet sett er svært begrenset. Om en skal kunne konkludere noe om bestandssituasjonen og viktige leveområder i Lillestrøm er det nødvendig med mer kunnskap.

Tabell 16. Oversikt over registrerte funn av ilder i Lillestrøm kommune. Opplysningene er hentet fra Artskart (2023).

Dato	Antall	Kjønn	Død/levende	Lokalitet	Finner/registrant	Kommentar
15.12.1992	1	♂	ukjent	Fetsundbrua	Gudmund Westereng	Mangler koordinat - satt til kommunesenter for Fet
28.09.2007	1	voksen	død	Vestereng – (Vesteng)	Kjell M. Olsen (Biofokus)	Overkjørt. Kun en del av en underkjevehalvdel belagt.
13.12.2008	1	voksen	død	Krysset Rv170/Rv22, Lillestrøm	Trude Starholm	Ble innsamlet av finner Jostein Berglund og befinner seg utstoppet i dag ved Besøkssenter våtmark Nordre Øyeren.
07.07.2019	1	♀	død	Tolerud, Lillestrøm	Kjell Isaksen	Fargetegningene tyder på at det er et vilt ind., ikke kjæledyr/rømt fra fangenskap.
18.05.2020 og 30.05.2020	2	voksen	Levende	Østanesåa_Jordebekken, Lillestrøm	Håkon Gregersen	Liten kildebekk i ravinedal som drenerer ned til Gansvika/ Østanesåa. Ilder registrert med viltkamera 2020.05.18 og 2020.05.30.

Figur 22: Ilder blir av og til funnet langs veier påkjørt av motorkjøretøy. Dette skyldes til en viss grad at ilderen ofte beveger seg i grøfter langs veibanen. Bildet viser en påkjørt ilder funnet langs Rv22 i tidligere Sørums kommunen den 28. september 2007. Foto: Kjell M. Olsen.

Mink

Mink (*Neovison vison*) tilhører mårfamilien (Mustelidae). Arten kommer opprinnelig fra Nord-Amerika, og all mink i Norge stammer fra rømte dyr fra pelsfarmer. Minken har en langstrakt kropp, og den kan oppnå en kroppslengde på nærmere 50 cm. Hannene er betydelig større enn hunnene. Minken er først og fremst en fiskespiser, men i Norge tar den også mye fugl, særlig egg og unger. Smågnagere står også på menyen. Minken er etablert over mesteparten av Norge, og det er stort sett bare på øyer et stykke fra kysten minken ikke er registrert.

På Fremmedartslista 2023 er minken vurdert til svært høy risiko (SE) (Eldegard m.fl. 2021). Bakgrunnen er at minken vurderes til å ha et stort invasjonspotensial og at den har stor økologisk effekt. Særlig er den problematisk for kolonihekkende fugler, og enkelte steder utgjør den en trussel for laksefiskbestandene ved at den tar ungfisk. En nasjonal handlingsplan mot mink er laget (Direktoratet for Naturforvaltning, 2011), og minken er regnet som en uønsket art i Norge.

Forekomst i Lillestrøm kommune

I følge Artskart er mink særlig registrert i Øyeren-deltaet. Ut over dette området, er mink kun registrert et fåtall andre steder i kommunen, men man må anta at den er langt mer utbredt enn det registreringene tilsier. Særlig i tilknytning til de mange innsjøene, småbekkene og elvene som finnes i skogstraktene i den østlige delen av kommunen, må man forvente at det finnes mink. I forvaltningsplanen for Nordre Øyeren naturreservat og Sørumsneset naturreservat står at mink må bekjempes etter behov i disse reservatene (Bjørkøyli et al., 2013). Mink er dessuten registrert i alle kommuner som grenser mot Lillestrøm.

Kunnskapsstatus og behov

Det er behov for bedre kartlegging av mink i kommunen, spesielt langs de mindre vassdragene. Dette for å ha et godt beslutningsgrunnlag for å sette inn tiltak for å redusere minkbestanden. Det er sannsynligvis svært vanskelig eller umulig å utrydde mink, men det er viktig å holde bestanden så liten som mulig. Det er særlig viktig at minkbestanden i Øyeren naturreservat og Sørumsneset naturreservat, som er viktige hekkeområder for mange fugler, holdes på et lavest mulig nivå.

Hjortedyr. Elg, hjort og rådyr

Elg, hjort og rådyr er klovdyr (Artiodactyla) tilhørende hjortedyrfamilien (Cervidae). Elgen er Norges største landpattedyr, og kan veie mer enn 500 kg og nå en skulderhøyde på mer enn 180 cm. Hjorten er Norges nest største hjortedyr, og et voksent hanndyr kan veie opp mot 300 kg. Rådyret veier sjelden mer enn 30 kg. De tre artene har vid utbredelse i Norge. Elg og rådyr forekommer i samtlige norske fylker, mens hjorten hovedsakelig er utbredt i Sør-Norge nord til Trøndelag. Rådyret har imidlertid sitt tyngdepunkt i lavlandet i Sør-Norge, og den er mer knyttet til kulturlandskapet enn elg og hjort, som primært er et skogsdyr. Hannene til alle tre artene utvikler normalt et gevir, som de feller hvert år (Figur 24). Spesielt elg er en arealkrevende art, som beveger seg over store avstander. Trekk mellom vinter- og sommerbeite er godt dokumentert hos elg mange steder.

Det utføres utstrakt jakt på alle artene, og spesielt elgjakt har en viktig økonomisk side. Hjortedyrforvaltning handler derfor i stor grad om jakt.

Hvert år blir også et ikke ubetydelig antall hjortedyr påkjørt av motorkjøretøy. I jaktåret 2022/2023 ble nesten 16.000 hjortedyr påkjørt i Norge (Statistisk Sentralbyrå, 2023). Spesielt elgpåkjørsler er ofte alvorlige, og derfor er det bygd viltgjerder langs mange veistrekn timer for å hindre dyr i å komme ut i veibanen. Viltgjerder fungerer imidlertid også som vandringshindre, noe som skaper problemer for blant annet elgens vandringsmønstre mellom sommer- og vinterbeitene.

Forekomst i Lillestrøm kommune

I Artskart finnes det mange registreringer av både elg og rådyr fra kommunen, spesielt i Øyeren-deltaet, i kulturlandskapet langs Leira, dels langs Glomma og i kulturlandskapet for øvrig. Registreringene er gjort på bakgrunn av observasjoner gjennom hele året. Disse områdene ligger imidlertid nær tett befolkede steder, slik at man må anta registreringene til en viss grad også reflekterer hvor folk beveger seg. De indikerer likevel hvilke deler av kommunen som har stor betydning for elg og rådyr. I skogstraktene øst for Glomma og Øyeren, er det langt færre registreringer (gjelder begge arter). Det registreres imidlertid en del dyr under elgjakten som ikke blir publisert i Artskart, men som rapporteres inn og blir tilgjengeliggjort gjennom statistikk i hjorteviltregisteret (Miljødirektoratet, 2024).

Av hjort finnes kun én registrering i Artskart per desember 2023 (fra Hvalstjern 1990). Imidlertid felles det årlig hjort under jakt i Lillestrøm kommune, og mellom 2008 og 2021 er det felt 30 hjort i kommunen (Lillestrøm kommune 2021).

Elgbestanden i Lillestrøm kommune vurderes som generelt god (Lillestrøm kommune 2021). I følge statistikken over felte elg under jakt fra 2010 til 2022 i Lillestrøm kommune, viser imidlertid den en nedgang i antall felte dyr, noe som indikerer en reduksjon av antall elg i kommunen i denne perioden (Miljødirektoratet 2023) (Figur 23). Kommunens målsetning for elgbestanden er blant annet at den skal være stor og høyproduktiv (Lillestrøm kommune 2021).

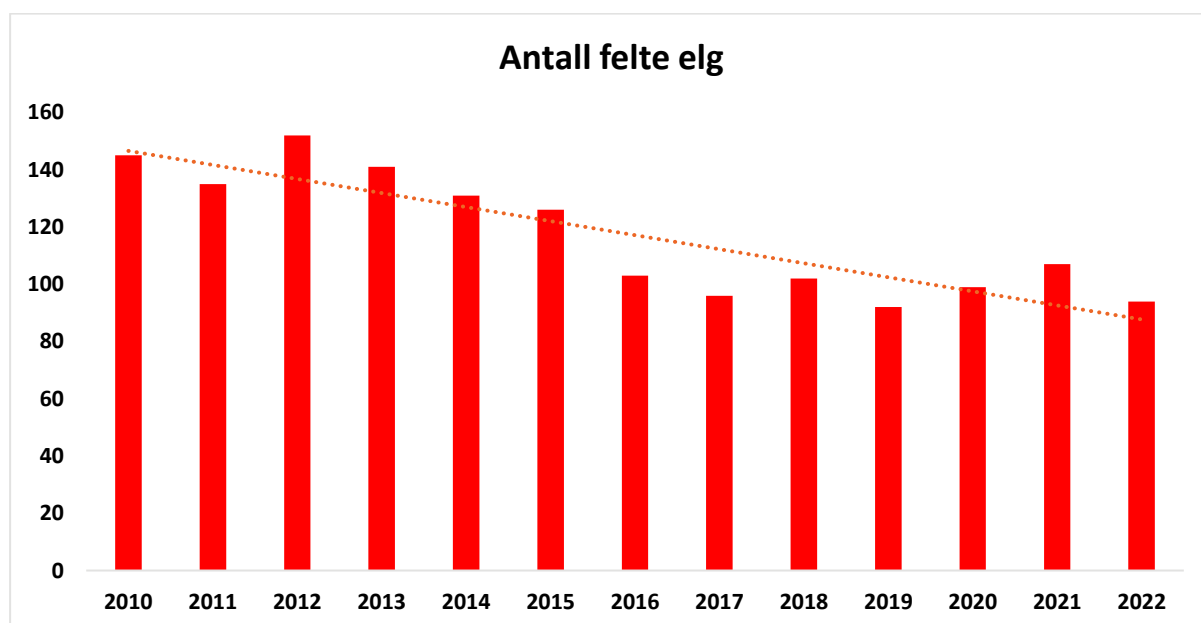
Ut fra jaktstatistikken på rådyr i Lillestrøm kommune, indikerer den en økning av rådyrbestanden, og antall dyr som felles under jakt har vært jevnt økende gjennom de senere år (Lillestrøm kommune 2021, Miljødirektoratet 2023). Kommunens målsetning for rådyrbestanden er at den skal stabiliseres på dagens nivå. Stammen skal bestå av robuste og produktive dyr.

Hjort er per i dag relativt fåtallig i kommunen, og det er nødvendig med bedre kunnskap om hjortebestanden. I følge kommunens målsetning for hjortebestanden er at den skal holdes på et lavt nivå, men være robust og bærekraftig (Lillestrøm kommune 2021). Med begrepet «bærekraftig» i denne sammenheng, menes at bestanden skal ha et høstingsverdig overskudd.

Kunnskapsstatus og behov

Kunnskapsstatusen for hjortedyr i kommunen er generelt god, og det vurderes ikke som nødvendig å iverksette spesielle tiltak ut over det som er omtalt i den kommunale målsetningen for hjortevilt (Lillestrøm kommune, 2021). Det må samtidig nevnes at det er viktig å til alle tider ha oppdatert kunnskap om hjortedyrenes bevegelser i landskapet, bl.a. med tanke på trafiksikkerhet og eventuelle behov for trafikale tiltak for å redusere risiko for viltulykker på vei.

Ut fra det datagrunnlaget som foreligger, er det lite sannsynlig at det er spesielle områder som utpeker seg som viktige vinterbeiter eller viltkorridorer / trekkveier av regional betydning. Dette bekreftes også av kommunal rådgiver Kongtorp (pers. medd). Imidlertid må man anta at det er en viss forflytning av dyr fra skogstraktene i øst og inn i kulturlandskapet og Øyeren-deltaet mellom sommer og vinter. Dette gjelder spesielt elg. De to områder som i tidligere viltkartlegging er utpekt som viktige vinterbeiteområder for elg, vurderes ikke å ha mer betydning enn andre tilsvarende arealer. Det samme gjelder de trekkveier som tidligere er registrert. De vurderes ikke å ha annet enn lokal betydning, og det er usikkert om de i det hele tatt er faste trekk eller kun mer tilfeldige bevegelser av dyrene innenfor leveområdet.

Figur 23: Graf som viser antall felte elg i Lillestrøm kommune i perioden 2010 til 2022. y-aksen viser antall dyr. Grafen indikerer en nedgang i elgstammen gjennom denne perioden. Linjen markerer nedgangen. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

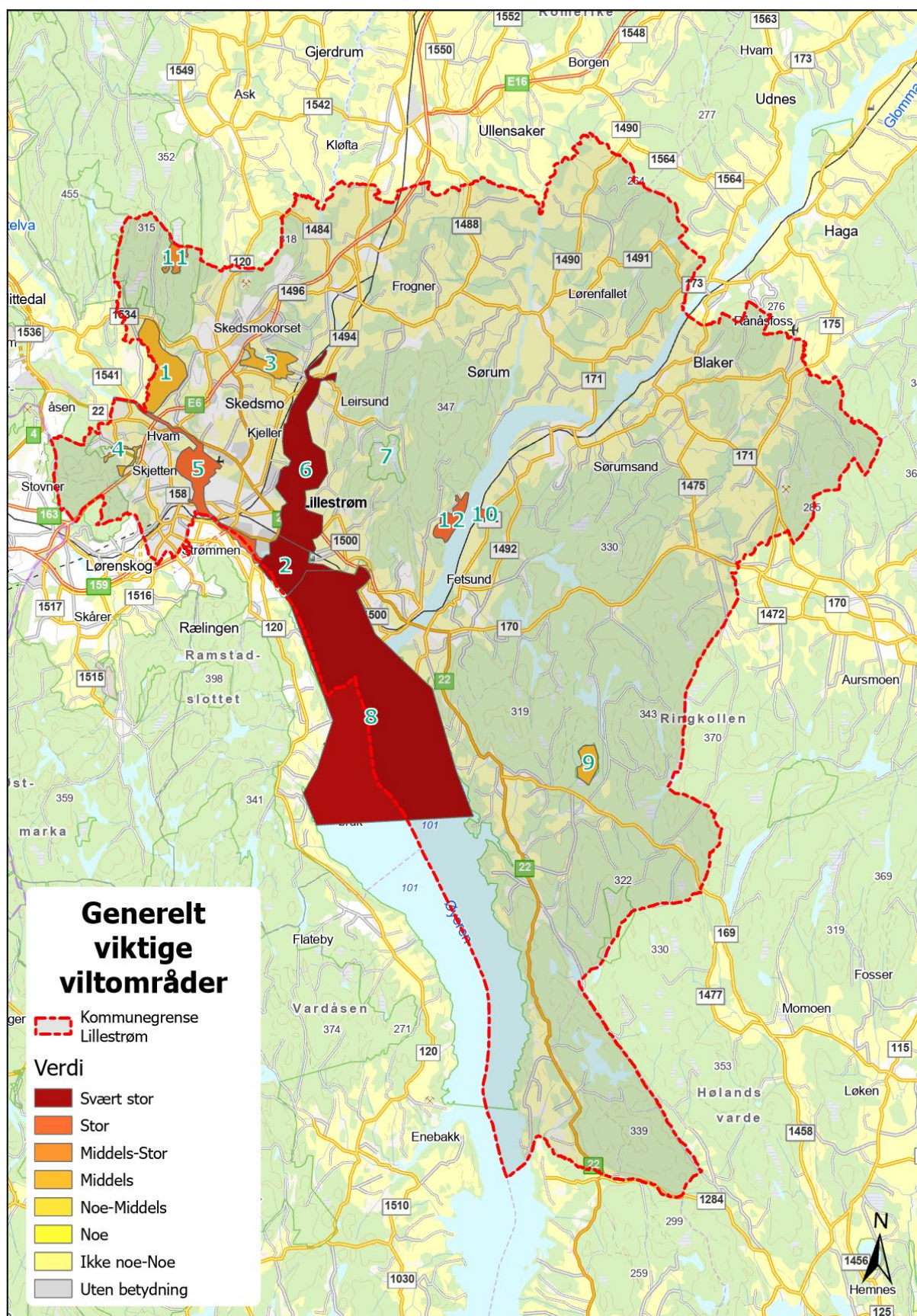

Figur 24: Der det er elg, ser man også spor etter den. Av og til finner man fallhorn. Dette fallhornet lå på en sandstrand ved Jushaugsand i Øyeren-deltaet i 2011, og stammer fra et ungt hanndyr. Foto: Ole J. Lønnve.

4.4 Generelt viktige viltområder

En del områder er viktige for mange ulike artsgrupper, og blir her betegnet som generelt viktige viltområder. En del av disse er også registrert under de enkelte gruppene, men noen av områdene er av den karakteren at de er generelt artsrike innenfor mange grupper, men uten at det er noen gruppe som peker seg ut. Det er derfor et par områder her som ikke er omtalt andre steder, se figur 25 og tabell 17. Områdene kan også ha betydning for arter som ikke har vært prioritert for kartlegging. Listen er ikke uttømmende, det kunne trolig vært flere områder som hadde passet inn her, men som uansett vil være fanget opp under enkeltgrupper.

Data for disse områdene bygger i stor grad på de gamle viltkartleggingene, men er komplettert med nyere data fra Artskart, opplysninger fra informanter og eget feltarbeid. Avgrensninger for enkelte områder er justert og det er lagt til et nytt område.

Figur 25. Generelt viktige viltområder i Lillestrøm kommune.

Tabell 17. Generelt viktige viltområder i Lillestrøm kommune.

Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
1	Møyen/Tveita /Skolsegg	Spurvefugler, spetter	Hekkeområde	Middels	Fra 90-tallet. Mange obser 2010-2022, generelt artsrikt spurvefugler, spetter m.fl.
2	Sørumsneset	Spurvefugler, vadefugler, rikser	Hekke- og rasteområde	Svært stor	Naturreservat. Vipe, rikser, nattergal m.fl.
3	Bøler-Farseggen	Spurvefugler, spetter	Hekkeområde	Middels	Avgrensning justert. Ungskog og plantefelt er kuttet ut.
4	Tærudravinen	Spetter, spurvefugler, amfibier	Leveområde	Middels	Ravine med flere naturtyper, gråor-heggeskoger, gammel barskog og dammer. God potensial for flere grupper. Ikke veldig mye obser, rosenfink, gulspurv og spetter.
5	Nitelva og Nebbursvollen	Andefugler, spurvefugler, amfibier, flaggermus	Hekke- og rasteområde	Stor	Vann, våtmark, takrørskoger, varierte habitater. Mye rastende andefugler.
6	Leiravass-draget	Vadefugler, spurvefugler, rikser, amfibier, flaggermus	Hekke- og rasteområde	Svært stor	Kroksjøer, våtmark, kantskoger og jordbruksmark. Viktig for mange grupper.
7	Kongsrudtjern -området	Spurvefugler, ugler, spetter, rovfugler	Hekke- og leveområde	Stor-Svært stor	Naturreservat. Barskog, våtmarker.
8	Nordre Øyeren	Mange ulike grupper og arter	Hekke- og rasteområde	Svært stor	Ramsar-område og naturreservat. Internasjonal verneverdi. Ferskvann, våtmarker, skoger og jordbrukslandskap, svært variert. De fleste grupper

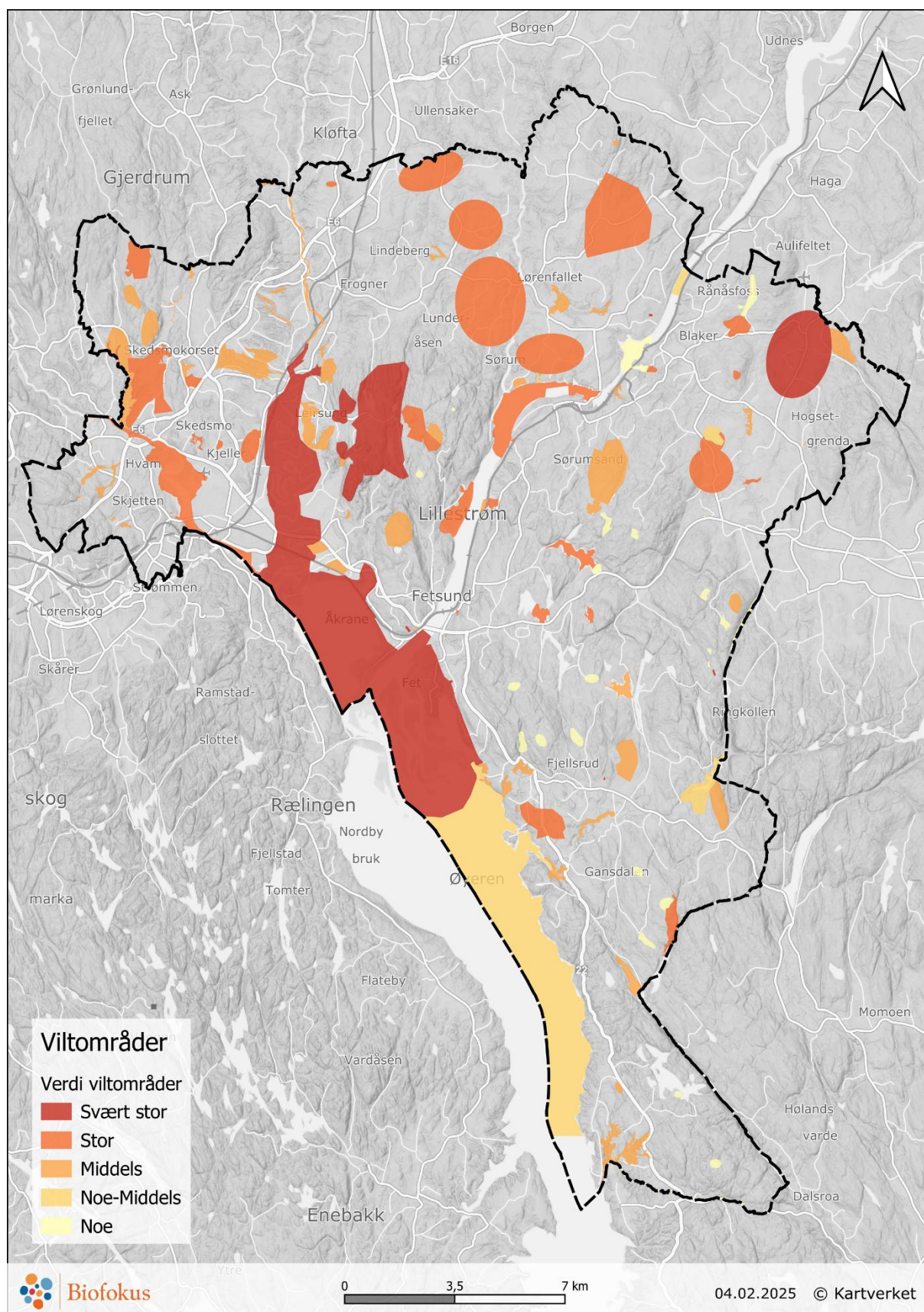
Nr	Sted	Art	Funksjon	Verdi	Kommentar
9	Breimosan	Orrfugl, vadefugler, spurvefugler	Hekke- og rasteområde	Middels	Naturrestat. Sangsvane, trane, orrfugl m.fl.
10	Flaen	Spurvefugler, vadefugler, andefugler	Hekke- og beiteområde	Stor	Mange nyere obser i AO. Våtmark og kulturlandskap. Sangsvane, åkerrikse m.fl.
11	Høgsmåsan naturreservat	Spurvefugler, spetter, orrfugl	Hekkeområde	Middels-Stor	Orrfugl, granmeis, spurvefugl, tretåspett
12	Skårersand	Vadefugler, andefugler, spurvefugler, bever	Hekke- og rasteområde	Stor	Våtmark, kulturlandskap, kantskoger. Vipe, sangere, rosenfink m.fl.

5 Viktige viltområder samlet

5.1 Viktige viltområder

De ulike funksjonsområdene for ulike arter og artsgrupper presenterer vi her samlet i et samlekart (figur 26), der alle enkeltfigurer og lag er samlet til et lag. Hver flate har kun et felt uten overlapp, og er tilordnet den høyeste verdien som er gitt for de inngående dataene. Kartet har ingen data om hva slags funksjonsområder eller arter som inngår, kun informasjon om verdien iht. KU-veilederen (Miljødirektoratet, 2023a).

Dette kartet utgjør det samlede viltkartet for Lillestrøm kommune, og viser de viltområder som det må tas hensyn til i forbindelse med arealplanlegging og andre tiltak i kommunen. For å se mer spesifikt hvilke arter som inngår og hvilke konkrete forvaltningshensyn som er relevante i hvert område, må en se på de ulike funksjonsområdene som inngår.

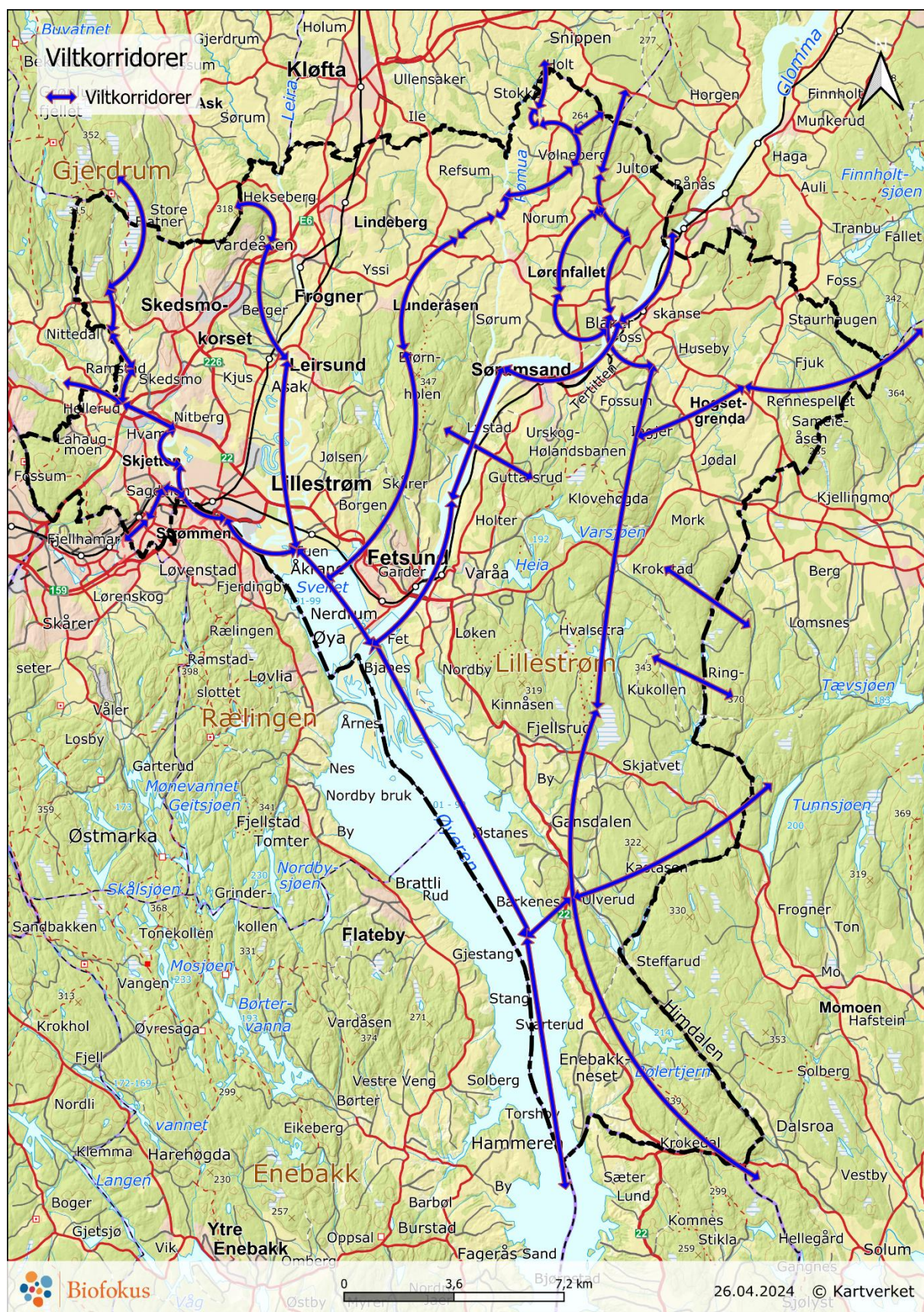

Figur 26. Samlekart for viktige viltområder i Lillestrøm kommune, som viser verdi for områdene iht. Miljødirektoratets veileder for konsekvensutredninger M-1941.

5.2 Landskapsøkologiske sammenhenger

Som omtalt i 4.3 er det ingen korridorer eller trekkveier av regional betydning for hjortedyr som peker seg ut. Det er heller ikke dokumentert tydelige korridorer for andre artsgrupper. Lillestrøm er likevel en kommune med ganske tydelige landskapsstrukturer og -elementer, som f.eks. større skogområder, bebyggelse, større vannveier, ravinenatur og kulturlandskap (med til dels store åkerarealer). Det vi kan anta er at de større vannveiene er viktige som trekkveier for bl.a. vann- og våtmarksfugler, flaggermus og bever. Sammenhengende naturarealer og vegetasjonsbelter som sammenbinder naturområder vil ha kunne ha korridorfunksjoner for flere artsgrupper, i kontrast til bebyggelse og store ensartede åkerarealer.

I forbindelse med arbeidet med naturmangfoldplanen for Lillestrøm kommune (Lillestrøm kommune, 2024) gjorde Biofokus en landskapsanalyse der vi så på konnektiviteten (sammenhengene) i naturlandskapet. Det ble da laget et kart som viste mulige korridorer og sammenhenger for dyrelivet. En modifisert versjon av det kartet er vist i figur 27. Det må bemerkes at linjene vist i kartet ikke er dokumenterte viltkorridorer, men at de på en grov og stilisert måte viser sammenhenger i landskapet.

Figur 27. Landskapsøkologiske sammenhenger og mulige naturkorridorer i kommunen. Kartet er basert på en landskapsanalyse gjort av Biofokus i forbindelse med naturmangfoldplanen for Lillestrøm.

6 Diskusjon

6.1 Kunnskapsstatus

For fugler er kunnskapen forholdsvis god for forekomster nær tettstedene, ved Øyeren og i lavlandet generelt. For mange arter er kunnskapen likevel begrenset gjeldende konkrete hekkeplasser, hekkesuksess og populasjonsstørrelse. Det er også begrenset kunnskap om hvilke faktorer som er styrende for mengden rastene vadefugler i Svellet og ved Øyeren under trekket (NØF, pers. medd.).

De største og viktigste fuglelokalitetene i områdene under marin grense er godt kjent. Det vil imidlertid alltid være mindre lokaliteter med betydning for forvaltningsrelevante arter som går under radaren.

For de større skogområdene i øst og sørøst er kunnskapen om fuglelivet (og dyrelivet generelt) dårligere. Det er helt enkelt færre ornitologer som ferdes her. Disse områdene er ikke like artsrike og ikke like betydningsfulle som rasteområder som de mer produktive arealene i lavlandet, men de kan likevel ha betydning for mange relevante arter.

For amfibier er kunnskapsstatus per i dag av begrenset kvalitet. Mange av de registrerte ynglelokalitetene har usikker status. Mange av registreringene er gamle. Dammer er ofte en kunstig naturtype og dermed i en suksesjonsfase. Tilstanden til dammer vil kunne forandres relativt raskt, og kunnskap om disse er dermed ferskvare.

For flaggermus er kunnskapen om overvintrings- og ynglelokaliteter svært begrenset. Det er i tillegg begrenset kunnskap om viktige fødesøkområder.

Kunnskap om ilder og mink er svært begrenset. Spesielt mink kan være relevant å ha mer kunnskap om, for ev. å kunne sette inn relevante tiltak for å begrense forekomsten i fuglerike områder. Andre arter som allerede er etablert eller kan være på vei inn i kommunen, men hvor det er lite data, er dvergmus og oter (Starholm og Hagen, pers. medd.)

6.2 Anbefalinger for forvaltningen

Kartlagte viltbiotoper bør brukes i arealforvaltningen på lik linje med verdifulle naturtyper. Jo høyere verdi jo høyere prioritet i arealforvaltningen.

Ved arealbruksendringer bør alltid naturverdiene, inkludert betydningen for dyrelivet, kartlegges og vurderes. Det vil, som tidligere sagt, alltid kunne være viktige lokaliteter som går under radaren i mer storskala kartlegginger (som denne). Men slike lokaliteter vil kunne fanges opp i en naturkartlegging av et konkret planområde. Spesielt viktig er det med kartlegging i områder som er lite kartlagt eller arealer med stort potensial for dyrelivet, som vann- og våtmarksnatur, løvskoger, gammelskoger, intakte myrsystemer og i småskala kulturlandskap.

Kommunen har, i regionalt perspektiv, gode bestander av åkerrikse, storspove og nattergal. Disse kan peke seg ut som ansvarsarter for kommunen, og bør vektlegges i forvaltningen

Tiltak for bakkehekkende fugler i kulturlandskapet vil kunne være et viktig perspektiv videre i forvaltningen. I tillegg til åkerrikse, storspove og vipe, som tidligere er omtalt, gjelder dette også arter som f.eks. vaktel, sanglerke og gulspurv. Alle disse er knyttet til kulturlandskapet, men er samtidig sårbare for endrede driftsformer, intensiv drift og gjengroing. Heggøy og Eggen lister relevante tiltak for arter i kulturlandskapet. Det anbefales at det først og fremst etableres kontakt med de regionale prosjektene for åkerrikse og vipe. Dialog med berørte grunneiere om hensyn og lignende vil f.eks. kunne være noe som kommunen kan bistå med.

I forhold til fremmede dyrearter bør en framfor alt vurdere tiltak for å holde minkbestanden nede i verneområdene ved Øyeren og i inntilliggende områder.

6.3 Behov for ytterligere kunnskap

Basert på dagens kunnskapsstatus og behov for kunnskap for forvaltningen vil vi anbefale følgende tiltak for et bedre kunnskapsgrunnlag:

- Kartlegging av amfibier og amfibienettverk. Eldre registreringer av yngledammer bør undersøkes på nytt og en bør også søke etter nye lokaliteter. Kartlegging bør prioriteres i de områder der det er påviste eller potensielle damnettverk og kvaliteter på landskapsnivå. Det innebærer landskapene avgrenset i figur 3. I tillegg er det ytterligere et par områder med flere dammer som peker seg ut som potensielt viktige damnettverk. Det gjelder bl.a. kulturlandskapet rundt Enebakkneset (fra Svarterud til Krokedal) helt sør i kommunen.
- Kartlegge viktige vandringsveier for amfibier, og spesielt kryssingspunkter med veier, for om mulig å gjøre tiltak.
- Fortsatt kartlegging av fugler i raviner med godt potensial ut fra habitatkvaliteter. Videre bør evjer og potensielt viktige våtmarkslokaliteter med lite data kartlegges bedre.
- Kartlegging av fuglelivet i skogene sør og sørøst i kommunen. Områder med gammelskog og løv- og blandingsskog, samt større myrområder bør prioriteres. Fokus kan være på spettefugler, hekkende rovfugler og nattravn, men det er behov for en generell kunnskapsheving i disse områdene.
- Flaggermus bør en prøve å skaffe bedre kunnskap om. Spesielt ynglelokaliteter kan være viktig å kartlegge. Kirketårn og andre eldre, store bygninger kan være mulige steder. Generelt bør en skaffe bedre kunnskap om viktige leve- og fødesøkområder for flaggermus. Det er potensial for at flere områder langs f.eks. Glomma, Rømua m.fl. er viktige områder.

7 Referanser

- Abel, K. (2002). *Naturtype- og viltkartlegging i Fet kommune* (Siste Sjanse-notat 2002–3). BioFokus.
- Andersen, R., Odden, J., Linnell, J. D. C., Odden, M., Herfindal, I., Panzacchi, M., Høgseth, Ø., Gangås, L., Brøseth, H., Solberg, E. J., & Hjeljord, O. (2005). *Gaupe og rådyr i Sørøst-Norge. Oversikt over gjennomførte aktiviteter 1995-2004. NINA Rapport 29*. 43 s.
- Artsdatabanken. (2021). *Norsk rødliste for arter 2021*. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Artsdatabanken. (2024). *Artsobservasjoner*. Artsobservasjoner. <https://artsobservasjoner.no/>
- Artsdatabanken og GBIF Norge. (2023). *Artskart—Internettportal for artssøk*. <https://artskart.artsdatabanken.no/>
- Bjørkøyli, T., Haaverstad, O., Røsok, Ø., & Dervo, L. (2013). *Forvaltningsplan for Nordre Øyeren naturreservat og Sørumsneset naturreservat. Rapport 2/2013*. Fylkesmannen i Oslo og Akershus.
- Bjørnstad, B., Lund Hoel, P., & Reinkind, I. R. (2019). *Faggrunnlag—Flaggermus. Underlagsdokument til nasjonal ramme for vindkraft (M–1306)*. Miljødirektoratet.
- Blindheim, T., & Abel, K. (2002). *Viltet i Skedsmo kommune* (2002-4). Siste Sjanse.
- Dale, S., Andersen, G. S., Eie, K., Bergan, M., & Stensland, P. (2001). *Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus*. Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus.
- Dale, S., & Monthouel, M. (2018). Storspoven i tilbakegang i Akershus. *Toppdykkern*, 2–2018.
- Dervo, B., Strøm, B. S., & van der Kooij, J. (2021a). *Amfibier og reptiler: Vurdering av slettsnok Coronella austriaca for Norge. Rødlista for arter 2021*. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/15970>
- Dervo, B., Strøm, B. S., & van der Kooij, J. (2021b). *Amfibier og reptiler: Vurdering av spissnutfrosk Rana (Rana) arvalis for Norge. Rødlista for arter 2021*. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/6630>
- Dervo, B., Strøm, B. S., & van der Kooij, J. (2021c). *Amfibier og reptiler: Vurdering av storsalamander Triturus (Triturus) cristatus for Norge. Rødlista for arter 2021*. Artsdatabanken. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/785>
- Direktoratet for Naturforvaltning. (2000). *Viltkartlegging. - DN-håndbok 11*.
- Direktoratet for Naturforvaltning. (2011). *Handlingsplan mot amerikansk mink (Neovison vison). DN-rapport 5-2011*.
- Eldegard, K., Syvertsen, P. O., Bjørge, A., Kovacs, K., Støen, O.-G., & van der Kooij, J. (2021a). *Pattedyr: Vurdering av gaupe Lynx lynx for Norge. Rødlista for arter 2021*. Artsdatabanken. <http://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/26449>
- Eldegard, K., Syvertsen, P. O., Bjørge, A., Kovacs, K., Støen, O.-G., & van der Kooij, J. (2021b). *Pattedyr: Vurdering av ulv Canis lupus for Norge. Rødlista for arter 2021*. Artsdatabanken. <http://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/2251>
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. (2009). *Leiker i Fet kommune (unntatt offentligheten). Storfuglleiker i Oslo og Akershus*. (Rapport nr. 2009-1).
- Gammelmo, Ø., Olberg, S., Olsen, K. M., Lønnve, O. J., Hofton, T. H., Høitomt, T., Klepsland, J. T., & Thylén, A. (2016). *Truede ansvarsarter i Oslo og Akershus* (s. 124) [BioFokus-rapport]. BioFokus.
- Gjerde, L. (2008a). *Registrering av amfibier i Merkja, Nordre Øyeren naturreservat Delrapport for konsekvensutredning på naturverdier i forbindelse med utvidelse av riksveg 22*. (Naturveiledernes oppdragsrapport 4).
- Gjerde, L. (2008b). *Registrering av vilt mellom Vigernes og Hovinhøgda. Delrapport for konsekvensutredning på naturverdier i forbindelse med utvidelse av riksveg 22*. (Naturveiledernes oppdragsrapport 4).
- Heggøy, O. (2017). *Kartlegging og overvåking av åkerrikse Crex crex i 2017. NOF-Rapport 2018-1*. 15 s.
- Heggøy, O., & Eggen, M. (2020). Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet. *NOF-Rapport*, 3, 76.
- Heggøy, O., & Øien, I. J. (2016). *Åkerrikse i Norge. Faktagrunnlag for oppdatering av nasjonal handlingsplan. NOF-Rapport 7-2016*. 55 s.
- Hogstad, O. (2006). *Insektetere og flaggermus. Bli med ut 6*. NTNU Vitenskapsmuseet.
- Høitomt, T. (2022). *Sammenstilling av eksisterende kunnskap og dokumentasjon av naturverdier i ravinelandskap ved Jølsen*. (Biofokusrapport 2022-026). Biofokus.

- Larsen, B. H. (2006). *Viltet i Sørum kommune. Rapport med sårbare viltopplysninger (unntatt offentlighet). Miljøfaglig Utredning Rapport 2006-20: 1-23.*
- Lillestrøm kommune. (2021). *Kommunale målsettinger for hjortevilt 2022-2027.*
- Lillestrøm kommune. (2024). *Temaplan naturmangfold Lillestrøm kommune—Med handlingsdel.* <https://www.lillestrom.kommune.no/contentassets/31419444ebb544c6a7925d40bd74b65f/temaplan-for-naturmangfold.pdf>
- Lønnve, O. J., & Olsen, K. M. (2022). *Biologiske undersøkelser av utvalgte områder ved Fetsund, Lillestrøm kommune, i forbindelse med ny trase for rv. 22. Biofokus-rapport 2022-106.* <https://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2022-106.pdf>
- Miljødirektoratet. (2023a). *Konsekvensutredninger for klima og miljø. Veileder M-1941.* <https://www.miljodirektoratet.no/konsekvensutredninger>
- Miljødirektoratet. (2023b). *Sensitive artsdata—Innsyn.*
- Miljødirektoratet. (2024). *Fallvilt Innsyn—Hjorteviltregisteret.* <https://www.hjorteviltregisteret.no/FallviltInnsyn/Kart?fromDate=2023-08-08&toDate=2024-02-08&arter=1,2,3,4,7,9,11,12,13,14,16&kjonn=1,2,3&alderskategorier=1,2,3,4&arsaker=1,2,3,4,5,6,7&utfall=1,2,3,4,5,6,7>
- Multiconsult. (2017). *Kartlegging av naturmangfold fv. 170 Heia–Mork, Fet og Sørum kommuner. (127192-RIM-RAP-001.).*
- NGU. (2023a). *Interaktivt berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste.* https://geo.ngu.no/kart/berggrunn_mobil/
- NGU. (2023b). *Interaktivt løsmassekart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste.* https://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/
- Norconsult. (2022). *Skjetten skytebane—Vurdering av naturmangfold. Notat 01. 7 s.*
- Olsen, T., & Kvam, H. (2021). *Ny taksonomi og systematikk for fugl i Norge. Vår fuglefauna 44 (2021) nr. 1. s. 26-31.*
- Rovdata. (2023). *Rovdata.* <https://rovdata.no/>
- Solheim, R. (1990). *Flaggermusene.* J. W. Cappelens Forlag AS.
- Starholm, T. (2018). *Fugleregistreringer i noen utvalgte raviner i Skedsmo kommune.*
- Statistisk Sentralbyrå. (2023). *Hjorteviltregisteret.* <https://hjorteviltregisteret.no/AvansertStatistikk/Elg>
- Strand, L. Å. (2001). *Dammer på Romerike. Endringer vedrørende dammene og amfibienes bruk av disse i løpet av en 10-års periode.*
- Sæther, T., Aspelund, T., Eie, K., Hobøl, E., Ingvaldsen, C. A., & Starholm, T. (2018). *Sluttrapport fra vaderregistreringer på Årnestangen 2015-2018, 17 s.*
- Tysse, T. (2022). *Viktige villtlokaliteter i Lillestrøm kommune – en sammenstilling basert på tilgjengelige kilder. Ecofact rapport 859, 49 s + vedlegg.*
- van der Kooij, J., & Redford, K. (2014). *Salamandere langs Kongeveien Evaluering av skjøtselstiltak for tre nærliggende dammer. Naturformidling van der Kooij. 32 s.*
- van der Kooij, J., Redford, K., Redford, L., & Østerby, L. C. (2011). *Storsalamandere ved Skillebekk Vandring mellom dammer og evaluering av skjøtselstiltak. Naturformidling van der Kooij. 33 s.*

Muntlige kilder:

Jon Arne Kongtorp – Rådgiver landbruk, Lillestrøm kommune

Nordre Øyeren Fuglestasjon – Thomas Sæther, Turid Brox Nilsen m.fl.

Jeroen van der Kooij – Naturformidling, konsekvensutredning og forskning

Jon Odden – Norsk Institutt for Naturforskning, rovvilt

Trude Starholm – Besøkssenter våtmark Nordre Øyeren

Øivind Hagen – lokalkjent ornitolog, Birdlife

Knut Eie - Åkerriksekoordinator for Oslo og Akershus, Birdlife

Svein Dale – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Vedlegg 1. Kategorier for rødlistearter

Norsk rødliste for arter (Artsdatabanken 2021) lister og vurderer norske arters risiko for utryddelse. For å vurdere en spesifikk arts risiko for utryddelse vurderes grovt sett artens sjeldenhet, tilbakegang og leveområdets størrelse og fragmentering. Målsettingen med den nasjonale rødlisten er å sikre at artene ikke forsvinner fra landet. Artene på rødlisten er rangert i seks kategorier. Kategoriene viser hvor høy risiko artene i kategorien har for å dø ut, forutsatt at forholdene ikke endres.

Tabell 18. Kategorier for arter som er rødlistet.

RL-kategori	Rødlistekategori	Forklaring
RE	Regionalt utdødd (Regionally Extinct)	Arter som er utdødd som reproduserende i landet. Ifølge IUCN skal denne kategorien kun benyttes når det ikke er spor av tvil om at arten er utryddet i landet. I tillegg skal arten ha reproduisert i Norge de siste 200 årene.
CR	Kritisk truet (Critically Endangered)	Arter som har ekstremt høy risiko for å dø ut (50 % sannsynlighet for utdøing innen 3 generasjoner og minimum ti år)
EN	Sterkt truet (Endangered)	Arter som har svært høy risiko for å dø ut (20 % sannsynlighet for utdøing innen 5 generasjoner, minimum 20 år).
VU	Sårbar (Vulnerable)	Arter som har høy risiko for å dø ut (10 % sannsynlighet for utdøing innen 100 år).
NT	Nær truet (Near Threatened)	En art er nær truet når den ikke tilfredsstiller noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nære ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå, eller i nær framtid.
DD	Datamangel (Data Deficient)	En art settes til kategori datamangel når usikkerhet om artens korrekte kategori plassering er svært stor, og klart inkluderer hele spekteret av mulige kategorier fra og med CR til og med LC.

Tabell 19. Kategorier for arter som ikke er rødlistet.

Kategori	Kategori	Forklaring
NE	Ikke vurdert (Not Evaluated)	Arter som ikke har blitt vurdert. Dette kan for eksempel skyldes dårlig utredet taksonomi, dårlig kunnskapsgrunnlag eller mangel på tilgjengelig kompetanse.
NA	Ikke egnet (Not Applicable)	Arter som ikke skal vurderes på nasjonalt nivå. I hovedsak fremmede arter hvilket er arter som er kommet til Norge ved hjelp av mennesket eller menneskelig aktivitet etter år 1800.
LC	Livskraftig (Least Concern)	Dette er arter som ikke er direkte truet og har livskraftige bestander i Norge.

Vedlegg 2. Kategorier for fremmede arter

Fremmedartslista for Norge (Artsdatabanken 2018a) lister og risikovurderer arter som bevisst eller ubevisst er innført til Norge ved hjelp av mennesket, etter år 1800.

Dette betyr at alle arter som er tatt inn i Norge etter 1800 betegnes som fremmede arter. De fremmede artene blir vurdert etter invasjonspotensial og økologisk effekt og blir satt i en kategori som viser hvilken grad av trussel arten utgjør for norsk natur. Invasjonspotensial angir sannsynlighet for artens spredning og etablering i naturen, og sannsynlig hastighet for invasjonen. Økologisk effekt viser i hvilken grad den fremmede arten kan påvirke stedegne arter og naturtyper.

Tabell 20. Kategorier i Fremmedartslisten for Norge 2018.

FA-kategori	Kategori	Forklaring
SE	Svært høy risiko (Severe impact)	Fremmede arter med en svært høy risiko er faktiske eller potensielle økologiske skadegjørere og har potensial til å etablere seg over store områder.
HI	Høy risiko (High impact)	Fremmede arter med høy risiko har stor spredning med en viss økologisk effekt, eller stor økologisk effekt med en begrenset spredning
PH	Potensielt høy risiko (Potentially high impact)	Fremmede arter med potensielt høy risiko har enten store økologiske effekter, kombinert med et lite invasjonspotensial, eller et stort invasjonspotensial, men ingen kjente økologiske effekter.
LO	Lav risiko (Low impact)	Fremmede arter med lav risiko er ikke dokumentert å ha noen vesentlig negativ påvirkning på norsk natur.
NK	ingen kjent risiko (No known impact)	Fremmede arter uten kjent risiko har ingen kjent spredningspotensial og ingen kjente økologiske effekter

Biofokus

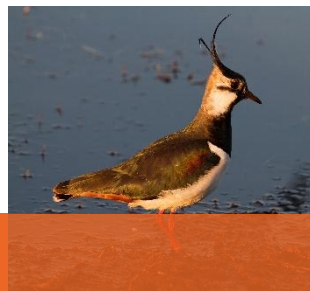
– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2023–134
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-304-6

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no